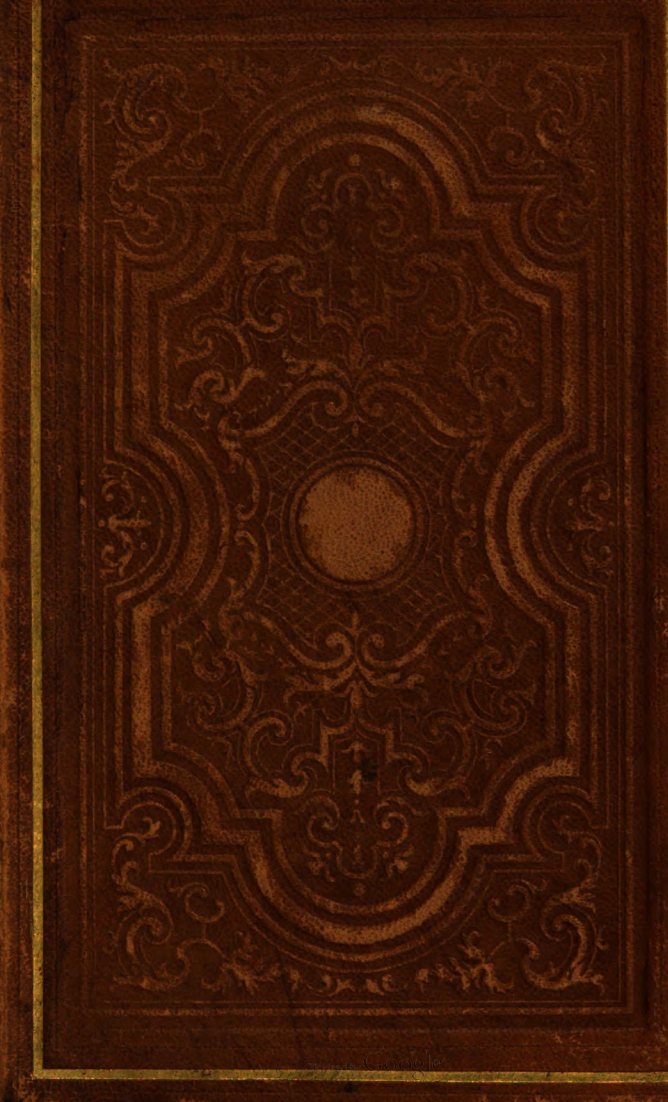
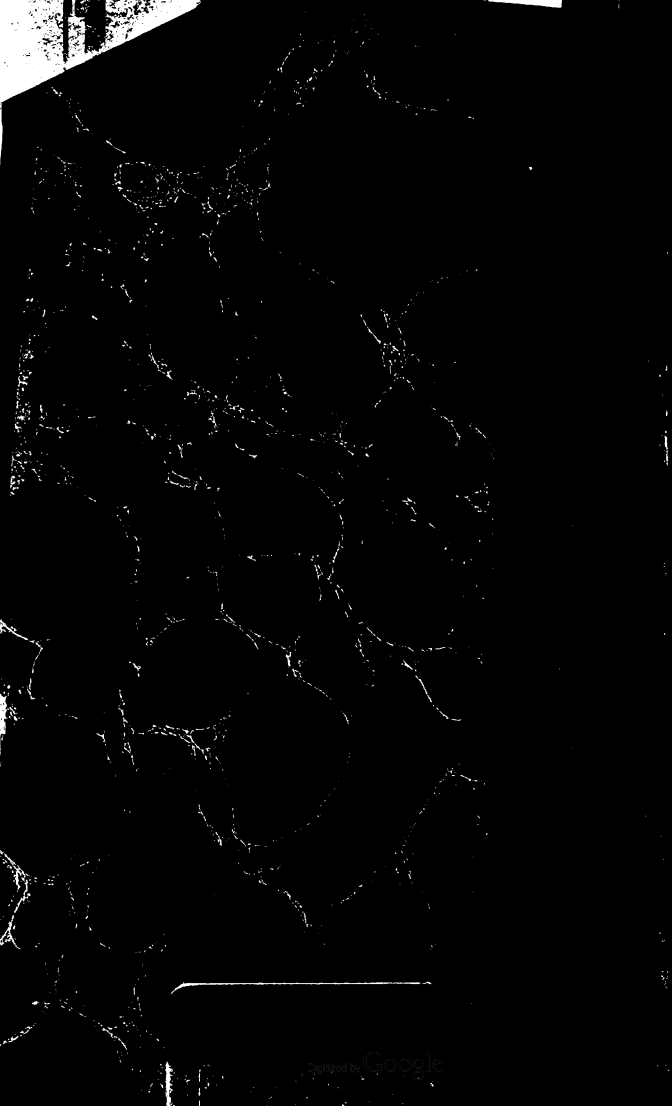

~~Rar. 1m 1.7.25~~

~~Cim. 200.~~ (Rar. 28)

Schädel

Acceptit a^o 1839 Viennae
a Kopitaro,
typis repeti curavit Stödgarði,
Bibliothecae regiae Monacensi
obtulit a^o 1844

J. M. Müller.

Pat.
An. I. 4. 28. Schaschek

Comendarius

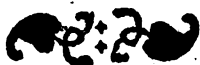
Commentus Olomucensis de Jure

**COMMEN-
TARIUS BREVIS, ET
IVCVNDVS ITINERIS AT-
què peregrinationis, pietatis & religio-
nis causa susceptæ, ab Illustri &
Magnifico Domino, Domino Leo-
ne libero Barone de Rosmital et Blato-
na, Annæ reginæ Bohemiæ fratre germano,
Proavo Illustris ac Magnifici Domini, Do-
mini Zdenko Leonis liberi Baronis de Ros-
mital & Blatna, nunc supremi Marchio-
natus Moraviæ Capitanei: Ante cen-
tū annos Bohemicè conscriptus, &
nunc primū in latinā linguam
translatus & editus.**

**Ex consensu Reuerendissimi Domini, Do-
mini Ioannis Olomucensis Episcopi,**

Anno Domini.

M. D. LXXVII.

BIBLIOTHECA
REGIA
MONACENSIS

2(3)2

Hoc Insigne gerit veterū domus alta Leonū,
Quam placido semper numine CHRISTE
(foue.

24

AD ILLVSTREM ET
MAGNIFICVM DOMINVM,
Dominum Zdenko Leonem liberū
Baronem de Rosmital & de Blatna in Ruttos
vvitz &c. supremū Marchionatus Moraviæ
Capitaneum, Dominum ac patronū
suum obseruandissimum.

AB OREM
vtilem & fructuos
sum suscipiunt, illu
lustris & Magni
fice Domine, Do
mine. gratiosissim
me, qui vel historias integras, vel etiam
am ὁδοιπορικὰ conscribunt. Non enim
sine causa à M. T. Cicerone histo
ria, cuius beneficio res præclarè geste
è tenebris in lucē proferuntur, & viri
illustres ad hominum notitiam perue
niunt, testis temporum, lumen verita
tis, vita memoriæ, morum magistra,
& nuncia vetustatis appellata est.

A ij

EPISTOLA

Porro nescire quid acciderit, antequā natus sis, eodem Cicerone teste, hoc est semper esse puerum. Neq̃ verò solūm ad rerum variarū multiplicem cognitionem acquirendam, verūm etiam ad morum vitæ emendationem plurimūm confert rerum præteritarū narratio. Dum enim exemplis propositis quid benè, quid malè gestum, et quis euentus quamq̃ actionem cōsecutus sit, perspicuis verbis ostenditur, prudens, cautusq̃ lector efficitur, ut & quid sequi, & quid fugere debeat, facillimè per seipsum cognoscere atq̃ intelligere queat. Quare iure optimo laudem meretur is, qui res gestas maiorum posteritati, tanquam in tabula depictas pponit, magnorūq̃ virorum pietatem, laborem, & industriam interire cū morte non patitur, sed quantum in se est, memorię con-

DEDICATORIA.

fecerat sempiternæ. Ex quo genere laudis, meo quidem iudicio non minima partem consecutus est, qui hunc libellū contexuit, suiq; Illustris ac Magnifici Domini pietatem, laborem, & magnanimitatem literarum monumentis fideli narratione commendauit.

Quamuis autē hic libellus propriè nō historiā, sed tantū ὁδὸς ἡμετέρας cōtineat, itinerisq; et peregrinationis Illustris et Magnificę Dominationis Tuę Proau labores & pericula breuiter ante oculos ponat, plurima tamen, vt in huiuscemodi cōmentarijs fieri necesse est, more historico, non solū auditu iucunda, sed etiam scitu perutilia in eo recensentur. Primū enim haud obscure demōstrat, quę Proau Illustris & Magnificę Dominationis Tuę pietas, quis ardor religionis & fides fuerit, quòd sumptus maximos facere,

A iij

EPISTOLA

& iter longissimum, periculisq; plenissimum suscipere non dubitarit, tùm vt loca sacra inuisendo animi sui pietatem, & religionem augeret, tùm, vt aulas regum, principum, ac Illustrissimorum virorum adeundo mores uarios, & ritus gentium cognosceret, multaq; uariarum rerum notitia pectus locupletatum domũ reportaret. Deinde permultæ, variæ, iucundæq; narrationes sæpenumero intercurrunt, quæ lectorem meritò allicere & possint, ac debeant, eaq; commemorantur, quorum notitia magno studio à mortalibus quæri solet. Postremò etiam regionum, urbium & locorum descriptiones, quæ hîc admodum frequentes sunt, nequaquam fructu & emolumento suo carent. Quod si fortè loca quædam, arces, aut ciuitates hoc tẽpore eũ splendorem, eamq;

formam & consuetudinem, quæ hîc
 depingitur, non habent, mirari Tua
 magnifica Dominatio minimè debet,
 cum iam seculum integrũ sit elapsum,
 ex quo hic libellus primũ Bohemi-
 co idiomate est conscriptus, neminẽq;
 lateat tanto temporis spatio non so-
 lũ in hominum moribus, & con-
 suetudinibus, verũ etiam in prouin-
 cijs, vrbibus & ædificijs magnam fi-
 eri solere mutationem. Neq; statim
 animus scriptoris in iudicium vocan-
 dus est, si res quæpiam minus verissi-
 milis, aut fide maior appareat, cum
 author, qui hanc peregrinationẽ de-
 scribendam suscepit, sæpenumero se
 multa non proprijs oculis spectasse,
 sed tantũ ex aliorum relatione per-
 cepisse fateatur. Cum igitur Illustris
 & Magnificæ Dominationis Tuæ
 nobilitas, & generis splendor, cùm

A iij.

EPISTOLA DEDICATORIA.

propter Aui pientissimi, nobilissimiq; viri celeberrimam memoriam, tūm etiam propter regum, & principum clarissimorum literas huic libello insertas, non parum hinc elucescat, ego, qui Illustris ac Magnificæ Dominationis Tuæ fauorem, & beneuolentiam singularem non rarò sum expertus, operaprecium me facturū putauī, si eidem hunc libellum dedicarem, vt potissimūm eius patrociniō, & nominis authoritate tutus in lucē exiret, cuius familiæ pietatem, & virtutē prædicaret. **DEVS opt: Max: Illustrēm Dominationem tuā in auita pietate ac religione, cū omni foelicitate tum animi, tū corporis quā diutissimè tueri ac conseruare velit, Amen.**
Datum Olomucij Calend: Ianuarij. Anno post virginis partum M. D. LXXVII.

Dominationis Tuę Magnificę ac Generosę

Obseruantissimus

Stanislaus Pawlowski à Pawlowicz I. P. Doctor, Protonotarius Apostolicus, Prapostus Brunensis, Olomucensis et Vranislauiensis Ecclesię Cathedralis Canonicus.

22(2)22

Hoc inſigne gerit veterū domus alta Leonū.
 Quam placido ſemper numine CHRISTI
 (ſoue.

IN INSIGNIA ILLVS,
TRIS ET MAGNIFICI DO-
mini, Domini Zdenco Leonis, libe-
ri Baronis de Rosmital et Blatna, in
Ruttovvicz, &c. supremi Mar-
chionatus Moraviæ
Capitanei.

Quid spumantis apri caput, et generosa Leonis.
Forma notant: animi robora firma probi.
Vadit in aduersas aper imperterritus hastas,
Obuiaq; haud dubio corpora dente ferit.
Sic Sdenko infractis animis ex pectore celso,
Excipit instabilis tela inimica Dea.
Constantiq; ferit stygios pietate Dracones,
Dum colit antiqua numina sancta fide.
Vt Leo magnanimus subiectis parcere gaudet,
Atq; rebellantum colla superba premit.
Sic inopum Zdenca admittit pia vota precantum,
Atq; humili placidus cernitur esse gregi.
His, quos fastus alit tumidus, stimulatq; rebelles
Excutere imperium, sit Leo terrificus.
Crescat in immensum generosi Stemma Leonis,
Successusq; gemat liuida turba nouo.

LIBER AD ILLVSTREM
ET MAGNIFICVM DOMI-
num, Dominum Zdenco Leo-
nem supremum Morauiae
Capitaneum, &c.

ERutus ex tenebris in claram prodeco lucem :
Qui bis lustra decem carcere clausus eram.
Gaude igitur mecum Zdenco generose Leonis,
Impiger inuisti qui loca sacra, nepos.
Hec mea libertas stirpis commendat honorem,
Et probat antiquum cum pietate genus.
Quantus Auis fuerit, quam celso pectore, quamq;
Antiquae semper Religionis amans :
Ex me scire potest hoc quisquis nescit antea
Multa simul doceo, quae didicisse iuuet.
Numinis aeterni sancto compulsus amore,
Limina quaesuit diue Iacobe tua.
Per rabidum uentis aequor, perq; inuia saxa
Suscepit longum Religionis iter.
Ille quidem poterat patriae dulcedine captus,
Inter opes proprio se tenuisse lare.
Sed pietas uicit, uicit quoq; gloria laudis,
Cuius amor segnes nescit habere moras.
Quo se cunq; tulit, quascunq; accersit ad aulas,
Exceptus summo semper honore fuit.

Is, qui me caco disclusit carcere, multa
Imposuit gremio regia scripta meo.
Hæc lege (nam labor est facilis) bene lecta docebunt,
In quanto fuerit priscus honore Leo.
At Generose Leo longis ne ambagibus utar,
Ad te cur ueniam carmine disce breui.
Ire foras metuo sine defensore: malignos
Ætas, ut nosti, procreat ista uiros.
Quod rectū est rident, quodq; est sine fraude doloq;
Contemnunt: fraudes insidiasq; probant.
Me precor ergo tui defendat nominis umbræ
Te tutore nihil turba maligna potest.
Quod rectū est queris, quodq; est sine fraude doloq;
Commendat: fraudes insidiasq; fugis.
Tu priscum sequeris propria uirtute Leonem,
Et meritis auges stemmata clara tuis.
Tu facis, ut Moraum uigeat pietatis auitæ
Semen agris, prisca ex Religionis honor.
Te uno respirat iactata Astræa patrono,
Teq; colit probitas, improbitasq; timet.
Te fautore foras prodibo latus, ut omnis
Nomen Aui discat femina uirq; tui.
Te Deus incolumem Pylios conseruet in annos,
Et uehat in superas post pia fata domos.

AD GENEROSVM AD O⁷
LESCENTEM AC DOMINVM,
Dominum Maximilianum Leonem,
Illustris ac Magnifici Domini,
Dñi Zdenco Leonis Capitani
nei &c, primogenitum.

(nove es.

Nomen habes clarum, clarus quoq; patris bonus
Clarus avis, atavis Maxmiliane tuis.
Et magis clarus eris si rem cum nomine iunges:
In te si virtus prisca Leonis erit.
Que fuerit pietas, prisca quod Stemma Leonis,
Testis Praga potens, testis & iste liber.
Regina frater, fidei defensor, & equi,
Rebus in aduersis, ut leo, fortis erat.
Quem latet illustris probitas virtusq; parentis,
Confessu procerum, qui loca prima tenet?
Fortis in afflictis, prudens in sorte secunda,
Numinis, & prisca religionis amans.
Ergo tuos imitare atavos, imitare parentem,
Et meritis orna stemmata prisca novis.

AD GENEROSVM ADO-
LESCENTEM AC DOMINVM,
Dōminū Ioannem Leonem, Illustris
ac Magnifici Domini, Domini
supranominati Capitanei &c.
secundum filium.

TV quoq; Ioannes, sanguis generose Leonis,
Cuius in ingenno pectore candor inest.
Illustri ne sis contentus stirpe parentum,
Sed propria studeas querere laude decus.
Te patria spondent spem praesidiumq; ruentis,
Mens proba, pura fides, iudiciumq; sagax.
Christe diu serua hunc puerum, & uirtutibus ange,
Ut fuget exemplo crimina cuncta suo.

8.

AD GENEROSVM ADO-
LESCENTEM AC DOMINVM,
Dominum Zdenco Leonem, eiusdē
Magnifici Domini, Domini Cas-
pitanei, &c. minimum natu-
filium.

TV quoq; parue puer Zdenco dulcissime cresce:
Et reliquis aeo, haud nobilitate minor.
Et nisi ueridica fallunt oracula *Musa*,
Germanis cedes laudis honore nihil.
Indolis excelsae uis sese prodit apertis
Naturae indicijs: paruale cresce Leo.

AD GENEROSVM ADO-
LESCENTEM AC DOMINVM,
Dominũ Ioannem V Vilhelmum ex
Zelting filium secunde vxoris Iu-
stinæ, Illustris ac Magnifici D.
Domini supremi Cas-
pitanei, &c.

Restat Ioannes V Vilhelmus gloria stirpis
Ex Zelting, patrij lausq; decusq; soli.
Nobilis hunc genuit coniunx Iustina Leonis,
Heu nimium citò quàm liuida parca tulit.
Non minus ac propriam sobolem complectitur istum
Iure Leo, titulis condecoratq; suis.
Dignus es aeterna iuuenis clarissime laude,
Dignus quem foueat numen, ametq; Leo.
Quæ Natura potens, & quæ Fortuna benigna
Diuisim tribuit pluribus, unus habes.
In tenero si tanta niget sapientia corde,
In te grandæuo quanta futura uiro est?
Vine diu foelix iuuenis formose, tuisq;
Dotibus æternum nomen in astra feras.

PRÆFA- TIO.

VRIVM humana

rum consuetudo semper
prompta sedulitate ad audiendū
res ignotas parata est, præse-
tim ex longinquis & uarijs re-
gionibus allatas, quæ ab homi-

nibus ad delectandas & reficiendas mentes legentium,
describi consueverunt. Iis de causis & hic liber con-
scriptus est. Præcipuè, quemadmodum uiri princi-
pes aliq; excelso & nobili loco nati, diuersa terras
rum & maris loca peragrandō, in certa corporis ui-
taq; discrimina sese immittant: quod quidem illis,
qui talia experiuntur, notissimum est. Id autem ab
illis has fermè ob causas fit: Nempe, quidam gloriæ
cupiditate stimulati, ut ea ratione nominis sui famam
propagent, certioremq; militiæ scientiam assequan-
tur, eiusmodi labores suscipiunt: quidam, pio uita
instituto, & loca sacra, reliquias, sepulchraq; san-
ctorum uisendi studio adducti, peregrinationum peri-
cula subeunt: quidam uero utroq; proposito id faci-
unt. Verum Deus omnipotens suos in talibus peri-
culis tuetur, & pro uoluntate sua conseruat, saluosq;
& incolumes ad patrios penates remittit. Sicut eti-
am his temporibus in Regno Bobemiæ anno Millest-

B

LITERÆ FRIDERICI

Mo quadringentesimo sexagesimo quinto euenit Inclyto & Generoso Domino, D. Leoni à Rozmital & Blatna, tunc temporis Supremo Regni Bohemiæ Iudici, fratri germano Illustrissimæ Bohemiæ Regiæ Ioannæ, coniugis Georgij Regis. Qui utroq; proposito, itinere suscepto, & feliciter confecto, saluus, & multarum rerum experientia locupletatus, in patriam redijt. Cuius iter nunc describere exordiemur, postis primùm literis commendatitijs datis ab Imperatore & Regina Bohemiæ.

LITERÆ FRIDERICI

Imperatoris.

FRIDERICVS
 Diuina fauente clemētia Romanorum Imperator semper Augustus, Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ, &c. Rex, ac Austriæ, Stirix, Carinthiæ & Carniolæ Dux, Comesq; Tirolis, &c. Vniuersis & singulis Regibus fratribus nostris charissimis, Salutē & fraterni amoris continuum incrementū,

Necnon Principibus Ecclesiasticis et
 Sæcularibus. Ducibus, Marchioni-
 bus, Comitibus, Baronibus, Nobili-
 bus, Clientibus, Officialibus quibuscunq̃,
 Capitaneis, Burggrauis, Vicariis generalibus, Potestatibus,
 Ancianis, Gubernatoribus, Præsidibus,
 Iudicibus, Teloneariis, Tributariis, Boletariis, passuum Custodi-
 bus, Ciuitatum, Oppidorum, Villarum et locorum Communitatibus ac
 Rectoribus eorundem, cæterisque nostris dilectis, cuiuscunq̃ dignitatis,
 præeminentiæ, status, gradus seu cōditionis fuerint, tam in Imperio sacro,
 quàm alibi vbicunq̃ constitutis, ad quos præsentem peruenerint, Gratiam
 nostram Cæsaream et omne bonum: Serenissimi, Venerabiles, Illustres,
 Magnifici, Nobiles, Circumspecti, fideles, dilecti: Quia Nobilis Leo de

B ij

LITERÆ FRIDERICI
Rosmital, & Blatna familiaris noster,
& Imperij sacri fidelis dilectus, maioris
experientiæ gratia, & ut ex moribus
diuersorum regnorum meliorem
vitæ frugem, probatioremq; milita-
rem normam sibi comparare valeat,
ad diuersa Imperij sacri loca & Regna
proficisci conatur. Nos autem hoc
suum militare institutum magnoperè
probantes, & cupientes memoratum
Leonem in sui progressu itineris ple-
na securitate gaudere, vobis ipsum
sincero recommendamus affectu, vos
exhortantes, nostris verò ac Sacri
Romani Imperij & terrarum nostrarum
subditis districtè præcipientes
mandamus, quatenus, cum eundem
Leonem ad vos, terras vestras, &
loca declinare contigerit, in huius-
modi eius transitu, nostræ conside-
rationis intuitu, recommitsum susci-

pere, fauorabiliter tractare, atq; in his, quæ securitatem & celeritatem sui concernunt itineris, promotiuam & gratuitam velitis ostendere & exhibere voluntatem, Ipsumq; vnà cum familia, equis, rebus & bonis suis uniuersis per quoscunq; passus, portus, pontes, terras, regna, dominia, districtus, ciuitates, oppida, castra, castella, villas, & quælibet alia nostræ & vestræ iurisdictionis loca, tam per terram, quàm per aquas absq; aliqua solutione Telonij, Pedagij, Pontisuegij, Gabellæ, Gustumæ, siue alterius cuiuscunq; exactionis onere, impedimento & molestia quibusuis semotis transire, stare, morari, et redire securè et liberè permittatis & permitti faciatis, sibi, familiæ, equis, & rebus suis, dum & vbi opus fuerit, atq; pro parte ipsorum desuper adhortati fue-

B in

LITERÆ REGINÆ
ritis, & requisiti de securo & saluo
conductu prouidentes Cæsareæ nos-
stræ Maiestati ad complacentiam ho-
norem & reuerentiam singularem.
Datum in Noua ciuitate die Septima
Mensis Septembris. Anno Domini
Millesimo Quadringentesimo Sexa-
gesimo quinto. Regnorum nostro-
rum, Romani vicesimo sexto, Impe-
rij Quartodecimo, Hungariæ verò
Septimo,

Ad mandatum Domini Imper-
atoris Vdalricus Episcopus
Patauensis Cancellarius.

LITERÆ REGINÆ
Bohemiae.

I OHANNA Dei
Gratia Regina Bohe-
miae, Marchio Mora-
uiæ, Lucemburgensis

BOHEMIÆ.

12,

& Silesiæ Ducissa, ac Lusatiae Mar-
 chio, &c. Vniuersis et singulis seren-
 issimis Regibus fratribus nostris, Sa-
 lutem et omnis boni incrementum, et
 Reuerendissimis ac Reuerendis, nec
 non Illustribus, Ecclesiasticis et secu-
 laribus Principibus, Ducibus, Mar-
 chionibus, Lantgrauis, Comitibus,
 Baronibus, Nobilibus, Proceribus,
 Militibus, Clientibus, Capitaneis, Po-
 testatibus, Gubernatoribus, Præsidibus,
 Teloneariis, Tributariis, Iudicibus cuiuscunq; status, dignitatis aut
 præeminentiæ existant, castrorum,
 ciuitatum, castellorum, oppidorum,
 villarum et locorum Communitati-
 bus et Rectoribus eorundem, ad quos
 præsentis nostræ literæ peruenerint,
 vel qui præsentibus fuerint requisiti,
 amicis nobis sincerè dilectis Salutem
 et omne bonum; Subditis autem no-

B iij

LITERÆ REGINÆ

stris gratiam regiam et omne bonū.
Serenissimi, Reuerendissimi, Reuerendi, Illustres, Magnifici, Spectabiles, Nobiles, Strenui, Circumspecti, Prouidi, fratres, amici, et fideles dilecti: Quia Magnus & Generosus Leo de Rosental & de Blatna, GERMANVS noster sincerissime dilectus præsentium ostensor, diuersas mundi partes, regna, principatus, terras, dominia, Iurisdictiones, & districtus, gratia exercitijs militaris proposuit visitare, vt sic consideratis multifarijs generibus morum, et moribus generum, melius commodum & vitæ suæ vtilitatem deligere, et probationem militiæ experientiam nancisci valeat & possit. Quanquam illud suum laudabile propositum parte ex vna lætanter accepimus, sperantes, quia cunctipotens, qui pugillo suo

totam machinam mundi continet, & omnia verbo virtutis suæ solidantur, incolumem atq; sanum ad nos redire faciet, & prosperè gubernabit: Verum tamen ex altera parte singultosa suspiria emittere non cessamus, tanq; de nostri proprii sanguinis resolutione condolentes. Sed quid faciendū ē Deo committendum, et ad prospera fortunæ fata continuè clamitandum, vt id suum laudisonum propositum bono principio, meliori medio, et optimo fine terminetur. Cupientes itaq; vt, vbicunq; locorum cum eo, velut cum cōuterino nostro prædilecto, quem non minus velut nosmet ipsas diligimus, amicabiliter & beneuolè agatur, vt sic plena securitate fruatur & gaudeat, Vniuersitati vestræ ipsum omni ea, qua possumus, diligentia recommendamus, istis nostris li

B v

LITERÆ REGINÆ

teris, vos & quemlibet vestrum rogatos esse volentes : Subditis autem terrarum nostrarum serioſè mandantes præcipimus : Quatenus præſatum Fratrem noſtrum dilectiſſimum, dum ad vos peruenerit, gratè ſuſcipere, fauorabiliter tractare, ac in his, quæ celeritatem & ſecuritatem ipſius concernunt itineris, tam per terrã, quàm per aquam promotiuam & gratuitam velitis & debeatis ostendere voluntatem. Nec non ipſum cum comitiua & famulis, equis, valiſſijs, arneſijs, & alijs rebus ſuis ſingulis, per quoscunq; paſſus, portus, pontes, terras, dominia, diſtrictus, iuriſdictiones, ciuitates, oppida, caſtra, villas, & quælibet alia loca veſtra, ſine aliqua ſolitione, dacij, pedagij, gabellæ, pontanagij, tributi, & alio quouis ſolutionis onere, omniq; proriſus impet

dimento procul moto, transire, stare, morari, et redire liberè permittatis, sibiq; & suis dum opus fuerit de securo & saluo prouideatis conductu, Gratissimam nobis in hoc et magnam complacentiam facientes. Eò, quòd omnem promotionis et fauoris affectum, quem eidem fratri nostro cordintimè dilecto, modo quocunq; feceritis, omnia reputabimus nobis fore facta ; Pro quibus etiam vnicuiq; vestrum, duce Deo, grata et maiori vicissitudine gliscimus remereri. Datum Pragæ die X. Nouembris, Anno Domini M. CCCC. LXV. Regni nostri Anno Quinto.

Ad mandatum proprium
Dominæ Reginæ.

INCIPIT ITER DO
mini Leonis.

ITER DOMINI

Anno redemptionis nostrae M. CCCC. LXV. die
 consequenti festum diuæ Catharinæ
 virginis, Dominus Leo profectus
 est, primamq; noctem egit Pilsnæ,
 ibiq; cum omnibus comitibus delicta sua confessus est.
 Secunda nocte mansimus Teplæ in Canobio, inde pro-
 gressi sumus Egram, atq; ibi per noctem substitimus.
 Egra Neustadium, inde Paierreutum, id oppidum est
 ditionis Marchionis Brandenburgensis, in Voithlandia
 situm: Paierreuto, Greuenbergâ, Greuenberga Nori-
 bergam peruentum est. Noribergæ duos dies commo-
 rati sumus, & has sanctorum reliquias spectauimus.
 Primò monstratum est nobis præsepe, in quo Genitrix
 Dei infantem Iesum posuerat: deinde cubitus S. Annæ
 & dens S. Ioannis Baptiste, item frustulum ligni de
 sancta cruce, in qua Christus crucifixus fuerat, &
 clauus dextræ manus, quo idem cruci affixus erat. Pos-
 tea ostendebatur nobis gladius Diui Mauritiij, itemq;
 alius ensis Diui Caroli Imperatoris, qui ipsi coelitus à
 Deo datus esse dicitur, ut eo aduersus hostes suos Etha-
 nicos uteretur, eiusdemq; calcaria, ocreæ, calcei. Vi-
 dimus deinde catenas sanctorum Petri & Pauli, qui
 pro nomine Dei passi sunt. Deinceps conspeximus
 lanceam, qua diuinū latus Christi transuerberatū fue-
 rat. Super eam sacerdotes annulos nostros ponebant,
 ut, qui dolore uel punctione lateris infestarentur, præ-
 sens & certum apud se remedium haberent. Præter

eas multe alie sanctorum reliquia Domino comiti-
 busq; eius monstrabantur, quae hoc loco assignatae non
 sunt. Deinde à Noribergensibus Domino, tormen-
 ta, bombardas, aliumq; apparatus bellicum inspec-
 endi copia facta est, quibus rebus, si ulla alia, maxi-
 mè illa ciuitas abundat, ibiq; Dominus comiter &
 benignè habitus est. Noriberga Hailsbrunam de-
 nentum est, id est Monasterium Marchionis ditioni
 subiectum. In eo Monasterio, inter Missae adminis-
 trationem, sanguis Domini non eleuatur, quam ob
 causam id fiat, non habeo compertum. Hailsbruna
 profecti Onspachium peruenimus, ubi Marchionis
 regia est, in eo loco per biduum substitimus. Ibiq; D.
 Ioannes Zebrouiensis cum Mirossio concurrat, quo-
 rum uterq; mutuo iclu de equo delapsus est. Frodo-
 narus autem cum ministro quodam Marchionis con-
 gressus est : sed ambo in equis permansere. Specta-
 bat id Coniunx Marchionis cum uirginibus, illustri-
 bus, & nobilibus suis, aliaq; hominum multitudine.
 Finito spectaculo, Marchio Dominum manu appre-
 hensum in arcem cum reliquis comitibus deduxit, ibiq;
 eum honorificè tractauit, choreis, alijsq; ludis & spe-
 ctaculis exhibitis.

LITERÆ MARCHIO-
 nis Brandenburgensis.

NIVERSIS ET
singulis Regib⁹, Prin-
cipibus, tam Spiritua-
libus, quàm Sæculari-
bus, Ducibus, Mar-

chionibus, Comitibus, Baronibus,
Proceribus, Nobilibus, Militibus,
Clientibus, Rectoribus, Potestatibus,
Vicarijs, Officialibus, Iudicibus, et
Vniuersitatibus, Comunitatum, Op-
pidorum, Villarum, necnon cæteris
ad quos præsentēs nostræ literæ per-
uenerint. ALBERTVS Dei
gratia Marchio Brandenburgensis,
et Burggrauius Nurembergensis, &c.
Cum prōptitudine famulandi, com-
placendi, voluntatem, affectum sincere
rum, Salutem et omne bonum. Ser-
renissimi, Illustres, Præclari, Mag-
nifici, Generosi, Nobiles et famosi,
Domini et amici charissimi, cæteri

quoque sincerè dilecti. Quia nobilis
Leo de Rosmital & de Blatna nobis
præcipuè dilectus, maioris experientiæ
gratia, et, ut ex moribus diuersorum
regnorum, meliorem vitæ frugem,
probatioremque militarem normam si-
bi comparare valeat, ad diuersa Im-
perij sacri loca, et regna proficisci co-
natur. Nos hoc suum militare insti-
tutum magnoperè probantes, et cupi-
entes memoratum Leonem in sui pro-
gressu itineris plena securitate gaudere,
vobis ipsum sincero recommen-
damus affectu. Serenitates, dilectio-
nes, et amicitias vestras, ac quemlibet
vestrum affectuosè exhortantes :
Nostris verò subditis districtè præ-
cipiendo mandamus : quatenus cum
eundem Leonem ad vos, terras ve-
stras, et loca declinare contigerit, in
huiusmodi suo transitu, nostræ con-

LITERÆ MAR: BRANDEN:
templationis intuitu recommitsum sus
cipere, fauorabiliter tractare, atq; in
his, quæ securitatem et celeritatem sui
concernunt itineris promotiuam et
gratuitam velitis ostendere et exhibea
re voluntatem. Ipsumq; vnâ cum fa
milia, equis, rebus, et bonis suis vni
uersis per quoscunq; passus, portus,
pontes, terras, regna, dominia, di
strictus, ciuitates, oppida, castra, cas
tella, villas & quælibet alia vestræ
iurisdictionis loca, tam per terram,
quàm per aquas, absq; aliqua soluti
one telonij, pedagij, pontiuegij, ga
bellæ, gustumæ, siue alterius cuius
cunq; exactionis onere, impedimen
to, & molestia, quibusuis semotis,
transire, stare, morari & redire, sec
rè & liberè permittatis & permitti fa
ciatis, sibi, familiæ, equis, & rebus suis,
dum et opus fuerit, atq; pro parte ip
forum

ITER DOMINI

17.

forum desuper adhortati fueritis, & requisiti de securo & saluo conductu prouidendo. In quo nobis gratam exhibebitis complacentiam, erga vos & vestrum quemlibet loco & tempore se offerentibus, per nos deseruiendam, ac paratis voluntatibus semper promerendam. Datum ex castro nostro Onolczpach, subpresso nostro Sigillo. Decima die Mensis Decembris. Anno à Natiuitate Domini M. CCCC. LXV.

▼ Onspachio digressi, pernoctauimus Feituonij, post Halam peruenimus. Ea est urbs Imperialis, in qua Sal ex aqua coquitur. Putens est in ea urbe, ex quo uiginti quatuor urnis aqua hauriuntur, quae tam diu coquuntur, quoad condensentur, & ita Sal fiat. Hanc urbem praeterlabitur Necarus amnis. Ab Hala miliari uno distat Arx à Cacodemonibus inhabitata, qui neminem in ea diuersari patiuntur. Inde peruenimus Valdenbergam oppidum, cui arx, in excelso monte sita imminet. Hinc Neustadij noctem egimus, quod item oppidum est arci iunctum, ubi Comes quidam domicilium suum habet. Inde uenimus

C

LEONIS.

Olingā, & hæc urbs est cum arce, Comitatus eiusdem. Olinga processimus Aystadium. quæ urbs etiam est dicto Comiti subiecta. Aystadio, salvo conductum Comitatus Sulmam processimus. Imperialis hæc est ciuitas arci subiecta. Deinde pernoctauimus Halbrunnæ, et hæc est Imperij ciuitas, in patenti loco sita, & flumine Neccaro irrigatur. Circa urbem horti sunt pulchri, & prata amena. Hinc attigimus Vimphā, Imperij Urbem & magnam. Vimpha uenimus Cronam: pagus est, quatuor milliariis ab Heidelberga distans. Heidelberga inuenimus Palatinum Rheni. Ibi Dominus extulit signum cum suis comitibus, cupiens in eius aula equestribus ludis exerceri. Sed posteaquam eo uentum est, conuenerant nos in diuersorio consiliarij Palatini qui dominum suum domo abesse dicebant: cur eum abnegauerint, non habeo compertum. Supra eam urbem sunt duæ arces, altera nouæ, altera ueteris nomine appellata, hæc, ut plurimum, Palatinus ipse incolere consuevit.

LITERÆ FRIDERICI

Comitis Palatini Rhenensis.

NIVERSIS ET
singulis Regib⁹, Principibus, tam Spiritu-
alibus, quàm Sæcularibus, Ducibus, Mar-

7

LITERÆ FRIDER: COMIT: 18.
 chionibus, Comitibus, Baronibus,
 Proceribus, Nobilibus, Militibus,
 Clientibus, Rectoribus, Potestatibus,
 Capitaneis, Vicarijs, Officialibus, lu
 dicibus, et Vniuersitatibus, Comūnis
 tatum, Oppidorum, Villarum, cæte
 risq; personis Ecclesiasticis & mun
 danis quibuscunq; eminentiæ status
 uel conditionis fuerint uel nominibus
 censeantur, & ad quos presentes no
 stræ literæ peruenerint. FRIDE
 RICVS Dei gratia Comes Palati
 nus Rheni, Sacri Romani Imperij ar
 chidapifer, Princeps Elector, Baua
 riæ Dux, Salutem in Domino: Sere
 nissimi, Illustres, Præclari, Magnifici,
 Generosi, Nobiles & famosi, Domi
 ni et amici charissimi, cæteri quoq; sin
 cerè dilecti. Quia nobilis Leo de Ros
 smital et de Blatna nobis præcipuè di
 lect⁹, experientiæ maioris gratia, tum,

C ij

PALATINI RHENENSIS.

ut meliorem uitæ frugem, tum, ut probatorem sibi militarem normam, nobileq; eius exercitium diuersorū regnorum è moribus comparare valeat, Imperij sacri loca, et ad regna diuersa proficisci conatur. Nos hoc suū militare institutum magnoperè laudantes, cupientes quoq; memoratū Leonem in sui progressu itineris securitate plena gaudere, vobis omnibus & singulis eundem Leonem sincero recōmendamus affectu; Serenitates, Dilectiones, et Amicitias vestras, ac quēlibet vestrum affectuosè exhortantes; Nostris verò subditis districtè præcipiendo mandamus; quatenus, cum eundem Leonem ad vos, terras vestras, et loca declinare contigerit, in huiusmodi suo transitu, nostræ contemplationis intuitu, recommissum suscipere, fauorabiliter tractare, atq; in

LITERÆ FRIDERICI COMITIS 19.
his, quæ securitatem & celeritatem sui
concernunt itineris, promotiuam &
gratam velitis ostendere & exhibere
voluntatem. Ipsumq; unâ cum fami-
lia, equis, rebus, & bonis suis quibuscunq;
per quoscunq; passus, portus,
pontes, terras, regna, dominia, dis-
strictus, ciuitates, oppida, castra, vil-
las, & quælibet alia vestræ iurisdictio-
nis loca, tam per terram, quàm per
aquas, absq; aliqua solutione telos-
ni, pedagii, pontiuegii, gabellæ, si-
ue alterius cuiuscunq; exactionis oner-
e, impedimento & molestia, quibus-
uis semotis, transire, stare, morari, et
redire securè & liberè permittatis, &
permitti faciatis, sibi, familiæ, equis,
& rebus suis, dum & opus fuerit, atq;
pro parte ipsorum desuper adhortati
fueritis & requisiti, de securo & saluo
conductu prouideri. In quo nobis

C in

1
PALATINI RHENENSIS.
gratam exhibebitis complacentiam,
erga vos & vestrū quemlibet loco
& tempore se offerentibus per nos
sincerè recompensandam. Et in præ-
missorū testimonium has nostras lites
ras fecimus sigilli nostri appensione
communiri. Datum Heydelberg ci-
uitate nostra, Vicesima mensis Decē-
bris. Anno M. CCCC. LXV.

9
Heidelberga digressi noctem egimus Benshaï-
mij, post Francosurii. Hæc est Ciuitas Imperialis
ampla & opulenta, eam prætersluit Menus fluius,
qui supra Moguntiam Rheno miscetur. Eò perueni-
mus die præcedēti natalitia Christi, atq; ibi usq; in diē
tertiā mansimus. Die tertia inuitatus est Dominus
à ciuibus & mercatoribus in curiam. Namq; ibi eum
observant morem, si quis uir nobilitate clarus, pere-
grinandi causa eò peruenerit, eum, ut in curiam inui-
tent. Vbi cibi & potus assatim præbent & apponūt
portionesq; meliores inueniri non possunt, quam ibi.
Legibus suis cautum habent, ne pro totius diei esu &
potu amplius quā duodenos nummos accipiant. Tan-
tum & nos numerauimus. Francosurto profecti, Mo-
guntia sumus per noctem commorati: Hæc urbs est
Episcopi Moguntini imperio subiecta: eius mania
Rheno amni lambuntur. Hinc statim per noctem hæ-

buimus Radisbhemij, pagus est iuxta Rhenum situs. Deinde Hradclopi, qui locus etiam Rbeno adiacet. Hradclopio uenimus Neustadium, pagus est. Hinc Trambubachium peruentum, oppidum est & arx comitis eiusdem, in ripa Rbeni situm. Postea substitimus Neustadij: Urbis est Episcopi Treuirensis ditioni subiecta, & ea ripa Rbeni imposita. Neustadio profecti Copelimi pernoctauimus. Arx ei imminet iuxta Rhenum nomine Hilpenstein. Copelimo peruenimus Hilpufelstenum, urbs est & arx, iuxta Rhenum posita. Inde pernoctauimus Confluentia ciuitate Episcopi Treuirensis. Hanc urbem a parte una Mosella amnis irrigat, ob altera Rbenus, cui infra Urbem Mosella illabitur. In aduersa Rbeni ripa, contra urbem sunt duae arces, etiam ditioni eiusdem Episcopi subiectae. Confluentia conscensis nauigijs Conigstem peruenimus, arx est propter Rhenum sita. Hinc Meinum attingimus, ea quoque arx est Rbeno imminens. Meino digressi Englichij noctem egimus, urbs est ad Rhenum. Englichio uenimus Andernacum, arx est itidem ripa Rbeni imposita. Andernaco profecti Hamerstenij substitimus, & is locus est ad Rhenum. Inde prateruecti sumus Reinecium arcem, Ruburgam arcem, Linslum, Cronam, Starbergam arcem, Ramachum oppidum, Sibenburgam (Syburg in mappa,) Crachenburgam, Gutenspergam arces, Bonnam urbem, Radisbbergam arcem. Haec omnes urbes & arces iam dictae occurrunt Rbeno secundo petentibus Coloniam, ubi tres Reges sepulti sunt, & S. Ursula.

LEONIS.

cum suis Virginibus socijs, Diuag; Helena, quæ sanctam Crucem reperit, & Hierosolimis sepulchrum extrui curauit, ea quoq; in eo templo, ubi tres Reges sepulti iacent, tumulata est. Coloniae ostiduum fuimus. Altera die monstrati sunt nobis tres Reges in Cathedrali Ecclesia, & corpus sanctæ Veronicæ, aliæq; reliquiæ complures. Tertia die ducti sumus in illud templum, in quo Sancta uirgo Vrsula sepulta est, cum undecim millibus uirginum: sacerdotes, à quibus ea reliquiæ nobis monstrabantur, affirmabant, cū illis undecim millibus uirginum, triginta sex millia aliorum cæsa fuisse. Postea deducti sumus in sacellum quoddam, ibi singulæ reliquiæ, nominè quæq; suo, recensebantur. Primò ostendebatur nobis S. Vrsula, deinde Rex Angliæ, cui sancta Vrsula desponsata fuerat, & pater materq; eiusdem Regis, quos Diua Vrsula ad religionem Christianam conuerterat. Postea Æthyopissa quedam, Regis Ethnici cuiusdam filia, & alia complura capita, capilli, crura, cubiti, quæ omnia singillatim recensere multi laboris esset. Die quarta famuli Domini concurrere Colonia: Iohannes Zehrouiensis cum Frodnaro, Tacelius à Craffenberg cum quodam ex familia Episcopi Coloniensis: eorum in mutuo concursu nullus equo decidit. Ea die, qua hæc spectacula edebantur, inſit Dominus illustres matronas, & puellas conuocari: conuenere magno numero, si ullo in loco, tum in eo conuiuium multas conspexi. Conuiuium uarijs ludis & choreis celebrabatur. Interea Matronæ & puellæ Dominum adueniunt, atq;

Episcopi nomine submisſe orant, ut Dominus, Episcopi gratia, unà cum suis comitibus choreas more patrio duceret. Domino annuente, choreasq; ducere incipiente, uiginti quatuor iuuenes singuli integris armis circumdati, facesq; manu tenentes præſultabāt, hos armatos alij Viginti quatuor precedebant, itidem singuli faces manibus gerentes. Choreis peractis uaria Domino allata sunt ciborum & potionum munera. Deinde Dominus Comitesq; honorifice à puellis & matronis, usq; in diuersorium deductus est. Colonia ab una parte Rheno fluuiio alluitur, ab altera latam prospectat planitiem, estq; urbs satis ampla.

LITERÆ ROBERTI

Archiepiscopi Coloniensis,

Niuerſis & ſingulis Regibus, Principibus tam Spiritualibus, quā ſæcularibus, Ducibus Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Proceribus, Nobilibus, Militibus, Clientibus, Rectoribus, Potestatibus, Capitaneis, Vicarijs, Officialibus, Iudicibus, & Vniuerſitatibus, communitatum, oppi-

C V

LITERÆ ROBERTI ARCHIDorum, villarum, cæterisque personis Ecclesiasticis & mūdānis quibuscūq; eminentiæ, status, uel conditionis fuerint, uel nominibus censeantur, & ad quos præsentēs nostræ literæ deuenerint. ROBERTVS Dei gratia Sanctæ Coloniensis Ecclesiæ electus & confirmatus, Sacri Imperij princeps Elector, Westphaliæ & Angariæ Dux, &c. Salutem in Domino: Serenissimi, Illustres, Præclari, Magnifici, Generosi, Nobiles & Famosi Domini & Amici charissimi, cæteri quoq; sincerè dilecti: Quia Nobilis Leo de Rosmital & Blatna, præcipuè nobis dilectus, experientiæ maioris gratia, tum, ut meliorē vitæ frugem, tum ut probatiorem sibi militarem normam, nobileq; eius exercitium, diuersorum regnorum è moribus cōparare valeat, Imperij Sacri loca & ad

EPISCOPI COLONIENSIS. 22.
regna diuersa proficisci conatur. Nos
hoc suum militare institutum magno
perè laudantes: Cupientes quoq; me-
moratū Leonem in sui progressu ite-
neris securitate plena gaudere, vobis
omnibus et singulis eundem Leonem
sincero recommendamus affectu. Ser-
renitates, dilectiones & amicitias ves-
stras, ac quemlibet vestrum affectuos
se exhortantes: Nostreis verò subditis
districtè præcipiendo mandamus:
Quatenus cum eundem Leonem ad
vos, terras vestras & loca declinare
contigerit, in huiusmodi suo transitu
nostræ contemplationis intuitu recō-
missum suscipere, fauorabiliter tracta-
re, atq; in his, quæ securitatem & cete-
ritatem sui concernūt itineris, promot-
tiuam & gratam velitis ostendere &
exhibere voluntatem, Ipsumq; vnā
cum familia, equis, rebus, & bonis suis

LITERÆ ROBERTI ARCHIE-
is quibuscunqꝫ per quoscunqꝫ passus,
portus, pontes, terras, regna, domi-
nia, districtus, ciuitates, oppida, ca-
stra, villas, & quælibet alia vestræ
Iurisdictionis loca, tam per terram,
quàm per aquas, absqꝫ aliqua solutio-
ne, Telonij, pedagij, pontiuegij,
gabellæ, siue alterius cuiuscunqꝫ exa-
ctionis onere, impedimento, & mo-
lestia, quibusuis semotis, transire, sta-
re, morari, & redire securè & liberè
permittatis & permitti faciatis, sibi, fa-
milie, equis, & rebus suis, dum & o-
pus fuerit, atqꝫ pro parte ipsorum de-
super adhortati fueritis & requisiti, de
seculo & saluo conductu prouideri.
In quo nobis gratam exhibebitis com-
placentiam, erga uos & vestrum quæ-
libet loco et tempore se offerentibus,
per nos sincerè recompensandam. Et
in premissorum testimonium hæc no-

7
EPISCOPI COLONIEN: 23.
stras literas fecimus, signi nostri ap-
pensione communiri. Datum in Ci-
uitate nostra Colonienſi, VII. die
Ianuarij, Anno M.CCCC.LXVI.

▼ Colonia egreſſi noctem egimus Iuliaci, decem
inde miliaribus. Inde proceſſimus Aquisgranum,
quatuor miliaribus iſthinc diſtanti urbem. Ibi per
biduum ſtatim habita. Eo ubi uentum erat, Dominus
à ciuibus poſtulabat, ut ſibi reliquias ſanctorum, quas
haberent oſtenderent: Ii inuitato Domino in curiam,
humanis eum uerbis compellabant dicentes: Se non
ſolum reliquias, quas cuperet, libenti animo oſtenſu-
ros, ſed etiam, quodcumq; ab ijs Dominus petiturus
eſſet, eius gratia, effectum daturus. His tantummo-
do ſacris reliquijs exceptis, quæ recenſebuntur. Nāq;
illas nulli unquam monſtrare ſe poſſe aiebant, niſi in
tra ſeptennium ſemel, aut ſi, Caſare defuncto, alius in
locum eius creatus, diadematis ſumendi gratia eo ſe
conferret. In illa etenim urbe Caſar electus primo
omnium diademate confirmatur, cui iſtæ reliquie,
quæ nominabuntur, eo tempore oſtendi ſolent. Nem-
pe, tria lintea, quibus uirgo Maria Chriſtum recens
natum inuoluerat. Subucula uirginis Mariæ, qua in-
duta erat cum Chriſtum pareret. Idq; linteam, quo
Chriſtus in cruce pendens uelatus fuerat. Iſq; pānus li-
neus, ſuper quò caput Diui Ioannis Baptiſtæ abſectū,
depoſitum fuerat. Haſ reliquias ſe monſtrare poſſe

ITER DOMINI

negabant : ceteras uerò omnes nobis ostendere paratos esse, ex temploq; nobiscum progressi, has reliquias contemplari nobis permiserant. Primum, tres dentes S. Thomæ, S. Catharinæ dentem & crines, Genitricis Dei capillos, eiusdemq; Zonam, qua, uterum gestans, accincta erat, ea non est admodum lata, nec longa, confecta ex lana alba, cuius mediam longitudinem intersecat linea nigra, Fibula annexa est illi nigra & bulla nigra pice illita. Deinde Diui Caroli tubam, gladium, caput, & crus, diademaq; quo Rex Romanorum redimitur. Item, catenam diui Pauli, & sanguinem Stephani Martyris, ossaq; eiusdem. Et eam arundinem, qua Christo in cruce pendenti positus porrigebatur, funiculumq; quo Christus columnæ, cum flagris caderetur, alligatus erat. Vidimus etiam sepulchrum diui Caroli, Cingulum Domini Iesu, quo cinctus ambulabat, quod ex loro factum erat, bene longum, sed non adeo latum, id aurea bulla confignatum erat : Diuum Carolum ab Ethnicis illud redemisse sacerdotes predicabant. Item frustum de sancta cruce, clauumq; quo pedes Christi ad crucem affixi fuerant. Et alias reliquias plurimas. Spectauimus item sepulchrum quoddam, cui excellentes quedam reliquie incluse sunt. Idem monumentum, in quo S. Quirinus Romanus sepultus est, cum alijs Romanis. Illud est totum aureum, sesquialteram orgyam longum, & sesquialterum cubitum latum. Hæc, quorum nunc mentio facta est, uidimus Aquisgrani. Inde profecti noctem egimus in oppido Crerel nominato, à quo

non procul arx, Crazon appellata, sita est. Oppidum illud Comitis cuiusdam ditioni subiectum est. His in locis uidimus, quopacto cuniculos uenientur, iclide mansueta. In qua cauerna cuniculus latitat, illam ingrediens iclis eum mordendo expellit: Venator autem reticulis circum extensis, eum cauerna egressum capit. Affirmatur ab incolis eius loci, una die quinquagenos uel sexagenos capi posse, auxilio illius iclidis. Quod quidem non adeo à uero discrepare mihi uisum est, nam nobis presentibus aliquot à Venatore quodam capti sunt. Hinc Geldriam progressi sumus. Ea Vrbs Principis cuiusdam imperio pareat. Inde peruenimus in Urbem, quæ uetus Geldria dicitur, ibi inuenimus Principem istius regionis. Nulloq; usquam in loco huius peregrinationis, elegantiores simul equos, conspiciere nobis licuit, quam in stabulo principis illius. Ea tempestate, cum ibi diuersaremur, princeps ille in custodia tenebat parentem proprium. Eius autem prouincia confinis est terris Duci Burgundie subiectis. Eodemq; tempore Dux Burgundie cum Geldrio bellum gerebat, eiq; denunciaſſe fertur, ut patrem custodia emitteret, si nollet. id se effecturum, etiamsi omnia sua bona in eam rem sibi impendenda essent. Per eam regionem difficilem transitum habuimus: nam ab utraq; parte fidem publicam nobis postulare necesse fuit, qua impetrata uix tamen transuimus. Inde egressi in urbe Grassa pernoctauimus, quam Mosa flauius præterfluit. Vrbs sita est in campis patentibus loco palustri. Postea per noctem man-

ITER DOMINI

1. *ſinus in urbe, quæ Buſcumducis nuncupatur. Ultra eam urbem incipitur Brabantia provincia Ducis Burgundiae. Buſcumducis eſt urbs ampla, inter magnas paludes, uel ſinus maris, in plano poſita, ad quam à duabus tantum partibus accessus patet. Namq; illæ paludes ab una parte duorū milliarium latitudine dif- funduntur, ab altera longè latius. Ab eo latere, quæ aquæ non ſunt, per aliquot milliaria iter eſt arenosum. Circa Urbem mole ſunt, quæ uento agitantur, com- plures. Deinde uenimus in pagum Bekium nomine, qui amplitudine ſua, oppidum aliquod æquat. Hinc in alium pagum progreſſi ſumus Turnouth nomine, is eſt magnus & lapide conſtratus, in urbis ſimilitudi- nem: Hunc duo Iudices regunt. Ædes in eo bene ex- tructæ, omnesq; tegulis lapideis contectæ, atq; inſu- per quinq; templa uiſuntur. Eò Dux Burgundiae ſæ- pius uenationis cauſa ſecedere ſolet. Circa eum etenim pagum ſyluæ ſunt amplæ, uariarum ferarum copia re- fertæ. Deinceps pernoctauimus in pago Niclaſhaim, qui itidem ſatis amplus eſt. Hinc uenimus Liram, urbs eſt, aggeribus altis circumuallata, ut nihil pe- riculi à tormentis bellicis metuat. Nam præ altitudine aggerum culmina teſtorum uix conſpici queunt Quæ in plano ſita eſt, & ſinu maris lambitur. Inde Me- 4. chliniam peruentum, Urbem amplam & munitam, in planitie ſitam, quæ etiam mari alluitur. Per eam ſex horas aquæ fluunt, & uiciſſim ſex horas eam ſiccam 5. deſtituunt, exaſtuante uel deficiente mari. Inde per- uenimus Bruxellam, quæ quatuor milliariſus à Me-*

tblinia distat: Ea est caput Brabantiae: Ibi inuenimus
Ducem Burgundiae. Altera die, postquam eò uentū
esset, ducti sumus in curiam, & omnia conclauia eius
perlustrauimus. In atrio quodam sunt excellentes pi-
cturae, si usquam ullo in loco inueniri possunt. Postea
ascendimus turrē eiusdem curiae, ex eaq; totius ur-
bis situm sp. ctauimus. Nam turris est structura ele-
gans, & insigni altitudine in auras prominens, cum
ipsa curia in umbilico urbis posita. Vrbs ab altera
parte cliuo adiacet, ab altera in conualle sita est. In
ea dies complures commorati sumus. Eius Ducis
filius tunc temporis Leodium urbem obsidione preme-
bat, fama; erat, eum centum & quinquaginta homi-
num millia sub signis habere. Ad eum misit Dominus
Heroldum Principis Senioris, qui denunciaret: Do-
minum hoc iter, noticiā & familiaritatis cum prin-
cipibus uiris contrahendae, & militiā exercendae stu-
dio suscepisse. Cum igitur audiat eum esse principem
fortem & uictoriosum, bonisq; uiris beneuolum, atq;
insuper nunc hostes suos bello persequi: His de causis
se nunc Heroldum mittere, & si more militiā uoca-
tus fuerit, propria impensa, cum suo comitatu ad eum
se conferre paratum esse. Id nuncium Dux admodum
propensis auribus audiuit: Heroldumq; tale respon-
sum referre iussit: Eam denunciationem sibi gratissi-
mam esse, & ex eo se perspicere, Dominum esse uirū
excellentem, militiāq; gnarum, ei; pro tam prom-
pta uoluntatis ablatione gratias quā maximas age-
re. Sed, ut ueniat, opus non esse. Hostes enim, qui

D

ITER DOMINI

aduersus se arma ceperant, uictos in ditionem suam
cessisse Porro orare, si fieri posset, ut sui honoris
gratia, paulisper prestolaretur, donec exercitum de-
duceret: Nam se cum Domino & comitatu eius noti-
cia ineunde percupidum esse. Idcirco Dominus eum
Bruxellæ, ubi parens ipsius habitabat, octodecim die-
es expectauit. Ad Ducem seniore die demum octaua
admissus est: Qui missis ad Dominum in diuersorium
consiliarijs, eum ad se inuitauit: Ii Dominum humanis
uerbis, principis nomine exceperunt, à Dominoq; iti-
dem blanda responsa tulerunt. Postea Dominus ab il-
lis in arcem eius urbis deductus, cum aliquot Ducibus
mensæ accumbere iussus est, uidelicet, Cleuensi, Gel-
drio, & cum tribus filijs nothis Ducis Burgundiæ, &
Comitibus quibusdam: Sed Domino supremus locus
supra Duces concessus est, itidem eius comitatui, se-
orsim apud aliam mensam locus præ alijs est attribus-
tus: Primum Domino honorificè ministrabatur, de-
inde & eius comitatui. A prandio deductus est Do-
minus ad seniore Ducem Burgundiæ, qui ei in ter-
tium usq; conclaue obuiam progressus est, apprehen-
saq; Domini manu, in proprium eum conclaue dedux-
xit. Eo in loco, quoad uisum est, cum Domino collo-
cutus, eum dimisit, rogans, ut sui honoris gratia ibi
aliquantisper commoraretur, donec filius suus, qui
hostibus bello uictis breui rediturnus esse crederetur,
appelleret: Id se præstiturum Dominus pollicitus est,
& aliud quodcunq; Dux iussisset. Tum Dux subiun-
xit: Cum filius noster domum reuersus fuerit, dabimus

operam, ut equestres ludi, more nostræ regionis, edā-
tur. Dominus respondit: Si Dux uellet, se etiam cū su-
is ministris consuetudine patriæ suæ decursurum. Eius
uerò rei percupidum se esse Dux dicebat, orabatq; ut
id faceret, quo etiam pugnam equestrem more Boben-
mis usitato, cognoscere posset. Tertia ab eo collo-
quio die, misit Dux Heroldum in diuersorium ad Do-
minum, percontatum, an obuiam Duci filio suo pro-
ficisci uellet: Nunciari enim, eum duo milliaria tantū
ab urbe abesse. Tum Dominus, cum suos quā mag-
nificentissimè ornatos esse iussisset, obuiam ei ad duo
milliaria processit. Ibi legiones eius, nobis obuias
factas, uidimus, atq; item quales currus, qualiaq; ar-
ma, & alia bellica instrumenta haberent, conspeximus.
Cum quæreremus ubi Princeps esset, non longè aucu-
pio falconæ intentum abesse, respondebant. Nobis iā
appropinquantibus, nunciatū est Duci, eum Dominū,
qui ad eum in castra miserit, si pugna instaret, se ueni-
re uelle, adesse. His Dux auditis, aucupio, & alijs re-
bus posthabitis, celeriter Domino obuiam progressus
est. Vt iam Dux in conspectu erat, Dominus quibusdā
sibi ad latus equitantibus, ab equo descēdere nitebatur.
Dux ea re uisa è longinquo, citato cursu ad Dominum
unā cū comitatu & tubicinibus aduolat, & ne id fiat,
prohibet. Apprehensaq; Domini manu seorsim è medio
comitatu cum eo abequitat, neq; eū prius à latere suo
dimittit, quā in ciuitatem uenitū esset. Iam nox aduen-
tabat, ideo magna multitudo, Duci obuiā cum facibus
accensis magno ab urbe intervallo effusa erat: Viaq;

D ij

ITER DOMINI

66.
39
 continenti & nusquam interrupta, per totam ciuitatem luminum serie, usq; in arcem relucebat. Cum per urbem transiremus, multa & uaria edebantur ludorū spectacula. Idq; uerè affirmare possum, ad aliquot millia luminum tunc adfuisse. Postquam in arcem, ubi Dux senior habitabat, uentum esset, Dux descendens ex equo, & domino etiam descendere iusso, manu eū apprehensum ad principem seniore[m] deduxit. Qui in atrio quodam in sella, circa quam omnia undiq; panis auro intertextis, magnificè, ut aulam ducis decet, constrata erant, sedebat. Ad eum cum propius accessissent, genua flexerunt. Sed princeps quasi aliò respiciens, id se uidere dissimulabat. Tum illi altera uice, nec tunc conspecti. Deinde tertio, cum genu inflexissent, demum Senior Princeps porrexit dextrā filio, deinde quoq; Domino: Atq; ita utriq; manum tenens, medius eos in conclaue proximā deduxit, per nouem alia conclauia, in quorum singulorum uestibulo, circiter centeni armati excubabant. An id semper fieri soleat, non satis exploratum habeo. De ea re quidem mihi percontāti, relatum est: Nullo unquam tempore pauciores esse solere nosse dieq;. Si ita se res habet, affirmauerim nullum Christianum regem aulam tam splendidam & magnificam habere. Postero die Dux iunior ludos equestres indici iussit, ut si quis ijs exerceri uellet, in loco ijs assignato adesset. Cum conuenissent. spectauimus eorum in decurrendo morem: qui concitatis equis, sepe interposita concurrunt: hastis utuntur admodum tenuibus. Qui earum

maximum numerum perfrerit, is uictorie laudem adipiscitur. Statimq; priusquam ex eo loco discedat, cuiusq; haste perfractae recensentur. Eum autem, qui plurimas frerit, magna hominum turba, ingenti clamore nomen eius ingeminans, & uictoriam celebrans, usq; ad diuersorium comitatur. His rebus peractis, tertia hora noctis misit Dux ad Ioannem Zehrouiensem, ut aliquibus senioribus ex comitatu secum assumptis, qui lucta certare uellent, ad se ueniret, se singulis aduersarios daturum esse. Quapropter D. Ioannes adiunctis, qui uisi essent, in arcem ascendit. Postquam in illud atrium, ubi Dux erat, cum tribus Ducibus, Burgundica, Cleuens & Geldria, alijsq; feminis & uirginibus nobilibus, uenimus: acceperunt ad Ioannem Zehrouiensem ministri Ducis, eiq; denunciarunt, ut ad certamen accinctus esset, aduersarios enim mox offere. Percunctante autem D. Ioanne, quo pacto certaturi essent, an nudi, uel in thoracibus? In thoracibus certamen inituros, more istius regionis, responderunt. Sed ea lege, ne infra cingulū, scilicet pedes, prebenderet, aliter licere, quocunq; modo uelit, aduersarium humi deponere. Nam ista consuetudo est, inquit, nostrae regionis, ut interioribus uestibus indutum, nempe thorace & caligis, etiam matronis & puellis quā plurimis praesentibus, lucta certamen ingredi nullum sit dedecus. Certamine inito, luctator ille nulla ex parte D. Ioanni aduersari poterat, ter enim prostratus est ab illo. Quae res spectatores magno affecit miraculo. Praedicabant enim,

D iij

ITER DOMINI

in omnibus Ducis Burgundie prouincijs, neminē parem illi inueniri potuisse, à nulloq; homine ante illud tempus eo certamine uictum fuisse: Ideoq; supra solitum stipendium, quotannis quingentos aureos accepisse. Sed iam fortasse mercedem illam amittet, cum ter uictus sit. Ab eo certamine, Dux D. Ioannem accersitum, thorace tantum, ut certauerat, amictum, attretans omnia eius membra, pedes, manus, corpusq; totum perlustrauit, demirabaturq; luctatorem suum uictum esse. Deinde ex D. Ioanne quaesuit, num uirum aliquem nobilem secum haberet? Comitem quendam illustrem aduersariū illi abse datum iri. Habuit autem D. Ioannes quendā tunc presentem Kenuardum nomine is cum eo Comite luctatus, ter illum humi strauit. Postea accessit ad Principem Schaschco dicens: Illustrissime Princeps, rogo, ut mihi celsitudo uestra aduersarium aliquem attribuat, quem mihi parem iudicet. Eo audito, iussit Princeps acciri quendam, qui cum eo luctaretur. Cum certamen aggressi essemus, primū quidem illum prostrauī: Sed cum, Duce iubente, altera uice cum eo congredere, adeo humi proiectus decidi, ut Dæmonem parere potuerim. Lucte certamine peracto, curauit Dux adferri uinum, & Zaccarum confectum, cuius tanta uis per pauimentū dissipata est, quanta nix aliquot aureis cōparari posset. Sed mihi Ducissæ eius affatim præbuerunt, ut agrè in diuersorium reuerterer, nam potus eram. Die illa luctamina insequentī, Dominus cum Iohanne Zebro-nienſi decurrit in aula Ducis Burgundie, adeoq; ar-

dentibus animis concurrerunt, ut Dominus hastam suam aduerso in pectore perfringerit. Neuter tamen ab eo ictu equo deturbatus est. Tum D. Ioannes Dominum orabat, ut hastam suam faminarum illustrium, & uirginum spectantium gratia, frangere liceret. Ad quod cum Dominus annuisset, concitato calcarinibus equo, aduersus murum hastam dirigit, sub eam festinam, qua Dux cum coniuge, & alijs Ducissis profectabat, adeoque fortiter murum hasta ferijt, ut equus ex ictu inclunibus resideret. Interea accedentes quidam ex aulicis Ducis, perlustrabant num D. Ioannes aligatus fuisset, quod tam uehementi ictu ab equo delapsus non esset. Tum uero ille secundo concitat equum, hastamque perfringit, nec tamen quicquam laesus est, quod ijs magna fuit miraculo: nam illi concurrere non solent nisi sepe interiecta. Postea quotidie ad eum locum conmeabant plurimi, predicabantque eum non esse ex eo genere hominum, quod nunc in terris degeret prognatum, sed ex progenie antiquorum illorum Gigantum. Illo certamine finito, iussit Dux adferri arma illa, in quibus concurrerant, querebatque, num omnes in nostra regione, talibus, in his spectaculis, armis uterentur? addiditque: uos ea pro ludo ducitis, sed nobis magne sunt admirationi si quis parricidium admisisset, superflua esset pena, ut tali pugna exerceretur. Ita ludis pro tua uita, ac si uiuere nolles Decurrerunt enim in pectoralibus, quod ille nunquam uiderant. Post Domini certamen, decurrerunt & ministri, Frodnars cum Tacelio, uerique in equa immotus permansit, Certamine peracto

D iij

ITER DOMINI

hh
77
ii
Frodo natus saltu sese ab equo deiecit, ita armatus, noli-
 lis stapedis innixus, spectante magna hominum multi-
 tudine. Iis rebus omnibus peractis, Dux misit ad Do-
 minum in diuersoriū eumq; in thesaurarium suum de-
 duci iussit, ibiq; omnes gemmas preciosas, uaria no-
 mina sortitas, & uestes suas margaritis & gemmis
 adornatas, in mensam exponi & commonstrari cura-
 uit. Mandauitq; consiliarijs, ut Dominum orarent,
 ut quodcunq; placeret ex ijs clenodijs, quæ uideret,
 ob Ducis sui honorem, auferret. Sed Dominus quic-
 quam accipere noluit, & principi gratias ingentes a-
 gere iussit, subiungens: Deus auertat, ut quippiam
 accipiam. Nam hic cum meo comitatu donorum cas-
 piendorum causa non ueni: sed uirtutis militaris exer-
 cendæ gratia hoc iter suscepi, quod ad finem perdu-
 cere in animo est, Deo auxiliatore: Pecunia & opes
 parari facile possunt, sed nominis fama in perpetuum
 duratura est. Eius consequendæ cogitatione semper
 animus meus occupatus fuit. quā etiam, Deo uolente,
 mecum in sepulchrum deferam. Die decima octaua
 ab aduentu nostro, Dominus Ducem, ei ualedicturus,
 adiit, & posteaquam gratias egisset pro eo honore,
 qui sibi exhibitus esset, principem orauit, ut sibi He-
 roldum attribueret, quo tutius prouincias eius pera-
 grare posset. Ad hæc princeps: Exiguum, inquit, à
 nobis amice munus postulas, flagita ampliora & præ-
 stantiora, nullam repulsam feres: Attamen hac in re
 quoq; quā poscis, libenti animo tibi gratificabimur.
 Et nobis Herold⁹, qui apud omnes Christianos Reges

diuersatus est, linguas septemdecim callet, eum tibi
 tradere nolumus, eiq; mandabimus, ut te fideliter de-
 ducat, usq; in patriam tuam, qui, si fideli tibi presti-
 ta opera, ad nos reuersus fuerit, propitium nos erga
 se Dominum experietur. Huic, nobis presentibus, eas-
 dem uerba loquebatur, eademq; mandata dabat. Qui
 postea nobiscum in Bohemiam peruenit. Ea die, qua
 Dominus Duci ualedicebat, mirabile spectaculum
 conspeximus. Viuarium est Bruxella, arci contigus-
 um, in eoq; piscina, cuius summum tum g'acie obdu-
 ctum fuit. Id uiuarium Dux ministros suos aliquot
 ingredi iussit, & super piscinam glacie concretam, de-
 pugnare illi, quodetriginta erant, tanta agilitate
 pedites inter se depugnabant, ut me nunquam tam an-
 giles homines, uel uidisse, uel audiuisse affirma-
 re possim: Precipue unus eorum tanta agilitate
 prestabat, ut sepius uiginti duos aduersus se puga-
 nantes solus sustinuerit. Tantaq; erat eorum in cursu
 uelocitas, & in conuertendo celeritas, ut nullius equi
 cursus eis equiparari possit. Cupidus eram explo-
 randi, quidnam pedibus supponerent, quod se tam ce-
 leriter in glacie conuertere possent: Nam magnum es-
 set miraculum si supra terram tanta in conuertendo
 celeritate uti quirent, quod quidem facile affecutus fu-
 issem, sed à Domino, qui ex arce cum Duce ea spes-
 ctabat, discedere non potui. Varias etiam feras in
 eodem uiuario conspeximus. Secundum ea omnia Do-
 minus Duci Burgundiae, & filio illius ualedixit. Ade-
 rant tum tres Bastardi eiusdem, qui in nostra regione

D v

ITER D. LEONIS.

*ſpaurij apellantur. Ii in illis regionibus in nullo pro-
bro habentur, ueluti apud nos: Namq; iisdem illis ci-
bus & potus præguſtatur, ſicut filio Ducis legitimo.
Eam conſuetudinem habent Reges & principes aliqui
ut pellices in ſuis arcibus alant. Earum filijs, quot ex
eis ſuſtulerint, uita incolumi ditiones aliquas attribu-
unt. Haec eis, parte uita deſuncto, filij iuſti non adi-
munt. Si cui Principi cum aliquo tali Baſtardo iur-
gium intercederet, & ad pugnam deueniret, is non
poſſet pugnam detrectare, dicendo Baſtardum non eſſe
dignum, ut ſecum contenderet, quod eſſet nobis, cum
ipſe ſit ex legitimo matrimonio prognatus, nam eum
reiſcere non poteſt, ſed cogitur cum eo pugnare. In
ijs enim regionibus non ſeſe uituperant & conuicijs
lacerant, uti apud nos.*

LITERÆ PHILIPPI

Ducis Burgundiæ.

Philippus Dei gratia
Dux Burgundiæ, Lot-
haringiæ, Brabantiæ,
& Limburgiæ, Co-
mes Flandriæ, Arthe-
ſin, Burgundiæ, Palatinus Hannoniæ,
Hollandiæ, Zelandiæ & Namurci,

LITERÆ PHILIPPI DVC: BVR: 30.
Marchio Sacri Imperij, Dominus
Phrisiæ, Salinarum & Mechliniæ,
Vniuersis & singulis nostris locum
tenentibus, Mareschallis, Admiral
dis, Capitaneis et Conductoribus,
gentium, armorum, balistariorum et
sagittariorum, et alijs guerras frequē
tantibus, Gubernatoribus, Senes
challis, Bailliis, Præpositis, Ampt
mannis, Maioribus, Scultetis, Rea
ctoribus, Capitaneis, & loca tenentib
us principatum, patriarum, terrarū
iurisdictionumq; nostrarum, nec non
ciuitatum, oppidorum, castrorum,
fortalicioꝝ, passagiorum, pontiū,
portuum, pedagiorum, districtuum,
et locorū quoruncunq; custodibus,
scabinis, iuratis, cæterisq; iusticiarijs,
officiarijs, vasallis, seruatoribus, atq;
subditis, amicis, confæderatis ac be
neuolis nostris, et alijs quibusuis,

LITERÆ PHILIPPI
vbi libet constitutis, quibus præsentēs
nostræ ostensæ fuerint litteræ, Salutē
et dilectionem. Quia Illustris atq; In-
clytus Princeps, Domin⁹ Leo de Ro-
senthal, dominus de Fryenbergk &
Comes de Platten, CONSanguineus
noster sincerè dilectus, hodie nobis
exponi fecit, & declarari, qualiter ip-
se causa deuotionis, terram promissi-
onis et specialiter, sanctum Sepulchrū
Dominicum Hierosolymitanum, &
tam illa, quæ Domini Saluatoris no-
stri Iesu Christi sacro Sanguine con-
spersa sunt, quàm alia plurima citra et
vltra maria, in diuersis mundi regio-
nibus constituta, pia loca peregrè vi-
sitare proponat & intendat, vni-
cūq; peroptet etiam nostram videre
personam, & nostras uisitare patrias,
quarum oras iam attigerat, securum
à nobis pro se, suisq; comitibus ac fa-

mulis, transitum siue conductum postulando. Hinc est quod nos pium nobilemque animum dicti nostri Consanguinei in Domino commendantes, ac suæ petitioni liberaliter annuentes, eidem Domino Leoni CONSanguineo nostro, tam pro sua persona, quàm pro quadraginta alijs personis, de familia et comitiua sua, cuiuscunque gradus, status, ordinis, aut conditionis existant : dummodo tamen nostri, aut patriarum nostrarum inimici publici diffidati non fuerint, et pro totidem equis et quibusvis eorum bonis, plenum, ualidum, et securum, harum nostrarum serie literarum, damus et concedimus, saluum conductum, hinc ad vnum annum integrum, à Data ipsarum proximè sequente duraturum. Quapropter uobis nostris loca tenentibus, officiarijs, seruatoribus, vasal-

LITERÆ PHILIPPI

lis. ac subditis, & cuilibet vestrum dis-
trictè præcipimus & mandamus: alijs
os uerò requirimus et rogamus: Qua-
tenus prædictum Dominum Leonē
CONsanguineum nostrum, cum ex
causa supradicta penes vos, vel alijs
quem vestrum applicuerit, tūm nobis
litatis tūmq̃ charitatis intuitu recom-
missum suscipiatis, ac fauorabiliter etio-
am nostri amore & contemplatione
tractetis, ipsumq̃ vnā cum dictis alijs
quadraginta personis de comitiua seu
familia sua, totidem equis, aut inferis
us, in & per prouincias, patrias, ter-
ras, dominia, iurisdictiones, passus,
districtus, & loca, tam nostra, quā
vestra et vobis commissa, die noctuq̃
per mare, per aquam dulcem, & ter-
ram, equestres, pedestres, aut nauis
gio, curribus, & alijs vehiculis siue
vecturis, ire, pertransire, stare,

pernoctare, morari, ac inde reuerſi,
 & redire, vbi, quando, prout, &
 quotiens ſibi placuerit, vnà cum
 equis eorum, literis, veſtibus, va-
 liſ, bulgſ, fardellis, auro, argen-
 to, iocalibus, uecturis, & alijs rebus
 ſuis quibuscunq; liberè, tutè, ſecurè,
 pacificè, pariter & quietè, faciatis ac
 permittatis, & quilibet veſtrum faciat
 & permittat, ſine diſturbio vel impe-
 dimento quocunq; in corporibus, aut
 in bonis eorum faciendo vel procu-
 rando, & abſq; alicuius Teloni,
 Dacſ, Pedagſ, Gabellæ, Fundina-
 uis, ſiue alterius debiti ſeu tributi ſo-
 lutione vel exactione. Quinimo de
 ſecuro conductu, guidis, uictualibus,
 & ſimilibus alijs rebus neceſarijs,
 eis prouideatis, ſeu faciatis per alios
 prouideri, rationabilibus eorum ſum-
 ptibus & expenſis. Prouiſo tamen.

LITERÆ PHILIPPI

quod dictus Dominus Leo Consanguineus noster, uel illi de comitiua seu familia sua pendētes termino supradicto, rem non faciant vel procurent, nobis nostrisue patrijs, ditionibus uel subditis fidelibus præiudiciabilem. Et si fortè per aliquem de prædicta comitiua uel familia, sub numero huiusmodi comprehensum, contrarium fieri, et præsentem nostrum saluum conductum transgredi aut uiolari cōtigerit, infractio illa uiolatoribus dūtaxat præiudicari debebit. In præmissis igitur tantum facientes uos locum tenentes, officiarij, uasalli, seruitores, ac subditi nostri, quatenus de bona et prompta obedientia ueniatis meritò penes nos commendandi, et non de negligentia vel contemptu puniendi. Vos uerò alij quantū pro uobis ac uestris cuperetis in simili casu nos

DVCIS BVRGVNDIÆ. 33.

su nos esse facturos, quod animo per
libenti faceremus. Præsentibus, usq[ue]
ad vnum annum, ut præfertur, à Da
ta ipsarum computando duntaxat, &
non amplius, in suo robore perman
suri. Datum in oppido nostro Bru
xellensi die XXI. mensis Ianuarij.
Anno Domini Millesimo, quadrin
gesimo Sexagesimo quinto.

Per Dominum Ducem.

Mteenberch man p pa.

LITERÆ PHILIPPI

Ducis eiusdem.

PHilippus Dei gratia
Dux Burgundiæ, Lot
haringiæ, Brabantiaë,
& Limburgiæ, Co
mes Flandriæ, Arthe
si, Burgundiæ, Palatinus Hannoniæ,
Hollandiæ, Zelandiæ & Namurci,
Marchio Sacri Imperij, Dominus
E

7
LITERÆ PHILIPPI
Frisiæ, Salinarum & Mechliniæ.
Vniuersis & singulis, Dominis Regibus paratum & obsequiosum animum : Ducibus, Marchionibus, Comitibus, & alijs principibus, charitatem sinceram : Baronibus verò, militibus, scutiferis, & alijs nobilibus, cōmunitatibus, nec non patriarum, terrarum, & locorum dominis, beneuolentiam nostram : Connestabularijs, Mareschallis, Admiraldis, Capitaneis, gentium, armorum, & alijs guerram in terra uel mari frequentantibus, Seneschallis, Bailliujs, Præpositis, Scultetis, Maioribus, Scabinis, Gubernatoribus, Rectoribus, Capitaneis, & loca tenentibus, oppidorū, villarum, ciuitatum, castrorum, fortaliciozum, pontium, portuum, districtuum & locorum custodibus, iusticiarijs, officiarijs, subditis, amicis, cō-

fæderatis & beneuolis Domini mei
Regis, atq; nostris vbilibet constitutis
ac cæteris omnibus, quibus nostre
præsentis ostensæ fuerint literæ, Dis
lectionem & salutem. Quia Illustris
& Magnificus Dominus Leo, domi
nus de Rosmital, aliàs de Blathna &
Frynnpergk de regno Bohemiæ, pri
dem apud nos descendens nobis ex
posuit, quod tum deuotionis & pere
grinationis causa, iūq; ut more Illu
strium nobiliumq; virorum, nobilita
tes, proprietates, conditiones ac mo
res, diuersorum regnorum, prouin
ciarum, patriarum, principatū, do
miniorū & locorum, scrutetur & co
gnoscat: Imo uerius animum suū in
actibus virtuosis amplius exerceat. ad
diuersas tam remotas, quàm propin
quas mūdi regiones, ac partes trans
ferre se disponat, postulans etiam per

E ij

LITERÆ PHILIPPI

patentes apices nostros commendari.
Cuius tam fauorabili petitioni, nobilitatis intuitu, duximus non abnuendum. Ea propter nos, qui commendaticia, tam Imperialis Maiestatis, quàm aliorum Germaniæ nationis principum scripta, sui fauore suscepimus, tum aspectu personæ, tumque multiplicium suarum experimento virtutum, comprobata, vos excellentissimos Dominos Reges obsecramus: Duces vero, Marchiones, Comites, aliosque Principes, rogamus: Cæterosque omnes alios, & singulos hortamur & requirimus: Nostris tamen vasallis, seruatoribus, ac subditis, districtius præcipientes pariter & mandantes: Quatenus præfatum Dominum Leonem, dum penes uos declinauerit, tum nobilitatis intuitu, tumque meritorum suorum probatissimorum considera-

tionē, ac nostri contemplationē & fauore, recommissum suscipere & habere, fauorabiliterq; tractare. Nec non ipsum vnā cum quadraginta personis proceribus & nobilibus, alijsq; familiaribus suis, et de comitiua sua, & totidem equis, aut inferius, & cum eorum equis, literis, auro, argento, balijs, bulgijs, fardellis, rebus & bonis quibusuis, ad eos pertinentibus, in et per regna vestra, per prouinciasq; patrias, ditiones, iurisdictiones, ciuitates, districtus, passus & loca, tam vestra quā nostra, & alia etiam vobis credita & commissa, vbi libet securre pertransire, stare, pernoctare, morari, ac inde abire, reuerti & redire, permittite velitis saluos, tutos, pacificos, liberos, & quietos, in corporibus, rebus, et bonis suis huiusmodi quibuscunq; , nocte dieq; , in terra

E iij

LITERÆ PHILIPPI

mariq̃, vel fluuio, totiens quotiens,
ac vbi, quo, et prout eis accommo-
dum fuerit, vel videbitur expedire.

Cessantibus disturbio et impedimen-
to quibuscunq̃, et absq̃ alicuius te-
lonij, dacij, pedagij, gabellæ, fundi
navis, siue alterius debiti vel tributi so-
lutione, vel exactione. Quinimò de
seculo & saluo conductu, guidis, vi-
ctualibus, & alijs rebus eis necessarijs,
sibi prouideatis, & faciatis per alios
quorum intererit prouideri. In præ-
missis facientes vos Domini Reges,
principes et alij supradicti q̃d p̃ uobis
& pro vestris in simili vel maiori casu
fieri per nos cuperetis, quod animo
vtiq̃ libenti faceremus. Vos verò
nostri seruitores ac subditi, quatenus
de bona et prompta penes nos obe-
dientia, veniatis commendandi, et nō
de inobedientia puniendi. Præsenti

bus vsq; ad vnum annum à die Dac-
tæ, ipsarum computando, duntaxat
et non amplius, in suo robore permā-
suris. Datum in oppido nostro Bru-
xellensi, die nona Mensis Februarij,
Anno Domini, Millesimo, quadrin-
gentesimo, Sexagesimo Quinto.

Per Dominum Ducem.

Mteenberch mappria.

LITERÆ CAROLI DE

Burgundia Comitis Cadralesij.

AROLUS de Burgun-
dia Comes Cadralesij
Castribæ, &c. ac Bet-
hinnæ Dominus.

Vniuersis et singulis,
Dominis Regibus, paratum et obse-
quiosum animum: Ducibus, Marchi-
onibus, Comitibus et alijs, Principi-
bus charitatem sinceram: Baronibus
verò, militibus, scutiferis, et alijs, nos

E iij

LITERÆ CAROLI

bilibus, communitatibusq̃, necnon
patriarum, terrarum et locorum do-
minis, beneuolentiam nostram; Con-
nestabularijs, Mareschallis, Admis-
raldis, Capitaneis, gentium, armorū,
et alijs guerram in terra et mari frequē-
tantibus, Seneschallis, Bailliujs, Præ-
positis, Scultetis, Maioribus, Scabi-
nis, Gubernatoribus, Rectoribus,
Capitaneis, & loca tenentibus, oppi-
dorum, villarum, ciuitatum, castro-
rum, fortalitiorum, pontiū, portuum,
districtuum, et locorum custodibus,
iusticiarijs, officarijs, subditis, amicis,
confæderatis ac beneuolis Domini
mei regis, metuendissimi domini ge-
nitoris mei, atq̃ nostris vbilibet con-
stitutis, ac cæteris omnibus, quibus
nostræ præsentis ostensæ fuerint lite-
ræ, dilectionem et salutem. Quia Il-
lustris et Magnificus Dominus Leo

dominus de Rozmítal aliàs de Blathena & Frynnpergk, de regno Bohemix, pridem apud nos descendens, nobis exposuit, quod tum deuotionis & peregrinationis causa, tūq̃, vt more illustrium nobiliumq̃ virorum, nobilitates, proprietates, conditiones ac mores diuersorum regnorum, prouinciarum, patriarum, principatum, dominiorum, & locorum scrutetur & cognoscat, imò uerius animum suum in actibus virtuosis amplius exerceat, ad diuersas tam remotas, quam propinquas mundi regiones ac partes, transferre se disponat, postulans etiā per patentes apices nostros commendari. Cuius tam fauorabili petitioni, nobilitatis intuitu, duximus non abnuendum. Ea propter nos, qui cōmendaticia, tam Imperialis Maiestatis, quam aliorum diuersorum Ger

E v

LITERÆ CAROLI
manię nationis Principum, scripta sui
fauore suscepimus, tum aspectu perso
næ, tumq̃ multiplicium suarum ex
perimento virtutum comprobata.
Vos excellentissimos Dominos Re
ges obsecramus : Duces verò Mar
chiones, Comites, aliosq̃ Principes,
rogamus : Cæterosq̃ omnes alios &
singulos hortamur & requirimus :
Nostros tamen vasallis, seruatoribus,
ac subditis districtius præcipientes pa
riter & mandantes : Quatenus præ
fatum Dominum Leonem, dum pe
nes vos declinauerit, tum nobilitatis
intuitu, tumq̃ meritorum suorū pro
batissimorū consideratione, nostriq̃
contemplatione & fauore recomissum
suscipere & habere, fauorabiliterq̃
tractare. Nec non ipsum vnà cum
quadraginta personis, proceribus &
nobilibus, alijsq̃ familiaribus suis &

de comitiua sua, & totidem equis, aut
inferius, & cum eorum equis, literis,
auro, argento, valisijis, bulgijis, far-
dellis, rebus et bonis quibusuis ad eos
pertinentibus, in & per regna vestra,
per prouincias quoq̃, patrias, ditio-
nes, iurisdictiones, ciuitates, districtus
passus & loca, tam vestra, quam no-
stra & alia, etiam vobis credita, & cō-
missa, vbilibet venire, pertransire, sta-
re, pernoctare, morari, ac inde abire,
reuertere, & redire, permittere velitis,
saluos, tutos, pacificos, liberos, et
quietos, in corporibus, rebus et bo-
nis suis huiusmodi quibuscunq̃ no-
cte dieq̃, in terra, mariq̃ vel fluuio,
totiens, quotiens, ac vbi, quo, et prout
eis accommodum fuerit, vel videbi-
tur expedire. Cessantibus disturbio et
impedimento quibuscunq̃, et absq̃
alicuius telonij, dacij, pedagij, gabel

LITERÆ CAROLI DE BVRG:
læ, fundinauis, siue alterius debiti vel
tributi solutione vel exactione, Quin
imò de securo et saluo conductu, gui
dis, victualibus, et alijs rebus eis ne
cessarijs sibi prouideatis, et faciatis per
alios quorum intererit prouideri. In
præmissis facientes vos domini Reges
Principes, et alij supradicti, quantum
pro vobis et pro vestris in simili vel
maiori casu fieri per nos cuperetur, qd
animo vtiq; libenti faceremus: Vos
verò nostri seruitores ac subditi
quatenus de bona et prompta penes
nos obedientia veniatis commendand
di, et non de inobedientia puniendi.
Præsentibus usq; ad vnum annum à
die Datę, ipsarum computando dun
taxat, et non amplius in suo robore
permāsuris. Datū in oppido Bruxel:
die X. Februr: Anno M. CCCC. LXV.

Per Domi: Comitem.

Schalebom. Mäppria.

▼ *Bruxella* à *Duce Burgundia* digressi *Teneramunda* peruenimus, urbem quinque miliaribus inde distantem, *Ducis Burgundia* imperio subiectam. Ad eam iter est palustre. Hinc *Gandau* pernoctauimus. Quae urbs quinque à *Teneramunda* miliaribus abest, atque iidem uia paludosa aditur. Ea est omnium urbium *Duci Burgundia* subiectarum maxima & ualidissima. Fama tenet, si *Duci domino* ipsorum opus esset, eos quinquaginta millia armatorum, uel amplius conficere posse: Vbs enim est amplissima, longitudine annis milliaris, latitudine paulo minori. Haec quoque paludibus maris adiacet. Perhibent eam ter *Duci Burgundia* rebellasse. Circa eam urbem magnus est numerus molendinorum, quae à uentis agitantur, quod nullo usquam in loco mihi uidere contigit. Arbitror plus minus trecenta esse. In arce *Gandauenst* uidimus coniugem *Ducis Burgundia* senioris. *Gandaum* autem in *Brabantia* adhuc situm est, loco plano. Ab ea urbe pagus quatuor miliaribus distat, qui *Brabantiam* & *Flandriam* determinat. *Brantia* nobis peragratis persaepe contigit, ut lignis & alijs ignis alimentis careremus, quibus cibos coqueremus. Idcirco sumo bubulo eorum loco, atque cessante uti cogebamur quem in magnas strues compositum, in modum lignorum quodammodo siccant. Habent quoque in ijs locis terram quandam, quae flammam praebet, sicut carboni, quibus fabri uti consueuerunt. Ea enim loca, quae transuimus, syluis & lignis carent. Ideo illis rebus, quas diximus, ad ignis alimentum utuntur. *Gandau*

ITER DOMINI

profecti Brugas Flandrorum peruenimus. Eò iter est octo miliarium omnino palustre & arenosum, usq; ad ipsa moenia. Quæ urbs itidem est ampla, pulchra, mercimonijsq; opulenta. Nam ex omnibus Christiani orbis provincijs, ad eam, terra mariq; accessus patet. Ibi negotiatores ædes habent peculiare amplissimas, in quibus multa sunt conclauia fornicata, eæ adiacent paludibus maris, quæ per urbem usq; ad illas ædes diffunduntur. Nam in ea urbe multe sunt aquæ, pontibus constrate circiter quingentis uiginti quinq; fama accepi, namq; egomet ipse eorum numerum non iniui. Brugas peruenimus octo diebus ante Bacchanalia, quæ ibidem celebrauimus, oblectantes nos uarijs ludis atq; choreis. In ea regione, præsertim Bruggis, hæc est consuetudo, ut nouissimis diebus Bacchanaliorum, homines nobiles laruati & personati incedant. In ea re quisq; quam ornatissimus esse contendit. Et quem colorem Dominus gestat, eodem & ministri ipsius ornantur. Insuper laruas faciei obducunt, ne cognosci queant, eòq; se conferunt, ubi choreæ & alia ludicra exercentur. Tum maximo tubarum clangore, tympanorumq; strepitu omnia personant. Et si quis amicam suam, quam ambit, ibi repererit, scheda tradita nomen illi suum aperit, sed nihil præterea cum illa colloquitur: qua lecta, quis sit, illa & præterea, nemo cognoscit. Deinde cum illa saltato Saltatione peracta, ipsa cum eo uarijs ludorum generibus ludit, ad aliquot aureorum summam periculo facto, prout cuiusq; res patitur. His discedentibus, alij cum

hisdem ludis superueniunt. Atq; is omnium, diebus illis ultimis, labor est. Est & alia consuetudo in Flandria: Homines nobili & claro genere orti, non solent in pagis, sed in urbibus habitare: Ideò multifaria oblectamenta & delicias habent. Hinc Dunkercam proceessimus, ea urbs est etiam Duci Burgundiæ subiecta. Tunc primum ad mare peruenimus, nam ea urbs in litore sita est. Hæc tantoperè est munita, ut ei inter urbes Ducis Burgundiæ, qui quatuordecim provincias sub imperio suo habet, nulla æquari hac in re queat. Nam undiq; aquis marinis circumdari potest, ut per duo milliaria ad eam accessus præcludatur. Ab ea urbe, uentis secundis, ultra centum naues piscationis causa emittuntur, quæ multam piscium capturam faciunt. Circa unam eius regionis ciuitatem, nusquam tantam leporum copiam conspeximus, quam apud eam. Postera die spectauimus, qua ratione pisces esca illis in sicco posita caperentur. Eius rei hæc est ratio, quod in æstu maris, aquis una uice unum uel duo milliaria à litore decedentibus, magnum loci interuallum siccū destituitur, eo piscescetes escam ad pisces illiciendos ponunt. Exæstaante autem mari, & aquis uicissim accedentibus, omnia ista loca undis complentur, piscesq; eo, escam querentes, subeunt, atq; ita capiuntur. B regione eius littoris, terra iacet, quæ Freilandia nuncupatur, & ea Duci Burgundiæ imperio subiecta. Ex ea, si Duci opus sit, centum millia hominum ad arma euocari posse perhibent: Nam ille Dux opibus & potentia cuius Christianorum principi facile par

ITER DOMINI

est. Magnos enim thesauros & pecunias possidet. Duces quatuordecim, Comites plurimos imperio suo subiectos habet. Filium autem legitimum, tantarum opum heredem, unicum tantum, & tres nothos habet. Dictæ urbis mania mari alluuntur. Inde Grauelingam uenimus, urbs est tribus miliaribus à Dunkerca distans, ad mare in ipsis paludibus sita. Grauelinga Calestam, tribus miliaribus distantem urbem in litore maris sitam, ditioni Regis Angliæ subiectam, ultra quam dimidio milliari Flandria terminatur. Qui in Angliam nauigare uolunt, necesse est, ut ab ea urbe soluant. Nos cum eò uenissimus, duodecim dies uentos, qui in Angliam flarent, opperiri cogebamur. Postea nauì conscensa in altum euecti, magno in periculo constituti fuimus, de cuius narratione nunc supersedebo. Nam ex mari repulsi, Calestam redire coacti sumus. Quod quidem felici fortune sorte nobis contigit, ut omnes nostrum casum demirarentur, qui hæc uiderat. Prædicabant enim, annis ab hinc centum, nemini id, ac nobis euenisse. Post eum casum die tertia, rursus nauim conscendentes, in Angliam cursum tenuimus, cumq; appropinquaremus, conspeximus montes excelsos calce plenos, quam igni urere opus non est. Ii montes è longinquo niuib; operti uidentur. Iis arx adiacet, à Cacodamonibus extructa, adeò ualida & munita, ut in nulla Christianorū prouincia, par ei reperiri queat. Montes illos arcemq; præteruecti Sanduico urbi appulimus, ea mari adiacet, unde multe regiones nauibus adiri possunt. Hæc prima urbium Angliæ in eo littore

littore occurrit. Ibi primum conspexi nauigia maritima, Naues, Galeones, & Cochas. Nauis dicitur, quæ uentis & uelis solis agitur. Galeon est, qui remigio ducitur: eorum aliqui ultra ducentos remiges habent. Id nauigij genus est magnitudine & longitudine præcellenti, quo & secundis & aduersis uentis nauigari potest. Eo, ut plurimum, bella maritima geri consueuere, ut pote, quod aliquot centenos homines simul capere possit. Tertium genus est Cocha, quam dicunt, & ea satis magna. Sed nullam rem magis admirabar, quam nautas malum ascendentes, & uentorum aduentum, distantiamq; prædicentes, & quæ uela intendi, quæuè demi debeant, præcipientes. Inter eos unum nautam ita agilem uidi, ut uix cum eo quisquam comparari possit. Sanduici consuetudo est, ut totam noctem cum fidicinibus & tubicinibus obambulent, clamantes, & quis eo tempore uentus flet, annunciantes. Eo audito negotiatores, si uentus sibi commodus flare nunciatur, egressi naues conscendunt, & ad patrias suas cursum dirigunt. Sanduico Cantuariam octo milliarium iter est. Ea urbs est Archiepiscopo Angliæ subiecta, qui ibi domicilium suum habet. Cænobium ibi uisitur tanta elegantia, ut ei uix in ulla Christianorum prouincia par inueniatur, sicut hac in re omnes peregrinatores consentiunt. Id templum triplici cōtignatione formicata cōstat, ita ut tria templa, unum supra alterum, censerì possint: desuper stanno totum contegitur. In eo templo occisus est Diuus Thomas Cantuariensis Archiepiscopus, idèò quod

F

ITER DOMINI

i iniquis legibus, quas Rex Henricus contra Ecclesia
 Catholica libertatem rogabat, sese constanter oppo-
 suit. Qui primum in exilium pulsus est, deinde cum
 reuocatus esset, in templo sub uespertinis precibus à
 nefarijs hominibus, qui regi impio gratificari cupie-
 bant, Deum & sanctos inuocans, capite truncatus est.
f Ibi uidimus sepulchrum & caput ipsius. Sepulchrum
 ex puro auro conflatum est, & gemmis adornatum,
 tamq; magnificis donarijs ditatum, ut par ei nesciam.
 Inter alias res preciosas spectatur in eo & carbuncu-
g lus gemma, qui noctu splendere solet, dimidijs oui gal-
 linacei magnitudine. Illud enim sepulchrum à multis
 Regibus, Principibus, mercatoribus opulentis, alijsq;
 pijs hominibus munificè locupletatum est. Ibi omnes
 reliquie nobis monstratae sunt. Primum caput Dni
 Thomae Archiepiscopi, rasuraq; uel caluities eiusdē.
 Deinde columna ante sacellum Genitricis Dei, iuxta
 quam orare, & colloquio Beatae uirginis (quod à
 multis uisum & auditum esse nobis certò affirmabar-
 tur) perfrui solitus est. Sed ex eo tempore, quo hæc
 facta fuerant, iam anni trecenti elapsi sunt. Diuus au-
 tem ipse non statim pro sancto habitus est: Verum
 post annos demum ducentos, cum ingentibus miraculis
h inclaresceret, in numerum diuorum relatus est. Fons
 est in eo canobio, cuius aquae quinquies in sanguinem,
 & semel in lac, commutatae fuerant, idq; non multo
 antè, quam nos eo uenissimus, factum esse dicitur.
 Ceteras sacras reliquias, quas ibi conspeximus, om-
 nes annotari, quæ hæ sunt: Primum uidimus redemi-

culum Beate uirginis. Frustum de ueste Christi, tresq;
spinas de corona eiusdem. Deinde contemplati sumus
sancti Thomae subuculam, & cerebrum eius, &
diuorum Thomae Iohannisq; Apostolorum sanguinem.
Spectauimus etiam gladium, quo decollatus est sancto
Thomas Cantuariensis, & Crines matris Dei, &
portionem de sepulchro eiusdem. Monstrabatur quoq;
nobis pars bumeri Diui Simeonis, eius, qui Christum
in ulnis gestauerat. Beata lustrabena caput. Crus unius
S. Georgij: Frustum corporis & ossa S. Laurentij: Crus
S. Romani Episcopi: Crus Ricordiae uirginis: Calix Beati
Thomae, quo in administratione Missae, Cantuariensis uti
suerat solitus: Crus Mildae uirginis. Crus Buduardae
uirginis. Affeximus quoq; dentem Iohannis Baptistae:
Portionem crucis Petri & Andreae Apostolorum. Ossa
Philippi & Iacobi Apostolorum: Dentem & digitum
Stephani Martyris: Ossa Catharinae uirginis, oleumq;
de sepulchro eius, quod ad hanc usq; diem inde manare
fertur: Crines Beatae Mariae Magdalene: Dentem
diui Benedicti: Digitum sancti Urbani: Labia unius
infantium ab Herode occisorum: Ossa beati Clementis:
Ossa diui Vincentij. Et alia plurima nobis monstrabantur,
quae hoc loco à me annotata non sunt.

Cantuarium digressi per noctem substitimus Rochestria
urbe uiginti milliariis inde distante. Rochestria
Londinum, uiginti quatuor miliarium itinere confecto,
progressi sumus. Ea est urbs ampla, & magnifica,
arces habet duas, earum alteram, quae in extremo
urbis sita, sinu maris alluitur, Rex Angliae incolit,

F ij

ITER DOMINI

quem ibi offendimus. Ille sinus (Thamesis fl:) ponte lapideo longo, super quem, per totam eius longitudinem aedes sunt extructae, sternitur. Nullibi tantum miluorum numerum uidi, quam ibi, quos ledere capitale est. Londini cum essemus, deducti sumus in id templum, in quo diuus Thomas natus esse fertur, ibi matris & sororis ipsius sepulchra uisuntur: Deinde & in alterum, ubi S. Keuhardus sepultus est. In eo ostenditur sepulchrum aureum, amplum, auro gemmisq; pretiosissimis conspicuum. Calaturam nusquam ullo in loco subtiliorem elegantioREQ; intueri mihi contigit, quam in eo templo. Templum itidem, quae ijs pulchritudine praestarent, nullibi, ex quo domo egressi sumus. conspexi. Nec maior numerus sacrarum reliquiarum asseruatur & commonstratur ulla in urbe, quam ibi. Londini sunt uiginti sepulchra aurea, gemmis preciosis exornata. Per totum autem regnum ad octoginta, similiter ex auro conflata, lapidibusq; pretiosis adornata. Angliae etenim regnum auri & argenti ditissimum est. Nabli siquidem, aliaq; moneta bona ibi cuditur, & quamuis nimia amplitudine non praestet, populo tamen frequentissimum est, feminarumq; & uirginum forma praestantium ferax, quas, cum Dominus à Rege ad prandium inuitatus esset, spectauimus. Ibi thesauros regios uidendi nobis copia facta est, inter quos crater unus erat aureus, eius causa, ex quadam regione octoginta millia Nablorum Regi penduntur. Is si à Rege amitteretur, omne illud tributum perderetur: Verum diligenter

aſervatur, neminiq; eius uidendi poteſtas conceditur,
 præterquam hoſpitibus ex alienis regionibus adueni-
 entibus, nam ijs iure eum commonſtrare tenetur. In
 prandio Dominus lautè ac benignè tractatur eſt, ce-
 teriq; omnes ipſius comites, præſertim Schafco, ut in
 aula regia, ita & alibi. Oſtenderunt nobis duos hor-
 tos, in quibus multa diuerſi generis animalia ſervan-
 tur. Ceterùm Anglia non eſt plana, ſed montofa,
 multisq; ſyluis impedita, nigras tamen ſylvas non pro-
 ducit. Sylua quæq; foſſa cingitur, ſimiliter & agri-
 cola, circum agros ſuos & prata foſſas ducunt, & eos
 obſepiunt. ita ut nemo neq; pedes, neq; eques ea tran-
 ſire queat, niſi uia publica. Angliam mare undiq;
 circumdat, ita, ut eo, quaſi hortulus, ſepiatur. In ea
 regione curribus non utuntur, ſed equis tantùm, qui-
 bus tum uehuntur, tum res neceſarias portant, quâuis
 ad eandem res carris etiam duabus rotis conſtantibus,
 uti conſueuerint. Feminae longas ueſtium caudas poſt
 ſe trahunt, ut in nulla regione tam longas conſpexer-
 im. Duabus ab aduentu noſtro ſeptimanis elapſis,
 Rex Dominum ad ſe accerſitum magnificè donauit,
 ſymbolo uel ſociecate, quam uocant, aurea ipſi attri-
 buta. D. Iohannem Zebrouienſem, Burianum, Frod-
 narum, Petipeſcenſem, Miroſſium, equeſtri prius deo-
 coratos dignitate, ad eundem modum ſymbolis aureis
 ornauit. Ceteris uerò, qui equeſtrem honorem non
 ſuſceperant, argentea ſymbola attribuit. Atq; ita Do-
 mino magnum honorem exhibuit. Londini, ubi An-
 glie Regum domicilium eſt, ductus eſt Dominus in

F in

ITER DOMINI

2 elegantes hortos, uarijs arboribus & herbis instructos, quæ in alijs regionibus non inueniuntur. Postea quoq; in templa elegantiſſimè constructa perductus est, ubi ei complura sepulchra aurea monstrabantur. Reliquiarum sacrarum, ut antea dixi, nullo in loco, tantum simul numerum uidi. Quas mihi conscribere & annotare conanti, dicebatur, nequaquā possibile esse, ut eas omnes assignare possim, tantam enim earum uim esse, ut à duobus scribes per duas septimanas conscribi non queant. Inter eas, primum uidi Zonam Deiparæ uirginis, quam proprijs manibus confecisse dicitur: Et crux diui Georgij: Deinde conspexi eum lapidem, super quem Christus sepulchro egrediens prima pedum fixit uestigia, ubi adhuc clarè apparent. Postea spectavi unam sex hydriarum, quæ iussu Christi aquis impleta, pro aquis uina conuiuis reddiderat. In ea urbe magna est aurifabrorum multitudo, cui parrem nusquam uidi: soli enim magistri, præter operas, quadringenti recensentur: eorum tamen nemo ocia-
tur, urbis amplitudine & opulentia materiam laboris affatim illis suppeditante. Id moris est in ea urbe, ut, si quis hospes illustris ex alienis regionibus eò aduenerit, uirgines & matronæ in diuersorium uenientes, eum excipiant, donariæq; adferant. Ea omnia & nobis facta sunt. Promissa casaries capitum nostrorum magna illis admirationi fuit: prædicabant enim, nullos sibi unquam uisos esse, qui longitudine & uenustate capillorum nobis præstarent. Nulloq; modo adduci poterant, ut, eos ita natura enatos esse, crederet

rent : sed dicebant eos bitumine adglutinosos esse. Et si quis nostrum ita crinitus in conspectum prodibat, plures spectatores habebat, quam si mirabile aliquod animal adductum esset. Et hæc ibi consuetudo observatur : In primo hospitum in diuersorium aduentu, hospita cum uniuersa familia obuiam egreditur, hospites exceptura, quæ, ceterosq; omnes deosculari necesse est. Apud eos namq; idem est, si osculum tuleris, ac si manum dextram porrexeris : non enim manum porrigere consueuerunt. Eæ sunt istius & confinium regionum consuetudines. Nulla in regione tanto in honore habiti sumus, quàm ibi. Namq; tum à Rege, tum à subditis omnibus, qua iter fecimus, usq; ad mare honorificè & benignè tractati sumus. Muscos nullo uspiam in loco iucundiores & suauiores audiimus, quam ibi : eorum chorus sexaginta circiter canentoribus constat. Anglia sylvas uel ligna producit, ex quibus, si imaginem sculpsieris, & in terram defoderis, per annum spaciū in lapidem conuertitur. Eæ sylva triginta milliaribus à Londino abest. Celebre quoq; nomen est, lignæ crucis cuiusdam, octo milliaribus à Londino distantis, quam cum hominibus locutam esse, pro certò affirmatur.

LITERÆ EDVARDI

Regis Angliæ.

F iij.

LITERÆ EDVARDI

EDVARDVS Dei
gratia Rex Angliæ,
Franciæ, & Dominus
Hiberniæ. Vniuers
is & singulis, Admi
raldis, Capitaneis, Castellanis, & eor
um loca tenentibus, custumarijs, cu
stodibus portuum maris, & aliorum
locorum maritimorum, nec non vice
comitibus, maioribus, balliuis, con
stabularijs ac alijs officarijs, ministris
fidelibus, ligeis et subditis nostris qui
buscunq; infra libertates et extra, tam
per terram, quàm per mare constitu
tis, ad quos præsentès literæ peruenie
rint, Salutem. Sciatis quod de gratia
nostra speciali suscepimus in saluum et
securum conductum nostrum, ac in
protectionem, tuitionem & defensio
nem nostras speciales, Leonem Dos
minum de Rozmital & Blathna, & in

Frimperg fratrem Reginæ Bohemię,
& clientem familiarem imperatori, in
regnum nostrum Anglię, ac alia do-
minia, iurisdictiones & territoria no-
stra quęcunq̃, cum quadraginta per-
sonis equiatis vel non equiatis in co-
mitiua sua, uel infra, et totidem equis,
ac bonis, rebus, habilimentis guerrę,
& harnessis suis quibuscunq̃ coniun-
ctim vel diuissim, tām per terram, quā
per mare & aquas dulces equestre vel
pedestre, totiens quotiens sibi placuerit,
durante præfenti saluo conductu
nostro, veniendo ibidem morando
perhendinando & conuersando, &
exinde ad quascunq̃ partes exterar
transeundo et redeundo liber et absq̃
impedimento, impetitione, perturba-
tione, molestatione, aresto, seu gra-
uamine quocunq̃ nostro aut officia-
riorum seu ministrorū quorumcunq̃.

F v

LITERÆ EDVARDI

Et ideò vobis mādamus, quod ipsum Leonem in regnum, dominia, iurisdictiones & territoria prædicta cum personis, bonis, rebus, equis, habili-
mentis & harnesijs suis prædictis quibuscunq; coniunctim vel diuissim, tam per terram, quàm per mare, & aquas dulces equestre vel pedestre, totiens quotiens sibi placuerit, durante præsenti saluo conductu nostro, ueniendo, ibidem morando, perhendinando & cōuersando, et exinde ad quas-
cunq; partes exterarum transeundo, & ut prædictum est, redeundo manuteneatis, protegatis & defendatis : Non inferentes eis aut eorum alicui, seu quātū in vobis est, ab alijs inferri permit-
tentes, iniuriam, molestiam, damnū, violentiam, impedimentum aliquod, seu grauamen. Et si quid aut eorum alicui forisfactum siue iniuriatum fue-

rit, id eis & eorum cuilibet sine dilatione debitè corrigi et reformari faciatis. Prouiso semper, quod prædictus Leo ac secum comitantes, se benè & honestè erga nos & populum nostrū habeant & gerant, et quicquam quod in nostrum contemptum seu præiudicium, aut populi nostri prædicti damnum seu grauamen cedere ualeat, non attentent, nec eorum aliquis attentet, seu attentari faciat. Prouiso etiam, qđ si contingat prædictum Leonem, aut aliquem secum comitantium præsentem saluum conductum nostrum infringere, Nolumus tamen alicui dictum saluum conductum nostrū minime infringenti aliquod damnum vel præiudicium generari: sed illi vel illis sic infringenti vel infringentibus. In cuius rei testimonium has literas nostras fieri fecimus patentes, per sex

I
LITERÆ EDVARDI
menses proxime futuros, durantes.
A me ipso apud Vestmonasterium
xxvj. die Februarij. Anno Regni
nostri, Quinto.

Per ipsum Regem.

ALTERÆ LITERÆ
eiusdem Regis.

Duardus Dei gratia
Rex Anglię et Frācie,
et Domin⁹ Hibernię.
Vniuersis et singulis
Regib⁹, Principibus,
tām Ecclesiasticis, quām Secularibus,
Ducibus, Marchionibus, Comitib⁹,
Baronibus, Præsidentibus, Potesta-
tibus, Gubernatoribus, Rectoribus,
ac Custodibus prouinciarum, patri-
arum, ciuitatum, villarum, oppidorū,
portuum, pontium, passagiorum, di-
strictuum, iurisdictionum, et aliorum

locorum, capitaneis, castellanis, cæterisque officialibus quibuscunque aut eorum loca tenentibus, amicis confederatis et beneuolis nostris, cuiuscunque status, præeminentię, gradus, conditionisue fuerint, ad quos presentes litterę peruenerint, Salutem in eo, qui est omnium salus vera. Nobilium virorum et præsertim principum quasi proprium, iudicamus laudabilia hominum proposita, et eos, qui illustria facinora quadā strenuitate animi ducti efficere student: fauoribus amplectari atque commendatione extollere. Cū itaque nobilis vir Leo de Rosmital et de Platna, mundi varias regiones peragrarare aueat, et sanctarū reliquiarum limina visitare, iterque suum agere habeat, per districtus, dominia, terras, regna, et prouincias quàm plurimum Regum, principum et magnatū:

LITERÆ EDVAR: RE: ANG:

Nos igitur laudabile eius propositū,
morum elegantiam, ac virtutum cu-
mulos, quæ eum gratum nobis effici-
unt, nostros ante oculos ponentes,
amicos et beneuolos nostros roga-
mus, subditis uerò nostris strictissi-
mè dam⁹ in mandatis, quatenus ami-
ci et beneuoli ipsi nostra prece, et sub-
diti obedientie virtute, præfatum Le-
onem, unà cum familia, equis, rebus,
et bonis suis vniuersis, vbicunq; lo-
corum declinauerit, tam per terram,
quàm per aquam, singulariter recom-
mendatum habentes, pio suscipiant
affectu, tractentq; omni humanitate
et fauore, libereq; eum ire et redire,
absq; alicuius impositionis solutione
permittant, saluos etiam conductus
oportunos velint cum petierit, nostro
intuitu, pro ut conuenit, procurare,
quæ omnia nostræ singulari compla-

27

ITER D. LEONIS. 48.

centiæ ascribemus. Datum in Palatio nostro Westmonasterij, vicesima die mensis Martij. Regnorū nostrorum, Anno Quinto.

Langport māppia.

▼ Postquam Londino egressi essemus, Rex nobis adiunxit Nobilem quendam & clarum virum, qui nos usq; ad mare deduceret, & navim nobis, qua in Britanniam transmitteremus, procuraret. Primam noctem transegit in arce Vindisorensi, cui vicus subiectus est, qui annue quodam irrigatur. In ea arce sunt sodales ordinis sancti Georgij, qui omnes ex claris Baronum vel Comitum familijs originem trahunt. Ab ijs, postera die, inuitatus est Dominus ad prandium. Ibi postea monstratum est nobis cor sancti Georgij, atq; aliæ sacræ reliquiæ. Damarum maiorem numerum nigrarum, candidarum, variegatarum, alijsq; coloris, nusquam uidi, quā in ea arce. Finito prandio, Dominoq; ualedicente, dicebant, nunquam se chariorem gratioremq; hospitem habuisse, atq; eum, & magnoperè Dominum orabant, ut nomen propriū annotandum curaret, se id uelle in librum, ex quo missæ canuntur, referre, ut talis præstantis viri perpetua memoria penes se permaneret. Atq; insuper nos iam iter ingressos cursu sunt insecuti, Domini nomen inquirentes. Londino Vindisora uiginti milliarium iter est. Vindisora Redinum sedecim, Vicus est, in

ITER DOMINI

quo Canobium est amplum & elegans, cui praesunt Sacerdotes Regulae Deiparae uirginis. In eo templo, tabula aëe praefixa, & imago Genitricis Dei elegans admodum uisitur, ita ut opiner, me neq; conspexisse, nec unquam ei conferendam, conspecturum esse, etiam si ad extremos mundi terminos progrediar: Nihil enim ea formosius & uenustius effingi potest. Redi-
no Andoueriam uiginti quatuor miliarium uia est. In eo oppido Statuam Beatae uirginis ex Alabastro lapide excisam, similiter admodum elegantem, conspexi. Andoueria, quindecim miliarium itinere Sa-
risburia distat: Vrbs est arci subiecta. Arci iungitur uiuarium, miliaris unius latitudine, & octo miliarium longitudine: In eo tanta ferarum copia est, ut sit incredibile. Nam damae aliquoties centenarium numerum excuperantes, apparuerunt, cuniculi uerò & lepores innumeri in conspectu erant. Perhibent si Rex aliqua die mandauerit, ad uiginti millia ferarum facile capi uel occidi posse, Quod haud negauerim: Nam ea regio ijs quam maxime abundat. Affirmauerim, me nullis uspiam in locis, tantam ferarum uim uisurum esse, quam ibi. Viuaria habent frequentia, ubi ferae ab omni nocumento tutae redduntur. Lupos etiam ea tellus non alit. Et si quis importatus fuerit, extemplo expirat, quod multo usu & experientia manifestum est. In medio uiuarij, iam dicti, arx aedificata est. Tempia autem & canobia in nulla regione, ut ego quidem existimo, elegantiora, conspecturus sum, quam in Anglia. Omnia namq; sunt desuper
plumbo

LEONIS.

49.

plumbo & stanno contexta, interius uerò mirum in modum exornata. Ea regio est metallifera: argentum enim, æs, stannum, plumbum, incolæ fodiunt, ideo terra est ditissima. Haud parua etiam pars opum incolis accedit ex gregibus ouium, qui maximi ubiq; pascuntur, omnesq; ferme coloris niuei, inter quos rari nigri conspiciuntur. Quorum lana non paruo ere ab exteris mercatoribus permutatur, et in diuersas regiones exportatur. Sarisburia est urbs aperta, sed ampla. Ibi offendimus alterum fratrem Regis, Georgium nomine. In ea urbe canobium est pulcherrimum & ampliissimum, quod interioris exteriorisq; strusturæ elegantiam considerando, nulli est secundum. Ei turris est adiuncta, artificioso opere exadificata. Imagines fictas nusquam elegantiores conspexi: Quarum altera, Matrem Dei, Christum infantem ulnis tenentem, & tres Reges ei dona ferentes: Altera Angelum Sepulchrum aperientem, Christumq; resuscitatum à morte, vexillum manu tenentem, ita representant, ut hæc non ficta, sed uiua, & coram geri uideantur. Illud etiam adijcere haud abs re fuerit: Sacris fici missam administrantes, nullis luminibus in altariibus utuntur, eò, quod ter à religione Christiana defecerint. Hæc quoq; in ea regione consuetudo obseruatur: Die Parasceues, dieq; præcedenti, Cœnæ Dominicæ memoria insigni, omnes in templo cœnant, & apud singulas aras specula constituta habent. Rex quoq; die Cœnæ Dominicæ id moris habet, ut tredecim pauperes inuitet, & singulis ipse pedes abluat, &

G

ITER DOMINI

A
dd
ee
ff
gg
hh
ii
 unicuiq; nummum, qui Nabel nuncupatur, uestemq;
 nouam dari curret. Panis uel corpus dominicum, ea-
 dem ibi magnitudine à sacerdotibus populo distribui-
 tur, ut apud nos. Plura de Anglis, quæ scribā non ha-
 beo, præter id, quod sint homines (ut mihi uidetur,) ~~infidi~~
 infidi & astuti, uitæ hominum peregrinorum exitium
 molientes, qui licet submissè genu inflectant, non tamen
 illis fidem habeas. Sarisburyam uenimus die ueneris,
 præcedenti Dominicam Palmarum. Die Palmarum
 Dominus cū omni comitatu à Duce ad prandium uo-
 catus est, quod opiparè, pro eorum consuetudine, in-
 structum fuerat. Inter alia fercula apposuerunt anates
 aues, quæ in mari nascuntur, nulloq; cibo, sed solo aë-
 re uiuunt. Ultra Angliam ad occidentum latus iacet
 insula Hybernia, in qua est specus Sancti Patricij. Ea
 regio non magno maris freto ab Anglia dirimitur.
 Eius incolæ, qui ad Anglica littora proximè uergunt,
 Angliæ Regi sunt uectigales: Sed qui in ulterioribus
 insula habitant, duorum fratrum Comitum imperio
 parent: Quinimo Insula tota. Verùm ui adacti Ang-
 gliæ Regibus quoq; tributa pendere coguntur. Sar-
isbaria uiginti quatuor milliarium itinere Polla dis-
 stat: opidum est, nullis manibus cinctum. Tunc rur-
 sus ad mare peruenimus, ibiq; ostiduum uentos in Bri-
 tanniam flantes operiri coacti sumus. Inde digressis
 altumq; tenentibus, duo Galeones armati, qui Angliæ
 Regis erant, occurrerunt, atq; tormenta in nos explo-
 dere ceperunt: hostes enim nos esse arbitrabantur.
 Ibi uentum habuimus aduersum, ut nobis in regionem,

quæ uocatur Garinse regredi necesse fuerit. Eo in loco ad duodecimam diem commorati sumus. His peractis, uentum secundum nacli, & in altum euecli, in Britanniam cursum tenuimus, ibiq; conspeximus littora Normandiæ, quæ Regio Franciæ confinis est. Contra ea littora, ad nos iterum duo Galeones bellici, magno clamore, tormentorumq; explosione nauim nostram adorientes, peruenerunt, Gallos nos esse rati, ij Galeones Angliæ Regis erant, qui ea maria contra Gallos tuebantur. Dominus autem intelligens eos existim nobis moliri, & submergere conari, nauim ascendere Heroldū iussit, atq; cum ijs more Heroldorū colloqui. Tum is uociferans dicebat, ut nominis & professionis Christianæ memores essent, ne uē nos tam crudeliter & immaniter perditum irent. Virum enim illustrem & summo loco natum, qui uarias regiones, regumq; aulas perlustraret, ea nauī uehi. Qui nunc à Rege Angliæ digressus, in alias regiones discedat. Hec ubi sunt dicta, illi nunquid literas à Rege Angliæ haberemus, percunctabantur. Cum nos habere responsum esset, rogabant ut sibi ostenderentur. Quod ut facturum se Dominus annuit, præfeti eorum, posteaquam nautas nostros, tanquam pugna uictos, uela detrahere iussissent, conscenso lembo, ad nostrum Galeonem adnauigarunt. Vbi, literis Regis conspectis, omnes in genua procumbentes, eas deosculabantur. Namq; id moris habent, cum nomen regium audierint, uel literas ipsius uiderint, ut eas eiusmodi honore prosequantur. Tū dicebant: Perſpicimus ex litteris Domini

G ij

ITER DOMINI

nostri, te uirum esse inclytum, summoq; genere natum,
 quamobrē si cupis, Compostellā usq; te comitari uolu-
 m⁹, p⁹; eo præmiū nullū deposcimus. Quibus Domin⁹
 gratijs actis, hac re tantoperē non esse opus, dicebat:
 Sed cum aulas Regum Christianorum inuisere in ani-
 mo habeat, qua ad Regem Gallie & Sicilia profici-
 sci deberet ab ijs sciscitabatur. Tum ij, nautis nostris
 ad quæ loca cursum dirigere, & quæ sidera obserua-
 re necesse esset, edoctis, abierunt. Cum illi discessis-
 sent à nobis, ea nocte, uentus aduersus nos longè à re-
 cto cursu detulit, fermē ad 200. milliaria, compulitq;
 ad Insulam quandā nomine Garnisam, quæ tribus mil-
 liaribus in latitudinem, & totidem in longitudinem
 patet. Ad eam Insulam undecim dies commorati su-
 mus, uento, qui nos in Britanniam ferret, destituti. In
 ea Insula, ad ignis materiam utuntur lignis laurinis &
 cupressinis, ea namq; terra, alia non producit. Hec
 imperio Regis Angliæ subiecta est, sed Regi Franciæ
 quadraginta Coronatorum millia tributū nomine pen-
 dere cogitur. Si illud tributū Regi Franciæ non exol-
 ueretur, iamdudum ab eo euersa esset. Nam non pro-
 cul à Normandia, prouincia populosa, disita est.
 Post undecim dies uentum commodum adepti, mare
 conscendimus, in Britanniam Gallicam cursu directo.
 Altera nocte nobis pelagus sulcantibus, procella in-
 gens coorta est, qui uentus omnibus magno timori esse
 consuevit: Verum non diu durat: nam si diuturnus
 esset, ingentem mortalium numerum pessundaret. Nul-
 lus enim eo periculosior est. Qui tam insperatus no-

bis superuenit, ut eum nostri nautæ nihil præsenferint.
 Ibi non procul absuit, quin submersi fuissetus omnes,
 namq; nauis salo per ea foramina, qua in nauim in-
 gressus est, iam implebatur. Vela etenim ob ingentem
 uentorum uim detrabi non poterant. Quibus cum
 maxima difficultate & labore demissis, demum nauis
 recta, uti debuerat, stare cepit: nam impetu uenti ui-
 sta, in latus usq; ad undas inclinata fuerat. Ex his
 tempestatibus & periculis cum emerissemus, omnes
 in genua procumbentes, Deo gratias egimus, quod nos
 ex tanto discrimine liberatos, incolumes conseruas-
 set. Inde demum Britanniam tenuimus, urbiq; Sama-
 malo applicuimus. Ea urbs est Episcopi cuiusdam
 subiecta ditioni, unam tantummodo portam habens, &
 duas turres. Superiorem tamen dominum Ducem Bri-
 tannie agnoscit. Si quis mari Britanniam petit, eius
 urbis portui applicare cogitur, tum propter eius cõ-
 moditatem, tum quod alij eius littoris portus sint præ-
 clusi, ne ea uestigalia & portoria, quæ ibi immensa
 exiguntur, aliò auertantur. Vrbs adeò mari propin-
 qua est, ut cum uentis mare intumescit, undiq; per ur-
 bis plateas aquæ salæ diffundantur. Ea non est ma-
 gna amplitudine, sed operibus munitissima. Aluntur
 in ea urbe canes, qui noctu loco excubitorum per ur-
 bem discurrunt. Ii uinculis liberi facti, neminem per
 urbem obambulare patiuntur, cum siquidem statim dis-
 cerperent. Huic urbi templum Deiparæ uirginis, in
 excelsa monte extructum imminet, quod decedentibus
 tempore reciprocationis post meridiem undis, sicco

G in

ITER DOMINI

pede adiri potest. Sed uesperis uicissim aquis accedentibus, mons magnus ex parte aquis tectus, uix conspicitur. Sammalo Tetiniacum septem abest milliariis: castellum est apertum. Tetiniaco Renes sex milliariis distant. Ea urbs est amplissima, Britanniaeq; caput. Inde Bainum sex milliaria, pagus est. Hinc Noxaium itidem sex milliaria, & hic pagus est Noxao Ibirhium tribus, hinc Nannetum quatuor milliariis distat. Hæc urbs satis est ampla, arcemq; impositam habet, quæ duci Britanniae sedes est. Circa eam urbem prata amena, hortiq; elegantissimi iuxta Ligerim fluvium uisuntur. Ligeris fluvius ponte lapideo ualde longo iungitur, ut longior hucusq; à nobis conspectus non sit. Is inde defluens, duobus milliariis infra urbem in mare sese exonerat. Lampetra pisce maxime abundat, ut earum copiam maiorem nulli uspiam in loco simul uiderim, quadringentas enim una uice extrahi animaduerti. Ceterum Britannia montibus impedita est, agros tamen habet fertiles, sylvasq; bonas, quæ raras alias arbores, quam quercus ferunt. Agricola cuius agrum suum sepe lapidea cinctum habet, ideo non postulat necessitas, ut pecori suo in pascuis uersanti ipsi adsint, & id custodiant: Nullum siquidem damnum ab eo uicinis inferri potest. Lupi in ea regione pauci conspiciuntur, & si qui capti fuerint, iuxta uiam tanquam fures, suspenduntur, pelle famen manente integra. Eorum si quis in conspectum sese dederit, ab uno pago ad alterum pellitur, eo fit, ut tam rari inueniantur. Nusquam gentium, ex ea die,

quo è patria digressi sumus, maiorem piscinarum numerum mihi uidere contigit, quam in Britannia. Dux Britanniae piscinam possidet, quæ per duo miliaria in longitudinem extenditur, eam intra sex annos semel, emissis aquis, siccare solet. Ex illius piscatione uiginti aureorū millia, uel amplior aliquando summa prouenit. Ad Nantes pons est in dimidij miliaris longitudinem fere extendens, tã latè uidelicet fluminis aquis se diffundentibus. Ibi commorati sumus duodecim dies.

LITERÆ FRANCISCI

Britonum Ducis.

Ranciscus Dei gratia, Britonum Dux, Montisfortis, Richemondis, Stamparū & uirtutum comes. Vniuersis & singulis dominis Regibus, uoluntarium debiti honoris obsequium, Ducibus, Marchionibus, Comitib⁹, & alijs Principibus charitatis fructus assequi salutare: Baronibus uerò Militibus, Scutiferis, Conestabularijs, Mareschallis, Admiraldis, Ca

G. iiij

LITERÆ FRANCISCI
pitaneis, Senescallis, Bailliuis, Præ-
positis, pontium, districtuū, & locorū
custodibus, iusticiarijs, cæterisque
beneuolis nostris vbilibet constitutis,
quibus nostræ præsentis ostensæ fu-
erint literæ, Salutem & virtutum præ-
mia mereri sempiterna. Quia Gene-
rosus & Magnificus Dominus Leo
de Rozmital miles de regno Bohemię
Dominus de Blatna, et de Frymperg,
peragratis regnorū, dominiorū, pro-
uinciarum, patriarum, principatuum
& terrarum locis quamplurimis, ani-
mum suum in actibus virtuosis, gra-
tia experientiæ, & ut ex moribus di-
uersorum regnorum & prouinciarū,
quarum quilibet suo sensu abundat,
meliorē sortiatur animam, maiorēq;
creatoris sui cognita potestate, nec
non diuersitate & magnitudine crea-
turarum habere valeat noticiam: Qui

tandem nobis ex patria nostra visitatis, cupiens ulterius, quod bene per ipsum cæptū dignoscitur, debita perseverantia consummare; et quod proposuit super visitatione aliarum partium orbis, opere adimplere, quia nō qui incipit, sed qui perseverat, coronabitur : Absq̃ enim perseverantia nec qui pugnat victoriam, nec palmā victor consequetur. Nempe perseverantia sola meretur viris gloriam, virtutibus coronam. Nos igitur perseverantiam & laudabile propositū dicti Domini de Rozmital plurimum probantes, cupientesq̃ ipsum in sui progressu itineris plena securitate gaudere. Vobis omnibus, & vestrum singulis ipsum, quem progenitorum nobilitas, morumq̃ generositas commendabilem reddunt, sincero recōmendamus affectu, serenitates, dile-

G v

LITE: FRAN: DVC: BRITO:

etiones & amicitias uestras, & cuiuslibet vestrū affectuosè rogantes: nostris vero subditis districtè præcipiendo mandantes, quatenus cum eundem de Rozmital, ad vos, terras, & loca vestra declinare contigerit, fauorabiliter tractare, vnà cum familia, equis, rebus & bonis suis vniuersis, per quoscunq; passus, portus, pontes, & districtus, ciuitates, oppida, castra, villas, & quælibet alia vestræ & nostræ iurisdictionis loca, tam per terram, quàm per aquas, absq; aliqua solutione pedagij, gabellæ, costumæ, siue alterius cuiuscunq; exactio-
nis, transire, stare, & morari, securè, & liberè permittatis, Quæ omnia nostræ singulari complacentiæ ascribemus. Datum in Ciuitate nostra Nannetenſi die Quatta mensis Maij. Anno M. CCCC. LXVI.

Per Ducem.

Milet māppria.

¶ Hinc posteaquam, ad diuum Iacobum itinere directo, digressi essemus, in uia comperimus, Regem Siciliae, non procul hinc habitare, biduiq; itinere ad eum perueniri posse. Quapropter retrogressi, iter ad eum conuertimus, quod quadridui spacio confecimus. Primam uerò noctem. Nantibus digressi, Kersini peregrinamus: Hinc Clissonium trium miliarium itinere peruenimus. Vrbs est & arx Ducis Britanniae ditioni subiecta, in confinio Britanniae & Franciae posita. Eam amnis nomine Salber præterlabitur, qui Franciam à Britannia diuidit. Clissonio Maium, pagus est, septem sunt miliaria: Maio Doiam decem miliaria, uicus est Regis Siciliae. Doia Sammurum tribus miliaribus abest. Vrbs est eximia, & arx elegans urbi imposita, è saxo quadrato extructa, tegulisq; lapideis contexta. Muri, fossarumq; parietes similiter ex saxo quadrato erecti. In ea urbe Regem Siciliae cum Regina filioq; Duce Calabriae offendimus. Hanc urbem arcemq; amnis latitudine, undarūq; mole, longè Danubium superans, alluit. In aduersa fluminis ripa, Rex uillam habet, quo aestiuo tempore secedere, uarijsq; uenationibus sese oblectare consuevit. Eam sylua quercina circumdat, uarij generis uolucrū & ferarum abundantissima. Ab urbe uerò paulo minus dimidio milliari distat. Vrbs monti adiacet, in agro ubere. Circa urbem prata spaciola amanaq; hortii, & pomaria pulcherrima undiq; uirent. Eam lambit flumen Ligeris, quod ex Francia per Britanniam defluens in mare euoluitur. Hinc non longe mor-

ITER DOMINI

31
h.
8
1
K.
 nasterium abest, quod Episcopus quidam incolit, id pedestri itinere adiuimus. Primum nobis ibi monstratus est calix, quo Christus in nouissima coena usus fuit: Deinde diuorum Philippi & Iacobi capita: Itidem Caput Sancti Martini, qui Turonibus sepultus iacet: Andreaq; Apostoli cubitus dextrae manus, & alia plurima. Observantur quoq; ibidem quatuor Apostolorum capita. Huic monasterio arx iungitur, in qua Episcopus domiciliū suum habet. Ex eius monasterij bonis, redditus sant annui, uiginti duo millia Coronatorum. Dum ea contemplaremur, inuitauit Episcopus Dominum ut uiseret, num penus rectè sibi instructa esset. Ibi tantum uarij comneatus copiam uidimus, quantam nusquam illo in loco, ex quo domo egressi sumus, nobis spectare licuit. Tertia die rogabat Rex Siciliae Dominum, ut urbem suam decem miliaribus inde distantem inuiseret. Eam petentes, flumine secundo usq; in uicum Pontū de Saleto nuncupatum uecti sumus. Apud eum uicum pons est unius miliaris longitudine, ex cuius uestigali, quadraginta Coronatorum millia annua, in fiscum Regium deferuntur. Ultra id oppidulum arx est in medijs fluij Ligeris undis, supra columnas & fornices extructa, quae satis longo à ripa interuallo posita est. Postridie, pedibus ex eo uico, urbem Andegauensem adiuimus. Illa est sub Imperio Regis Franciae, sed tunc temporis à Rege Siciliae obtinebatur. Flumen magnum Mayne nomine, eam interfecat. Arcem, quae in urbe est, Comitissa quaedam edificari curauit, annis ex eo

tempore, quo nos ibi fuimus, mille trecentis retro numeratis. In ea arce uiginti duæ turres magnæ, omnes in eandem formam erectæ uisuntur. Hac arce ualidior & munitior, nulla hæcenus à me uisa est. In ea Dominus & nos omnes benignè & honorificè tractati fuimus. Ibi nobis diuersi generis uolucres aliæ atq; aliæ monstrabantur. Caueas pulchriores nunquā conspexi, quarum aliquot erant eximia amplitudine, in modum ædium fabricatæ: Eæ omnes erant auib; replete, quarum aliquibus nomina ignorantur: Leones quoq; tres, duo Strutiones, Leopardi duo, Capræq; Saracenicæ, ex remotissimis orbis prouincijs allatæ, nobis ibi commonstrabantur, quales nunquam antea uideram. Postea ducti sumus in monasterium Sancti Mauritiij, ibi nobis ostendebatur sepulchrum, quod sibi Rex Siciliae extrui curauit, admodum eleganter ex candido marmore excisum. Iuxta sepulchrum tres milites, singuli gladio & hasta armati, efficti uisuntur. Intra sepulchrum autem Regis & Reginae simulachra, utrumq; diademate aureo gemmis exornato redimitum, excisa spectantur. In eius aula otiduum commorati sumus.

LITERÆ RENATI Siciliae Regis.

RENATVS DEI
 Gratia Iherusalem &
 Siciliae Rex, Ducatuū
 Andegauiae & Barri
 Dux, Comitatuūq;
 Prouinciæ & Forlaquerij, ac Pedes
 montis, Comes. Vniuersis & singu
 lis Regibus fratribus nostris charissi
 mis, salutem & prosperorum ad vota
 successuum incrementa : Ducibus au
 tem, Marchionibus, Comitibus, cæ
 terisq; Principib⁹ amicis nostris, cha
 ritatis fomentum & beneuolentiam
 effectiuam; Baronibus verò, Milie
 tibus, Senescallis, Connestabularijs,
 Scutiferis militibus, Mareschallis, Ca
 pitaneis, Admiraldis, Baillinis, Cō
 munitatibus, Ancianis, Præpositis,
 pontium, portuum, districtuum, &
 locorum custodibus, nauium, trires
 mium ac aliarum maritimarum fustiū

armorumq̃, gentium, capitaneis &
 guerrarum, alijs tam in terra, quàm
 in mari frequentantium, gubernato-
 ribus prouinciarumq̃ præsidi-
 bus, rectoribus, eorumq̃ & cuiuslibet eorū
 loca tenentibus & substitutis, villarū,
 ciuitatum, castrorum, & locorum, &
 fortalliciorum, officiaris, subditis qui-
 buslibet amicis, consanguineis, con-
 fæderatis, adhærentibus, deuotisq̃,
 beneuolis nostris, vbicunq̃ constitus-
 tis, cuiuscunq̃ gradus, status, & con-
 ditionis existant, ad quos nostræ pa-
 tentes literæ peruenerint, gratiam &
 bonā voluntatem. Sanè adiens pro-
 uinciam nostram Magnificus et Stren-
 nuus Leo de Rozmital, Dominus de
 Blatna, et de Frimpergk de regno Bo-
 hemiæ, nobis exposuit qualiter mo-
 tus salutari deuotione ac peregrinati-
 onis affectu, optamine quoq̃ mundi

LITERÆ RENATI

partes aliquas ad sui memoriam et solatium permeandi, adeò, quod suo itinere, prouinciarum, regionum, & quoad poterit, orbis locorū, mores, virtutes, & gentium nationum sui intellectus scrutamine, gestaꝓ vestigia, ad bonitatis & virtutum fomenta valeat adipisci: postulans nostros per hos apices vbilibet cōmendari. Nos autem aduertentes, nobiles & proceres ad virtutum semitas inclinatos fore, à cunctis potentibus oportuni fauoris præsidio commitendos. Suis igitur præaffatis iustis petitionibus aures beneuolas exhibentes, tum respectu suæ profapiæ generosæ, tumꝓ suarum exigenti experimento virtutū, ac nobilitate animi, venustisꝓ moribus et genere decoratum: Cupientes ipsum quocunꝓ perrexerit amabiliter recipi et tractari, iterꝓ suum illi fore liberum

liberum et expeditū ubiq̃, qua transiturus sit : Vos serenissimos Reges fratres nostros, affectuosè precamur : Duces verò Marchiones, Comites, aliosq̃ Principes rogitamus, ceterosq̃ omnes alios & singulos prælibatos requirentes amabiliter perhortamur : Nostris tamen vasallis, seruatoribus, stipendiarijs, & subiectis, præcipiendo mandamus : Quatenus præfatum Leonem cum penes vos, seu vestrum aliquem se duxerit conferendum, habito ad suas strenuitatem, proceritatemq̃ respectu, & animum virtuosum nostriue contemplatione fauorabiliter habere et velitis suscipere comendatum : Nec non & ipsum cum quadraginta personis nobilibus, alijsq̃ familiaribus suis, & de comitiua sua, tam equestribus, quàm pedestribus, vel infra, & cum eorum equis, bonis, aus

H

LITERÆ RENATI

ro, argento, balisjs, bulgjs, fardelis, rebus & bonis quibusvis eorum, in & per regna, prouincias quoq̃, patrias, ditiones, iurisdictiones, ciuitates, districtus, passus, & loca tam uestra, quàm nostra, & alia, etiã uobis credita & commissa, ciuitates, loca, passus, aut illac eundo, morando, dietando, pernoctando, redeundo, trãsuerit, cum dictis suis quadraginta personis, proceribus, & nobilibus alijsq̃ familiaribus suis, & comitiua, totiens, quotiens sibi placuerit, abire & redire permittere uelitis, saluos, pacificos, atq̃ tutos absq̃ corporum rerumq̃ suarum quarumlibet læsione, quacunq̃ die et nocte, in terra, mari et in fluminibus, in via, et extra viam, prout eis melius et commodius expedire videbitur, impedimento omnino cessante, et remota qualibet solutione

datū, passagij, gabellæ, bulatarum,
 fundinauis, et aliorum quorumcunq;
 iurium et exactionum, uectigalium seu
 tributorum, et quolibet alio impedi-
 mento. Prouideatisq; eis, si opus fue-
 rit de securo et saluo conductu guidis,
 victualibus, et alijs rebus eis necessa-
 rijs, sibiq; faciatis per alios, quorum
 inter est et interesse poterit, prouideri,
 quibus tutius ipse Dominus Leo de
 Rosmital cum hominibus supradictis
 iter suum prosequi possit, et valeat cū
 salute : Habeatisq; eum cunctis in suis
 negocijs, nostro intuitu, maximè cō-
 mendatum. Quicquid enim cōmodi
 et fauoris sibi et suis prælibatis homi-
 nibus, commendatione nostris præ-
 sentibus, et intuitu feceritis, id ipsum
 nobis fore gratissimum, et ad com-
 placentiam reputabimus singularem.
 Vos verò nostri officiales, subditi si-

H ij

LITERÆ RENATI SICI: REG:
deles et obediētes, de vestræ obedi-
entiæ promptitudine habebimus me-
rito commendatos. In quorum præs-
dictorum testimonium, has nostras
patentes literas sibi scribi iussimus, et
fieri per vnum tantum annum et non
ultra efficaciter valituras, à die Datæ
præsentium in antea numerando.
Post quarum inspectionem singulis
vicibus illas restitui volumus præsen-
tanti. Datum apud locum nostrum
de Alueto prope villam nostrā Salo-
muri, vndecimo mēsis Maij. Anno
Domini: Millesimo, Quadringentesi-
mo, Sexagesimo Sexto.

Per Regem ore proprio.

Fardeau māppia.

▼ Inde ad Regem Franciæ contendentes in pago
Sofe, quatuor miliaribus Sammuro distanti, noctem
transigimus. Deinde Turones peruentum est, treden-
cim miliarium itinere confecto. In hanc usq; urbem
Barones Bobemici, quondā Regi Ladislao coniungem

petentes, progressi sunt, regemq; dimidio milliari ab urbe inuenerunt. Eam præterlabitur flumen Ligeris, quod longo ponte, partim saxeo, partim ligneo sternitur. In ea urbe tria sunt templa elegantissima, si unquam eis similia conspexerim. Turonibus duobus miliaribus distat arx Maylly, & altera quinq; milliariibus Langeßium nuncupata. Hanc Rex denuo nouis & magnificis operibus instaurare incipiebat, iamq; eo tempore duæ turres ex lapide quadrato structura elegantia, eductæ fuerant. Turonibus sepultus est diuus Martinus, & aliorum sanctorum corpora plurima. Supra eam urbem, è regione situm est monasterium elegantissimum & amplissimum, quod Monachi ordinis diui Benedicti inhabitant. Turonibus Ambosia septem miliaribus abest, urbs est arci subiecta. Arcem frequentissimè Rex Franciæ Senior inhabitare consueuerat. In ea natus est Rex iunior, qui tunc temporis, cum nos ibi essemus, imperio potiebatur, Ludouicus nomine. Ambosia Bloyßium decem miliarium iter est, hæc urbs cum arce à latere adiacente, Ducis & Aurelianensis ditioni subiecta est. Pontem lapideum pulchriorem nusquam uidimus, quam apud eam urbem. Bloyßo ad sanctum Laurentium septem sunt miliaria, pagus est. Inde Bogentiam duo miliaria, urbs est arci coniuncta, supra Ligerim amnem posita. Tunc temporis, cum nos ibi essemus, nempe die Lunæ, post festum missionis spiritus sancti celebre, sexaginta homines in aquis submersi sunt, resq; monstro similis accidit, mulier enim inter eos in aquas delapsa, ultra

H in

LITERÆ LVDOVICI

duo milliaria sub undis cum infante nauit, quæ deinde apud quandam urbem inuenta est: hanc rem nos uidimus. Bogentia Madinum duo milliaria, urbs & arx colli imposita. In ea inuenimus Regem Franciæ cum uxore, à quo Dominus honorificè exceptus, atq; cum omni comitatu ad prandium inuitatus est. In eo loco permansimus nouem dies, Franciæ regnum est amplissimum, & omnium rerum abundantissimum, si ullum aliud inter Christianorum regna.

LITERÆ LVDOVICI

Francorum Regis.

Vdouicus Dei gratia Francorū Rex. Vniuersis et singulis Regibus, Principibus, Ducibus, Comitibus, Marchionibus, Vicecomitibus, Connestabularijs, Marecallis, Admiraldis, Senescallis, Baillinis, Presidibus, Senatoribus, Capitaneisq; & Ductoribus, gentium. armorum, nec non urbium, oppidorum, portuum, aliorū

rumq; locorum & districtuum custodibus, cæterisq; iusticiarijs & officarijs, tam subditis, quàm confederatis amicis & beneuolis nostris, ad quos hæ nostrę præsentes literæ peruenerint, præsentaæue fuerint. Salutem & sinceræ dilectionis affectum.

Quia spectabilis & Magnificus Leo de Rosental, Platinæ dominus : Serenissimi fratris, consanguinei & confederati nostri charissimi Romanorum Regis familiaris, atq; Serenissimæ Bohemiæ germanus, varia sanctorum limina atq; diuersas mundi prouincias perlustrare intendit : Nos felices sui itineris successus desiderantes, eundem cunctis per quorum iurisdictiones iter sibi duxerit faciendum, plurimum commendare decreuimus. Quapropter vobis iusticiarijs, officarijs & subditis nostris tenore præ-

H iij.

LITERÆ LVDOVICI
sentium præcipimus & mandamus,
vos verò amicos, cōfæderatos, et be-
neuolos nostros attentè rogamus,
quatenus, cum eundem Leonem ad
vos, regna, dominia, loca & distric-
tus vestros declinare contigerit, in
huiusmodi suis transitu & reditu no-
stri contemplatione, suarū etiam vir-
tutum ac meritorum intuitu, recom-
missum suscipere, benignè tractare,
atq; in his, quæ securitatem & celerita-
tem sui concernent itineris fauorabilē
et gratuitam voluntatem exhibere ve-
litis, ipsumq; & quos de eius comitis
ua asseruerit, vsq; ad numerum qua-
draginta personarum equestrium vel
pedestrium, vnà cum bonis & rebus
suis vniuersis, per quoscunq; passus,
portus, pontes, terras, regna, domi-
nia, districtus, ciuitates, oppida, cas-
tra, villas, & quælibet alia nostra &

vestra loca, tam per terram, quam per
aquas, absq; aliqua solutione dacij,
pedagij, telonij, gabellæ, siue alterius
cuiuscunq; exactionis onere, transire,
stare, morari & redire die noctuq; se-
curè et liberè permittatis, eidemq; fa-
milix, equis, et rebus suis, dum et vbi
opus fuerit, atq; pro parte eorum ad-
hortati fueritis, et requisiti, de securo
et saluo conductu provideatis. Taliter
inde vos iusticiarij, officarij et subditi
nostri in hoc habentes, quod de prò-
pta erga nos obedientia mereamini
commendari: Vos verò amici, bene-
uoli, et confæderati nostri, sicuti nos
pro vobis, et vestris velletis effectus
ros. Quancunq; enim gratuitatem,
amicitiam atq; fauorem, quam sibi, su-
isq; exhibueritis, illam nobismet ipsis
factam esse ascribemus. Datum Ma-
dini supra Ligerim xxvj. die Mensis

H v

ITER D. LEONIS.

Mañ. Anno Domini: Millesimo,
quadringentesimo, sexagesimo sexto.
Et regni nostri Quinto.

Per Regem, Domino duce
Barbonio Dõnis de Crussol
& de la Forest & alijs
presentibus.

Toussam m̃ppria.

5 **I**nde, retro ad diuum Iacobum itinere conuerso,
Turones redijmus. Taronibus in pagum S. Catharine
peruentum est, eò tanta hominum multitudo, uoti sus-
cepti perficiendi, uel delictorum expiandorum causa
concurrit, ut uix maiorem hominum frequentiam, in
toto Christiano orbe inuenias. Ibi nobis ostense sunt
reliquie sancte Catharine, crines & costa digitusq;
eius. In templo eiusdem tredecim statue uiriles, &
una muliebris, uulgaris hominum stature magnitudi-
no, ex cera conflate spectantur. A sancta Catharina
7 peruenimus Castelrantium septem miliarium itinere.
Urbs est & arx, que amni præterfluente nomine Lic-
ca irrigatur. Ea urbs Comiti. fratri Regis Sicilie,
ibi habitanti paret. Postquam eo uentum esset, sta-
tim Domino munus honorarium in diuersorium allas-
sum est, tamq; deinceps honorificè tractati sumus, ta-
nesciã an melius in ullo eius peregrinationis loco ha-
biti fuerimus.

LITERÆ CAROLI

Cenomania Comitis.

CAROLUS Cenomania, Guisla, Moriton, Gien, Comes, Vicecomes, Castriayraudi. Nec non pro Domino meo rege in suis patrijs linguæ Occitanæ, et Ducatus Aquitanie locum tenens Generalis ac Gubernator. Vniuersis & singulis Principibus, Ducibus, & Comitibus, Marchionibus, Vicecomitibus, Senescallis, Basilinis, Baronibus Militibus, Scutiferis, Nec non urbium, oppidorum, portuum, aliorumque locorum & districtuum custodibus, cæteris iusticiarijs et officarijs, ad quos hæ nostræ præsentis literę peruenerint, præsentataeue fuerint, salutem et sinceræ dilectionis affectum. Quia Magnificus

LITERÆ CAROLI
et Strenuus Leo de Rosenthal, Platne
Dominus, de Regno Bohemiæ, nos
bis exponere fecit, qualiter varia san-
ctorum limina, diuersasq; mūdi pro-
uincias intendit perlustrare. Nos fe-
lices sui itineris successus desiderantes,
eundem per quorum iurisdictiones
iter sibi contigerit faciendum, plurimū
commendare decreuimus. Quapro-
pter iusticiarijs, officarijs, & subditis
nostris, tenore præsentium præcipi-
mus & mandamus, cæterosq; confe-
deratos & beneuolos nostros attentè
rogamus, quatenus, cum eundem Leo-
nem ad vos, dominia, loca, & dis-
trictus vestros declinare contigerit,
in huiusmodi suis transitu & reditu,
nostri fauore & suarum etiam uirtutū
ac meritorū intuitu recommissum su-
scipere, benignè tractare, atq; in his,
quæ securitatem & celeritatem sui cō-

cernunt itineris, gratuitam voluntatē exhibere velitis. Ipsumq; & quos de eius comitiua asseruerit, vsq; ad numerū quadraginta personarū, equestrium vel pedestrium, vnā cum bonis & rebus suis vniuersis, per quoscunq; passus, portus, pontes, passagia, terras, dominia, districtus, ciuitates, oppida, castra, villas, & quælibet alia vestra loca, tam per terram, quā per aquas, absq; cuiuscunq; exactionis onere, transire, stare, morari, & redire die noctuq; securē & liberē permittatis. Eidemq; famulis, equis et rebus suis, dum et ubi opus fuerit, atq; pro parte eorum requisiti fueritis, de securo et saluo conductu prouideatis. Taliter vos iusticiarij, officarij, & subditi nostri in hoc habentes, quod de vestræ obedientiæ promptitudine erga nos mereamini commendari, Vos

ITER DOMINI

verò amici, beneuoli & confæderatī
nostri sicuti nos p vobis aut vestro
rum aliquibus, velletis effecturos.

Quamcunq; enim gratuitatem amici
tiam atq; fauorem, quam sibi suisq;
exhibueritis, illam nobismet factam
esse reputabimus. Datum Castriaya
raudi, Prima die Mensis Iunij, Anno
M. CCCC. LXVI.

Per Dominum Comitē
in suo consilio.

Feude mā ppria.

Castelrancio deuenimus Pictaunum, septem millia
tribus inde distantem urbem. Ea in monte posita est,
& arx infra urbem iacet, ea cum urbe, Episcopi cui
usdam ditionis est. Pictauno Lusignanū sex sunt mila
liaria, urbs est cum arce, in editiori loco sita. Sub ar
ce uiuariū est egregium. Hanc arcem foeminā quana
dam edificasse uulgus fabulatur, quam in Draconem
propter malitiam & petulantiam, commutatam esse
perhibent. Ea urbs est regio imperio subiecta, &
adeò diligenter custoditur, ut nullus in eam, nisi regias
habens literas, intromittatur: Ideò, quod Rex Fran
cie, nullam præter eam, in eo tractu possideat, cum
hostes habeat plurimos, Lusignano Mella septem mila

liaribus distat, pagus est & arx in conualle sita. Ad
 eum locum proficiscentibus occurrunt due arces, alte-
 ra à dextra, altera à sinistra sita. Ea sunt sub domi-
 nio fratris Regis Siciliae. Inde in urbem Sanctonum
 tria sunt miliaria. Vrbs est elegans & arx in plano
 sita, quam fluvius ille, qui Parisiorum Luteciam inter-
 fluit, præterlabitur. Flumina sunt quadraginta, quæ
 Galliam intersecant, sed ex ijs sunt quatuordecim tan-
 tum, quibus merces in Galliam importantur. San-
 ctonibus Petrasanctam quinq; miliarium iter est: Ea
 urbs sylvæ adiacet, & flumine Caranta rigatur, qui
 & ipse mari miscetur. Petrasancta Punsiam quatuor
 miliaribus distat, oppidum est in colle situm, quod
 duo suburbia habet, muro & fossa munita. Punsio
 Miranbium quatuor miliaribus abest, vicus est arci
 subiectus. Ad eum tendentibus arx Plasacium à laeva
 spectatur. Miranbio Blayum septem miliarium iter
 est. Ea urbs viæ Compostellanae imposita est, ita ut
 Parisijs, & ex omnibus inferioribus regionibus Com-
 postellam proficiscentibus, apud illam, fretum septem
 miliarium, transmittere necesse sit. Hanc præterfluit
 Garumna flumen, quod in mare sese exonerat. Hanc
 urbem Reges Angliæ quondam centum & quinquæ-
 ginta annos obtinuerunt. Sed ea per sceminam quan-
 dam fatidicam, quæ totum etiam Gallie regnum ab
 Anglis receperat, recuperata est. Illa mulier, pasto-
 re quodam nata tantis à Deo uirtutibus ornata fuit, ut
 quodcumq; aggrediretur, ad exitum perduceret. In
 nonisimo autem prælio à Rege Angliæ capta & in

ITER DOMINI

Angliam perducta, postquam iussu eiusdem ibi equo
 aneo imposita, & per urbem Londinensem traducta
 esset, flammaram uolentia enecata atq; demum in ci-
 neres, qui in mare postea dissipati sunt, redacta fuit.
 Ad eam urbem contendentes, triduum per nemora
 quercubus & Castaneis consta, iter fecimus, in qui-
 bus exigua alij generis arborum copia reperitur, præ-
 ter eas quas dixi. Per duo milliaria urbi proxima
 nia est difficilior paulò, & impeditior. Pecora, fe-
 rasq; pulchriores nullibi uidimus, neq; uisuri sumus,
 quam apud eam urbem. Ibi Garumnæ fluium am-
 pliſſimum, qui in mare influit, uicissimq; à mari efflu-
 it, traiecit. In ea urbe diuæ Appoloniæ, S. Roman-
 ni Episcopi, Rolandiq; sepulchra contemplati sumus.
 Hic Rolandus filius Salomonis Regis fuit, qui iussu
 eius interfectus est. Gladius ipsius quoq; ibi asserua-
 tur, undecim spithamarum mearum & dimidiæ lon-
 gitudine, hic fuerat diui Oliuerni, qui socius fuerat
 Rolandi. Extat etiam ibi sepulchrum S. Belandæ,
 quæ filia Salomonis Regis & soror Rolandi fuerat.
 Ea tanta staturæ proceritate eminebat, ut ei par ma-
 gnitudine nulla femina sit conspecta. Ex ea urbe sol-
 uentes, Garumna fluuiò traiecto Burdegalam appuli-
 mus. Hæc urbs est ampliſſima, tresq; arces in se con-
 tinet. In fluminis transmissione insulas aliquot con-
 spiciebamus, diuersis locis sitas, in earum una, aprè
 diuersantur, in altera Phastani, in tertia uineta pul-
 cherrima conspiciuntur. Burdegala Belinum octo
 miliaribus distat: uilla tantummodo est inter sylvas
 desertas,

desertas, Compostellam iter habentibus obuia, ibi no-
 clem transegimus. Belino Erfetum decem milliarium
 itinere distat: uicus est in deserto intra syluas situs.
 Erfeto Farinam quatuor sunt milliaria, pagus est. Fa-
 rina Daxium octo milliaria, urbs & arx est, locis
 palustribus sita, sub montibus altissimis, qui niuibz
 nunquam liquefcentibus semper al bent. Ab ea urbe
 tribus miliaribus à uia defleximus in thermas, ubi lac-
 uimus, & multiplicia oblectamenta habuimus. Daxi-
 um præterfluit amnis Dura nomine, satis magnus, qui
 ponte ligneo sternitur. Inde miliari uno iacet pagus,
 in quo etiam aquæ calidæ scaturiunt. Daxio Baio-
 na septem miliaribus distat, urbs ampla, duas habens
 arces, diuersis urbis partibus sitas, quarum altera no-
 uæ, altera ueteris nomine nuncupatur. Per eam ur-
 bem bipartito aquæ marinæ diffunduntur, miscenturq;
 cum aqua dulci. In hac tantus trutarum & Salmonis
 piscium numerus capitur, ut uix fidem sit habiturus is,
 qui ipse non fuerit ea intuitus, uq; uili precio ueneunt.
 Hæc urbs sita est in finibus Gallie & Hispanie, di-
 statq; à montibus Hispanie quatuor miliaribus, qui
 Galliam ab Hispania dirimunt. Ab ea urbe quatuor
 miliaribus adhuc Gallia usq; ad fines patet. Baiona
 Saniandelussum, tria sunt milliaria: pagus est ad mare
 situs, in quo ædes sunt omnes tegulis lateritijs conte-
 ctæ: ei montes imminet, quos nobis superare necesse
 fuit. Ab eo pago miliari uno distat urbs, ad uiam
 Compostellanam, loco edito, iuxta mare posita. Eam
 rigat flumens, qui quatuor regionum terminus est.

ITER DOMINI

Gallie scilicet, Hispanie, Nauarra, & Gasconie.

Amni Bidasum nomen est, urbi Ponterabia. Sanian-
deluslo Ernanium quinq; distat miliaribus: urbs est
in monte sita, flumine præterfluente Vronica alluitur.
Circa hanc urbem in ijs montibus tanta est arborum
pomiferarum copia, ut nullo in loco maiorem uide-
rim. Serunt eas sicuti apud nos canabim. Vnus ciuis
aut agricola aliquot earum millia possidet, quas eade
causa tam multas plantant, quod, cum uinum non ha-
beant, ceremissamq; ignorent, potum sibi ex pomis cõ-
ficiunt. Ea regio altissimis montibus cingitur, dici-
turq; Biscaia. Ibi primum uidimus feminas & puel-
las capre raso incedentes, inter quas rarissime, que
crines alerent, inueniuntur. Tamq; mirabili uestiu
feminae puellæq; utuntur, ut ei similem in nulla earum,
quas peragrauimus, regionum conspexerim. Erna-
nio Tolosetam trium miliarium iter est. Vrbis hæc
sub montibus sita, flumine Orio lambitur. Is trutatũ
piscium maximè est ferax, duobusq; pontibus lapideis
sternitur. Toloseta Virealium quatuor miliarium
uia processimus, pagus est montibus altissimis subie-
ctus. Virealio Dunacum quinq; miliarium & dimi-
dij iter est, hic uicis iidem montibus subiacet, in com-
ualle loco uliginoso. Dunaco quinq; miliaribus dis-
tat Diuaium, urbs non admodum ampla, sed populosa,
inter montes sita. Eam præterlabitur fluius no-
mine Velbada, ponte lapideo iunctus. Huic urbi mon-
tes excelsi ferri fodinas habentes, frequentibusq; uineis
constiti, imminet. Ab ea urbe mare uno milliari distat.

Vltra Diuadium milliari uno incipit regio, nomine Malmazeda. Diuadio Malmazeda quinq; miliaria: uicus est muro cinctus sed exiguus, quem amnis Cade- cum nomine præterfluit: hunc amnem intra quinq; miliarium interuallum decies septies transuadamus, ibiq; mirabilis casus nobis accidit. Flumen id Cade- cum ponte ligneo non ualde longo iunctum est, supra pontem in colle turris eleganti structura edificata cernitur, quam incolunt ij, qui uestigal à transeuntibus exigunt. Ad eum pontem cum nos uenissemus, portoriumq;, quoniam nullo uspiam in loco à nobis antea exactum fuisset, exoluere recusaremus, equos nobis, qui præcedentes impedimenta nostra ferebant, publicani ademerunt, atq; insuper concursu ex turri facto trucidare nos uoluerunt. Nos contra defensionem parare, sclopettos expedire, atq; in eos dirigere. Sed Dominus, ne à quo sclopettum exploderetur, aut telum stringeretur, prohibuit. Nam si quispiam eorum à nobis sauciatus fuisset, omnes ab illis trucidati fuissetamus. Quod postea unus ex illis fatebatur: Ita inter ipsos constitutum fuisse, si unus ipsorum uulnus accipisset, ut nos omnes occiderent, & quod in capsis manticisq; haberemus, id loco portorii, quod exoluum nobis fuisset, auferrent. Portorio exoluto equos ab illis, & literas insuper consignatas recepimus, ut si quid eiusmodi eueniret, earum præsidio tutiores essemus. Malmazeda Vilshanum tribus miliaribus distat. Pagus est muro cinctus, in quo Christiani pariter & Iudei, unanimiter uiuentes, habitant.

ITER DOMINI

Christiani eum pagum incolentes diebus Sabbathi pul-
monibus & iecinoribus animalium uescuntur, sed cæ-
teris carnibus abstinent. Cum huius rei causam qua-
reremus, responsum est, eas res Carnes non esse, sed in
carne contineri. In eo pago mortuus est equus Domi-
no gratissimus, in quo Dominus maximam spem ha-
bebat, eum quam diutissime uicturum. Pagus hic mōs-
tibus subiectus est. Hinc profecti per montana iter fe-
cimus, ibi alter equus Domino expirauit. In ijs locis
primum cōperimus Christianos diebus Sabbathi car-
nibus uesci. Per ea montana, uia admodum aspera &
impedita iter faciendo, tredecim dies consumpsimus.
Villasano Medina de Pumare quinq; milliarium inter-
uallo disiacet. Vrbs hac mōtibus subiecta est, & Co-
mitis cuiusdam dominio patet, fluuiq; præterlabente
nomine Riuo alluitur. Apud eam monasteriū elegans
uiscitur. Inde duobus milliariibus pagus distat eiusdem
Comitis, in quo sal sole duratum conficitur, quod hoc
fit modo: Aqua aliunde deriuata in piscinulā quan-
dam uel lacunam immittitur, ubi aliquandiu relinqui-
tur, ut concreseat & duretur, atq; ita sal in similitu-
dinem lapidis efficitur. Medina de Pumare Czernes-
lum septem sunt milliaria, pagus est. Ea die, qua pa-
gum illum peteremus, montes attigimus, in quibus
nulla alia arbor crescit, quam buxus, triduumq; per
illos montes iter fecimus: Verum omnes ferme dolore
capitis laborauimus, ex grauiſſimo illarum arborum
odore, quem tunc temporis pluuie solute & calefas-
cæ, aduersissimum naribus nostris emittebant. Ii mōs-

tes maximam copiam ferunt fruticis, qui rosmarinus appellatur. In illis locis ad ignis alimenta buxo & Rosmarino utuntur. Czernelo Burgi septem milliaribus distant. Citra Burgos duobus milliaribus finitur Biscaia, & incipit Hispania. Burgi est urbs & arx urbi superimposita, in Hispania sita, elegans & ampla, eiusq; Regni haud postrema. Ibi uniuersa, quæ ueniunt, certo pondere appenduntur. In ea templum est elegantissimum, in quo tabula altari prætextata, pulcherrimè depicta, & artificiosissimo opere celata uisitur, ita, ut omnes à me conspectas, ea in re, longo post se intervallo relinquat. Ibi quoq; statua Deipare uirginis pulcherrima, tota argentea & inaurata spectatur, quam trecentarum argenti marcarum pondus æquare perhibent. Conflationis uerò tantum esse precium, quanti ipsa materia constat. Multæq; aliæ sanctorum reliquie in eo sano asservantur & ostenduntur. Huic adiunctæ sunt duæ turres eleganter ex lapide quadrato extructæ, tertia tum, cum ibi essemus, edificabatur. Patibulum habent unum in urbe, alterum extra urbem in loco edito. Burgis miliarium uno mons abest, quem urbem petentibus superare necesse est: per eum sole splendente, iter facere ualde est aduersum: Constat siquidem mons ille lapillis quibusdam pellucidis, qui Solis splendore illuminati, lucem illam, ut in speculo fieri consuevit, reperiunt & reflectunt, quæ ad oculos perueniens, ijs est aduersissima. Urbs isthæc montibus subiacet in loco decliui, quam rigant duo riuus sine nomine. Sed is, qui propius

ITER DOMINI

urbem alluit Arlazon nominatur, qui duobus pontibus lapideis iungitur. Extra urbem monasterium nouū elegans uisitur, quod Episcopus quidam, qui è prosapia Genitricis Dei originē ducere ferebatur, extruxerat. Is quatuor fratres habuit, hos omnes ad Christi fidem perductos sacro baptismo lustrauit, parentem itidem utrumq; natione enim Iudæi erant. Qui omnes in eo templo singuli sepulchro peculiari, magnificè extructo, tumulati sunt. Ea tempestate, cum nos Hispaniam peragraremus, eorum quatuor fratrum, unus adhuc superstes erat, is in ordinem equestrem cooptatus fuerat. Hic nos in hospitio utiuit. Dominumq; cum omni comitatu, saluum eorum aduentum gratulatus, humanè excepit, quaesuitq; ex quibus regionibus aduenissemus. Cui, cum è Bobemia nos esse, quam illi altam Almaniam cognominant, responderetur, referebat ille se quoq; in Bobemia fuisse, ibiq; equestrem dignitatem consecutum esse. cum Albertus Rex Taborsensem urbem obsideret. Posthæc orabat Dominum, ut illud monasterium, quod Archiepiscopus frater suus edificasset, & ubi parentes sui ac fratres tumulati essent, inuiseret. Domino annuente, deduxit nos in templū illud, ibiq; nobis sepulchrum Archiepiscopi et reliquorum fratrum suorum, postremò & suum proprium, in quo uita functus, sepeliendus foret, quod eleganti opere erectū fuerat, commonstrauit. Verū enim uerò Archiepiscopus ille, cum parentibus & fratribus omnibus inter diuos ab Hispanis relatus est. Quinimò & ille qui adhuc in uiuis erat, pro S. uiro habebatur.

Ille Archiepiscopus suo ipseus aretrecentos Christianos captiuos ab Ethnicis redemit, atq; in singulos uestem nouam, & aureos aliquot nummos dedit. Eas autem uestes, quibus illi ex captiuitate redeuntes induti fuerant, omnes in eo templo, in perpetuam eius facti memoriam, suspendi curauit, quas nos omnes uidimus. Est & alterum adhuc monasterium, haud procul ab urbe. In eo asseruatur crux quædam, ei simulachrum hominis, pilis in capite & barba uestitū, affixum est. Eius imaginis singula membra magna cū reuerentia, canentes, & omnibus campanis insonantes, sacerdotes attrectabant. Referebantq; Domino, eā imaginem annis ab hinc quingentis in mari repertā esse, adijciebantq; à nemine inuestigari posse, unde terrarū appulsa esset. Insuper addebant, inuentas esse cum eadem imagine, in arca pice illita, tabellas quasdam, in quibus scriptum erat: Cuicunq; littori illud sacrū corpus undis-appulsum esset, ut id receptū magnificè, in loco honesto, uti deceret, deponeretur. Hoc autem modo id sacrū corpus inuentū fuisse enarrabant. Nautæ Hispani, cū in quandā regionem cursum tenentes, pelagus sulcarent, in Galeonem, cui sacratum illud corpus impostū erat, inciderunt. Et primum, cū perculcerent, nauē esse hostilē rati, in magnū timorē adducti fuerūt. Ad resistendū igitur sese præparabant, ut in mari cōsuetudo est: Cathalonios enim (q̄ licet Christianæ p̄fessionis homines sint, plurimū tamen in pelago prædari, & cunctis timori esse cōsueuerunt) adesse existimabant. Deinde magno cū metu ad nauim p̄pius

ITER DOMINI

accedentes, postquam in navi nemo conspiciebatur, insidias esse arbitrati, & eam ob causam sese homines occultasse, quosdam suorum in paruo lembo exploratum emiserunt, ut eò citius, si periculum impenderet, ad suos se recipere possent. Ii paululum prouecti, nullo tumultu, sed magno silentio in navi perspecto, propius, uerum non sine magno timore, accedere, & alii qui eorum Galeonem etiam illū conscendere sunt ausi. Vbi tamen neminem reppererunt, præter iam dictum corpus. Navi igitur ea, cum corpore & cruce assumpta, retrò in patriam Burgos redierunt. Illud corpus omnes, qui in domini comitatu fuimus, spectauimus. Nilq; magis demirabamur, quàm, quodā Sacerdotibus eius collegij dicebatur, nemini compertum esse, unde id corpus, quod cruci affixum esset, aduenisset. Id est statura magna & procera. Secundum ea, sacerdotum quidam altari conscenso, omnia istius membra attrectauit & commouit, pedes, manus, & omnes flexuras. Crucem illam personamq; ante annos ducentos, magna in eo monasterio miracula edidisse perhibent, ut etiam mortuos ad uitam reuocaret: Sed ex eo tempore talia facere desisse. Spectauimus etiam in ea urbe, uenationem taurorum efferatorum, quos canibus uenaticis capiunt. In Hispania enim & Portugallia pecora non domi aluntur, uelut in alijs regionibus, sed in desertis locis, quæq; Domini sui signo notata pascuntur. Caseus namq; & butyrum ibi non conficitur, nec sciunt incolæ, quid caseus uel butyrum sit. Butyri autem uice oliuarum utuntur oleo, cuius

ibi magna est copia. Caterum cum tauris illis talem diebus festis oblectationem habent. Captis ex armento tauris duobus uel tribus, sigillatim eos in urbem intro mittunt, præclusisq; plateis, & conscensis equis, eos circumagunt, & spiculis uel sagittis in modum stimulorum confectis in eos iaculantur, ita, ut in uno tauro plurima talia spicula aliquando bareant. Ille incitatus & inflammatus undiq; circumcurrit, & obuiū quenq; aggreditur. Postquam cursu defatigatus & spiculis confectus fuerit, canes demum duo uel tres in eum immittuntur, qui cum mordicus auribus arreptum firmissime tenent, adeo, ut & aliud quodcunq; arripuerint ijs nulla ui eripi queat, nisi id abscindatur, aut ijs ferro ora aperiantur. Eius tauri caro ciuibus non diuenditur, sed tantum rusticis. In ea uenatione taurorum unus equum interemit, & hominem, aliosq; duos equos læst. Tertium monasterium haud procul est Burgis, in quo est tabula altari præfixa argentea. Id monasterium Rex Hispaniæ extrui curauit, cum id in bello, si sibi à Deo uictoria de Ethnicis hostibus concederetur, uouisset. In eo cenobio sunt Moniales formosissime, inter quas uel earum ministras, nulla est inferioris conditionis, sed summo genere, uidelicet ex Ducum, Comitū, Equitū, Nobiliumq; prosapijs nate. Eæ Dominum, comitatumq; ipsius humane exceperūt, narijsq; ludis delicijsq;, ut choreis & eiusmodi rebus, refecerunt, atq; in hortos elegantissimos, narijs arboribus & herbis constitos, deduxerunt. Burgis Leram uenimus octo milliaribus. Ea urbs in monte pos-

ITER DOMINI

sita est, arcemq; coniunctam habet, & Comitatus cuius-
 dam dominio subiicitur. Hanc petentes, circa viam una-
 dique frutices enatos, qui rosmarini nomen habent, vi-
 dimus, & arbusculas quasdam non admodum alias,
 quae florem rose similem producant, gratumque odorem
 non flores, sed folia earum emittunt. Lerma Roam se-
 ptem sunt milliaria. Ea urbs tumulo imposita est, pla-
 nitie circumdato, arcem itidem coniunctam à latere pro-
 spicit, & dominio Episcopi cuiusdam Castilici patet.
 Ad eam contententes, transiimus syluam, nullas alias
 arbores, quam Iuniperos & Sabinas, quae apud nos
 in hortis plantantur, ferentem. Postea per campos in-
 cultos saluam & rosmarinum producentes iter habui-
 mus, ubi per quinque milliaria extendantur. Postquam
 ad eam urbem ventum esset, intromittere nos noluerunt:
 bellis enim tum ex regionibus infestae erant. Ibi in itine-
 re equus nobis ablatum est. Ab ea urbe dimidio milli-
 arum processimus in pagum nomine Duron, ibique com-
 morati sumus per triduum, fidei publicae diploma à
 Rege Hispaniae expectantes: Nam in ea regione mos
 est, qui externus ibi, locorum celebrium visendorum
 causa peregrinari cupit, ut à Principe eius regionis
 diploma habeat, quo tutius eius provincias peragere
 possit. Eum locum fluuius Durus nomine praeterflu-
 it, ponte lapideo non adeò longo constratus. Inde Na-
 nam duorum milliarium iter est, is pagus sub montibus sit-
 us, & Episcopi cuiusdam Hispani ditioni subiectus est.
 Ille Episcopus ministrum suum nobiscum misit, qui esset
 dux viae Segouiam usque, ubi Regia sedes est. Nava Fon-

teduena tria sunt miliaria. Id oppidū amnis lābit Castama nomine. Fonteduena Villafuentem 5. miliariū intervallum est. Is vicus in plano situs est, uinetis pulchris circumiacentibus. Ad eū per 5. miliaria iter est campis incultis, pineas sylvas, rosmarinos frutices, saluam, pulegium minus, & alias herbas innumeras ferentibus. Toto istius peregrinationis tempore nullis in locis, plures sylvas pineas conspeximus, quam ibi. Quamvis & Gallia ijs abundat: attamen nō tā frequentes in ea uisuntur. Illius pineti eo melius recordor, quod equis labore fessis, duo nostrū pedes, id nemus transuimus, atq; ex magno aestu siti correpti, potū, quo eā leuaremus, nancisci non potuimus. Haustum namq; uini uel aque aureo nummo tunc redemissemus. Eodem die Dominū amissimus, cursū enim eius equare non potuimus. Iamq; magno sociorum desiderio tenebatur, quā cepissent uiam ignari, donec a Sacerdote quodam ad nostros iam ultra duo miliaria pgressos perducti sumus. Villafuente Cantipalū 6 sunt miliaria, pagus est, in quo primum uidi quopactio in ijs locis frumenta tritarentur mulis uel bobus. Huic instrumento famina quēdā cum infante infidebat, & triturbat. Quod hoc fit modo: Tribulū in similitudinem ualue, ex asseribus uel tignis slicibus, interpositis uel tabulæ infixis, constabulatū est. Quod super frumentū in area dispositum, ponitur, & postea hinc inde uectatur, donec stramen tanquam palea, conteratur. Stramen id Paxem dicunt, atq; bobus & equis illud substernunt, nam aliud stramen non habent. In eo pago mansimus sex dies.

ITER DOMINI

S.
t.
u. v.
v.
u.
 Cantipalo Segouia tribus distat miliaribus. Urbs est
 arcis iuncta. Ibi offendimus Regem Hispaniae. In urbē
 tamen intrandi non statim nobis copia facta est, sed à
 Rege in pagum quendam dimidio milliari ab urbe di-
 stantem, Santescopam nomine, commigrare iussu sum-
 mus: Nam in urbe locus, quo diuerteremus, dum Rex
 ibi esset, non erat. Sed Rege discedente demum in ur-
 bem intromissi sumus, eo tamen nondum uiso. Eo
 postquam uentum est, primum iussu Regis in monas-
 terium quoddam deducti sumus, quod ante annos duos
 decim, Rex à fundamentis opere & structura magni-
 fica erigi curauit. In eo templo tabula est elegantissi-
 ma altari praefixa, auro argentoq; exornata. Ita fas-
 ma tenet, edificium illud templi, cum tabula iam dis-
 cta, regi duodecim aureorum millibus constare. Choe-
 rus est auro & artificiosissimis lapidum sculpturis
 (quas raros artifices, etiam ex ligno, in effigendo
 emulari posse reor) pulcherrimè exornatus. Porticū
 uel deambulacrum nullo in loco puerius oculis nostris
 intuiti sumus, quàm in eodem monasterio. Sed postea
 ulterius progressi longè ornatiores uidimus. In medio
 illius deambulacri hortus est admodum amenus, uar-
 rijs herbis, arboribusq; cupresseis, & alijs diuersi ge-
 neris instructus. Hoc canobium monachi institutionis
 diui Francisci incolunt. Postera die ducti sumus in ar-
 cem, quo non omnes simul, sed quini tantum intromit-
 tebamur, ideò, quod ibi thesauri regij praecipui asser-
 uarentur, bellaq; tunc temporis in ijs regionibus gere-
 rentur. In ea arce Palatium est elegantissimum, auro,

argento, caruleoq; colore, quem *Azulium* uocant,
 exornatum, pauimenta; lapide *Alabastro* constrata.
 Spectantur etiam ibi porticus duæ ex eodem lapide æ-
 dificate. In eo palatio, circumquaq; simulacra *Re-*
gū, qui ab initio regni ordine regnarunt, numero tri-
 ginta quatuor efficta uisuntur: Quæ omnia ex puro
 auro conflata, eos singulos in sellis regijs sedentes, &
 sceptrum pomumq; manu tenentes, repræsentant. Om-
 nesq; Reges Hispaniæ ea lege tenentur, ut, qui stat
 diademate regio insigniti & confirmati, tantum au-
 ri, Imperij sui tempore, congerant & accumulent,
 quod gravitate, ipsorum corporis pondus æquet, ut
 uita functi inter alios reges in Palatio Segouienti locū
 habere possint. Ego quidem arcem hac elegantio-
 rem in Hispania non uidi, neq; auro, argento, & alijs cle-
 nodijs ditio-rem. Nam ferunt Regem Hispaniæ præci-
 puos thesauros, resq; pretiosas in ea arce reconditas
 habere. Ex eo palatio perducti sumus in quinque
 conclavia alia, quæ extructa ex *Alabastro*, & auro
 ornata fuerant, eorumq; solum *Alabastro* albo con-
 stratum erat. In ea Camera, in qua Rex somnum ca-
 pere consuevit, laquearia ex solido auro resurgent, &
 stragula lecti itidem ex auro contextæ conspiciuntur.
 Tapetis illius, qui supra lectum dependet, textura,
 præter materiam, ex qua contextus est, mille septin-
 gentis Coronatis Francicis Regi constare dicitur.
 Aliaq; complura in ea arce uisu digna conspiciuntur.
 Tertia die deducti sumus in monasterium ex altera
 parte urbis situm, quod etiā Rex, atq; alia duodecim

ITER DOMINI

admodum pulchra, extrui curauit. Ea urbs in conu-
 ualle inter montes sita est, non adeo ampla. Ab uno
 urbis & arcis latere montes altissimi conspiciuntur,
 alterum latus non ita excelsi occupant. In ijs monti-
 bus magna est copia lacertarum & scorpionum, ut
 nunquam plures simul uiderim. Locus in quo urbs iac-
 et, paulo editior est. Urbem præterfluit fluuius pō-
 te lapideo admodum excelsa constratus, ut curru uel
 equo transiri nequeat, sed pedibus tantum. Nam ascen-
 su est ualde arduus, & descensu præceps. Refereba-
 tur nobis, eum pontem per unam noctem à Diabolis
 extructum esse, qui totus ex saxo quadrato constat.
 Ea nocte, qua pons edificabatur omnes ingens horror
 & pavor inuaserat, ex qua tamen re oriretur igno-
 rabatur, cum ecce summo mane pons nunquam antea
 uisus apparuit. Id accidit antè quam nos eò uenisse-
 mus, Segouia Santiustam octo sunt milliaria, in eo
 pago triduum expectauimus, dum à Rege, ut nos Ol-
 medum conferremus, accerferemur. Distat autem Ol-
medum Santiusta tribus miliaribus. In urbe Olme-
 densi offendimus Regem Hispaniæ. Ibi D. Iohannes
 Zehrouiensis lucta certauit cum quodam Hispano,
 quod tres Episcopi, & alij homines complures spe-
 ctauerunt, sed Rex ei certamini non adfuit. Ceterum
 cum iam certamen incundum esset, conditio uel lex
 certaminis D. Iohanni dicebatur: id ibi in luctæ cer-
 tamine moris obseruari, ne alter alterum locis, uel
 membris, quæ infra zonam sunt, sed supra zonam præ-
 benderet. Certamine inito D. Iohā: Zehrouiensis

umeris lactatoris præhensis, apprehendit eum ad scammum lapideum quoddam (homo enim ille erat parua, Dominus uero Iohannes procera corporis statura) quo ille adactus, pede quodammodo titubauit, quem D. Iohannes labentem adiecit, ut caderet, superq; lapsus sedit. Sed hæc uictoria prospera sorte D. Iohanni obiit: Nam id, quod eum prostrauerit, ijs Episcopis & alijs hominibus, qui spectabant, magnæ admirationi fuit, nunquam siquidem is eo certamine antea uictus abiit. Rex hæc de re ab ijs edoctus, misit eosdem Episcopos, & aliquot ex ordine equestri, ad Dominum, qui ipsum nomine suo rogarent, ut D. Iohannem secundo cum lactatore certamen repetere iuberet. Eo renuente, Dominus nolens Episcoporum postulata irrita esse, mandauit illi, ut iterum cum isto lactatore certamen aggrediretur. Quo facto lactator admodum leuiter D. Iohannem humi posuit. Huius certaminis spectaculo ipse Rex, atq; Episcopi illi aderant, aliq; homines, qui magna læticia exultantes uictoriam ei gratulabantur, quorum clamore Rex, Episcopi, & alij ex nobilitate magnoperè offensi sunt. Secundum ea ille ipse lactator in diuersorium ad Dominum accessit, attrectansq; eum dicebat, magno corporis robore illum præditum esse oportere, apprehensaq; Domini dextra, paululum eum à priori loco seduxit, quod Dominus magnoperè mirabatur, quid sibi hac re uellet. Postea eecedens ad Iohannem Zebrouiensem imposta manu sua humero ipsius, salutem suam, humerumq; illius, coniunctis pedibus

ITER DOMINI

Superslijt. Tum D. Iohannes dicebat ad Dominum: Nunquam herclè ei similem conspexi, ut tam parvus homuncio tanto robore polleret. Si nō expertus essem, nō ipse fidem adhiberem. Illa uerò fama de ipso erat, sed nos id non uidimus, cum armis onustum, per quinq; uel sex milliaria tam celeriter currere consueuisset, ut nullus, interiori tantum linea ueste indutus, eius cursum equare, multò minus superare possit. In urbe Olmedana, Rex frequentissimè habitare consuevit. Ab eo Dominus & comites eius symbolum uel sodalitatem expetebant, quod illis Rex attribui curauit. De hac urbe aliud, quod scribam non habeo, nisi eam ab hominibus incolis, ipsi Ethnicis deterioribus. Nam Sacrificio Corpus Dominicum in Missa eleuante, nemo in genua procumbit, sed stantes permanent, tanquam bruta animalia: Vitam uerò tam impuram & Sodomiticam agunt, ut me eorum scelera enarrare pigeat pudeatq;. Quinimo ipsi hoc predicant, huic urbi similem in tota Castilia non inueniri. Quod facillè crediderim, ita rem sese habere: Nam in nos ter impetum fecerunt, exitium nobis struentes, adesq; & conclauia oppugnantes. Cumq; nostrum aliquis ades egressus esset, iaciebant & spuebant in eum, alijsq; contumelijs afficiebant, causam querentes, ut ea, quæ habebamus, eò commodius nobis eripere, atq; insuper nos trucidare possent. Inter eos multi habitant Ethnicis, qui uocantur Sarraceni, sed utri meliores sint, Ethnicis an Christianis, non facillè iudicauerim. Hæc etiam iniuria nobis ab illis illata est: Iohannes Zebrouiensis colluens cum

dens. cum quadam puella, mammam illius attreclauit, quod uidens quidam Hispanus, maledicebat illi lingua sua, id autem à nobis non fuit intellectum. Ad quem accedens D. Iohannes colaphum illi inflixit, atq; è diuersorio eiecit. Postea duarum ferme horarum spacio interiecto, ille collectis quadringentis circiter hominibus ades nostras adortus est, trucidare nos cupiens. Id factum cum Rex rescuisset, statim uiros quosdam nobiles misit, qui eam rem sedarent. Eo tempore magna dissensio erat inter regni procères, nam eorū pars maior regis fratrem suffragijs suis regem declarauerat. Quam ob causam tunc temporis unum ex eis, ueste aurata amictum, Rex comprehendi, eumq; in locum supplicij duci, atq; supra columnam ad id præparatam collocari, iaculisq; impeti, eadem ueste indutum, iussit. Querenti mihi, cur eiusmodi supplicio afficeretur? responsum est: Eam in illa regione consuetudinem esse, ut si quis morte mulctandus sit, eo modo interficiatur, aliud enim se supplicij genus non nosse. Scopus qui peti debet, in mamma eius dextra signatur. Qui scopo quam proximum locum tetigerit, dantur illi uiginti quatuor Marauedini nummi aenei. Sed scopo aberrans aureum Hispanicum soluere cogitur. Quam pecuniam postea in conuiuia et potationes insumunt. Et quicumq; uult iaculandi potestatem habet, nulliq; id dedecori, sed honori potius imputatur. Huiusmodi supplicio ipse adfui, multosq; scopo aberrasse uidi, qui omnes singulos aureos nummos deponere sunt coacti. Rursus in Bisciaia aliud

K

LITERÆ HENRICI

*supplicij genus spectavi: Qui morte est afficiendus, in
supplicij locum adductus, catena medius constringi-
tur, & columnæ uel palo ferreo alligatur. Circa eam
columnam extruuntur quatuor pyre, ipsa columna al-
tiores, quæ accenduntur. Et antequam ignis excitatus
subsdat in cineres, totus homo comburitur, ossibus
tantum manentibus integris. Contemplatus sum &
alia suppliciorum genera uaria, quæ in nostra regio-
ne in usu non sunt. In Biscaia in unaquaq; urbe paulo
maiori, patibula habent, columnis, quæ in medio foro
erigi solent, adiuncta. Et si quis suspenditur, inter-
tium usq; diem in patibulo relinquitur, postea deponi-
tur, & in cæmeterio tumulatur. Tamq; seuerè furta
ibi uindicantur, ut, si quis obuli pretio rem quampiam
abstulerit, suspendatur.*

LITERÆ HENRICI

Castellæ Regis.

ENricus Dei Grátia
Rex Castellæ, Legio-
nis, Toleti, Galeciæ,
Ispalis, Cordubæ,
Murcię, Iahenne, Al-
garbe, Algexire & Gibraltal, ac Do-
minus Biscaia & Molinæ, Vniuersis

& singulis, serenissimis confratribus
 nostris, Regibus, Illustribus & Vene-
 rabilibus, Secularibus & Ecclesiasti-
 cis Principib⁹, Magnificis, Ducibus,
 Marchionibus, Comitibus, Baroni-
 bus, cæterisq^{ue} nobilibus, clientibus,
 et officialibus quibuscunq^{ue} in ciuitati-
 bus, terris, castris, villis, oppidis, &
 vbilibet constitutis, tam nostræ, quā
 alienæ iurisdictioni subiectis, cuius-
 cunq^{ue} gradus, dignitatis, præemi-
 nentiæ, vel conditionis fuerint, ad
 quos præsentēs nostræ literæ perue-
 nerint, amoris incrementum, & salutē
 in Domino sempiternam. Cum in
 præsentiarum Nobilis vir Leo de
 Rosmital de Blatna, Illustrissimi Do-
 mini Federici sacri Romanorum Im-
 peratoris semper Augusti familiaris,
 ac eiusdem Imperij fidelis dilectus ad
 nos personaliter se contulerit, cupiatq^{ue}

K ij

LITERÆ HENRICI
quibusdā de causis animū suum mo-
uentibus ad diuersa regnorū nostro-
rum, eorundem & dominiorum, lo-
ca, & ad alias mundi partes proficisci,
Nos huiusmodi suum laudabile pro-
positum comprobantes, cupientesq̃
præfatum Leonem in sui itineris pro-
gressu plena vbiq̃ securitate et immu-
nitate gaudere. Vniuersitati vestræ
ipsum quantum possumus sincerè cō-
mendamus affectu, eandem vniuersi-
tatem exhortantes; Subditis verò no-
stris districtè præcipiendo mandan-
tes, quatenus eundem Leonem, cum
ad vos declinare contigerit in huius-
modi suo transitu, nostræ contempla-
tionis intuitu recommitsum suscipere,
fauorabiliter tractare, atq̃ in his, quæ
securitatem & celeritatem concernunt
sui itineris, velitis gratam ostendere
voluntatem: Ipsumq̃ cum familia,

equis, rebus, & bonis suis vniuersis, per quoscunq; passus, portus, pontes, terras, regna, dominia, districtus, ciuitates, oppida, castra, castella, villas, & quælibet alia nostræ & vestræ iurisdictionis loca, tam per terram, quàm per aquas, absq; aliqua solutione daci, pedagij, gabellæ, fundinauis, seu alterius cuiuscunq; exactionis onere, impedimento & molestia, cessantibus quibusuis, ire, transire, stare, morari, & redire securè & liberè permittatis & permitti faciatis, sibi, familiæ, equis & rebus suis, dum & vbi opus fuerit, atq; pro parte ipsorum desuper adhortati & requisiti fueritis, de securo & saluo conductu prouidendo. Id à vobis ad rem nobis gratissimam ascripturi, & à nostris, ad seruitium singulare, offerentes nos ad similia & maiora. Datum Vlmeti die vigesima

K iij.

ITER DOMINI
mensis Iulij. Anno Domini Milleſi-
mo, Quadringentesimo, Sexagesimo
Sexto. Regni nostri Anno XII.
Yo el Rey.

De mandato Serenissimi Dñi mei Regis
Iohannes de Viterbio Secretarius. m pa.

¶ Olmendo Medinam Campi trium miliarium iter
est. Hæ duæ sunt urbes altera monti imposita est, al-
tera monti subiacet, hæc satis ampla, illa uerò minor
est. In ea, quæ sub monte iacet, domus est ampla,
magnificæq; & apparatus extructa, in qua nati sunt
duo Reges, Arragonia & Nauarra. Itaq; ferebatur
illum, qui fuit Rex Nauarra, patrem fuisse istius prin-
cipis, quem in aula Regis Gallie uidimus. Qui cum
ibi essemus in matrimoniū ducturus erat sororem Re-
gis Gallie Magdalenam, quæ Regi Ladislao glorio-
se memoria desponsata fuerat. Et ille princeps, legis-
timus est hæres Regni Nauarra, sed eo tempore, quo
in Gallia essemus nondum eo potiebatur, Rege Arra-
gonia illud obtinente. Verum eo anno debebat illud ab
Aragonio, uti per Gallie Regem pactum erat, Na-
uarreno restitui, qui demum diademate insigniendus
& confirmandus erat. Sed ut ad eos reges, qui in ur-
be Medinensi nati sunt, reuertar, ij habuerunt adhuc
fratrem tertium, quibus omnibus Rex Nauarra super-
uixit. Ex ea urbe digressi, quindecim miliarium
intervallo nulla prata uel syluas uidimus. Ad ignis

nsam finum pecorum accipiunt, eoq; ad cibaria per-
coquenda utuntur. Implet etiam, in eadem causa, lig-
norum vicem, cesses aestivo tempore effossus, & in
strues, ut arescat, compositus, aut sarmenta uitium.

Medina campi Cantalapedram sex sunt milliaria. Ea
urbs Episcopo cuidam paret. Ab ea quatuor millia-
ribus pagus distat, ultra quem casa exstructa est, quam
Eremita quidam incolit: Is Rex Poloniae, quem ab
Ethnicis occisum esse fama erat, esse putatur, sed ego
id non affirmo. Idem & Domino narrabatur, nempe
eum esse Regem, qui, cum praelio ab Ethnicis victus
esset, perpetuae sese solitudini, ob fidem illis non serua-
tam, deuouisset. Cum in castellum quoddam uenisse-
mus, dicebatur eundem eremitam trium milliarium in-
teruallo inde abesse. Quapropter Dominum uidendi
illius cupido incescit. Descentes igitur amplius 4.
milliaribus de uia, ad eum profecti sumus, prius ad-
moniti, circa eius casam loca esse nemorosa, eumq;, si
nos è longinquo conspexisset, statim sese in latebras
occultaturum. Eô Dominus contendens, Iohannem Ze-
brouiensem, Heroldam, Frodnarum, Schaschconem
sibi adiunxit, reliqua familia itinere consueto prae-
missa. Tum ille, qui itineris dux erat, Dominum mo-
nuit, inquires: Domine ille ex eremo è longinquo nos
aduenientes poterit conspicere, seseq; occultare. Quem
Dominus, relicto aliquo, qui uiam monstraret, praece-
dere iussit, ut eum inuentum, dum nos ueniremus, re-
tineret, ne aliquò secederet. Postquam in desertum
ad eius casam uentum esset, ille ex casa ad Dominum

K iij

ITER DOMINI

egressus est, Dominoq; per Heroldū eum alloquenti,
& ex qua regione oriundus esset percunctanti, respō-
dit inquit: Quid eius Domini uel principis tantos
perē interest scire, de patria mea, quod tam sedulō
unde, an ex hac uel alia prouincia oriundus sim, per-
quiri: Ego quidem bonum uirum non noui, imō cor-
rām uidet me, pauperem Eremitam in hoc deserto de-
gentem esse. Aderat tum peregrinator quidam gente
Polonus, qui nos per quinquaginta miliaria, iuxta
iumenta, pedes eundo, antea comitatus fuerat, is ro-
gabat Dominum, ut Eremitam pedes nudare iuberet,
dicebat enim si sex digitos in alterutro pedum habue-
rit, pro certo Regem Poloniae, qui à Barbaris uictus
esset, existimandum esse. Hanc rem, Dominus cum ab
Eremita postularet, ille diu facere denegabat, sed tan-
dem precibus Domini uictus, pedes calceamentis exiit.
Tum Polonus ille conspectis in pede sex digitis acce-
dens ad eum, in genua procubuit, pedemq; amplexa-
tus dixit: Tu es heres noster & Rex, qui bello ab
Ethnicis superatus es. Ille respondens dixit: Demitor
te, quod coram me in genua procidas, pedesq; meos
amplexeris, cum me eo bonore indignum esse non igs-
nores, namq; ego sum homo peccatis multis obnoxius,
quae in hoc deserto expiare constitui, si mihi Deus op-
max; in eo proposito perdurare concesserit. Hac lo-
cutus surrexit, & lachrymans in casam suam secessit.
Cum inde discederemus Polonus ille dixit ad Domi-
num: Profectō Domine scias, staturam & signum,
quod in pede uidi, certō arguere, eū esse Regem Po-

lonie, nam earum rerum à prima pueritia recordor. Eremita autem ille, tunc temporis magno erat natu, annorum circiter septuaginta, statura procera, facie oblonga, colore fusco, naso eminenti, capillis nigris, barba longa & cana. Veste indutus erat longa cinerei coloris, & interula sub ueste setacea, quam tamen, ne conficeretur, occultabat. Ab eo pago Salmantica distat nouem miliaribus: Hæc urbs est ampla in ualle sita, arcemq; coniunctam habet. In ea magna est studiorum bonarum artium frequentia, nam ferunt, in nulla Christianorū prouincia tantoperè studia florere atq; ibi. In media urbe in foro, patibulum spectatur, in eo, si quis domesticorum furto quippiam abstulerit, suspenditur, & in tertium usq; diem ibi relinquitur, postea in cimiterio sepelitur. Verum peregrinos in alia extra urbem patibulo, suspendere consueuerunt. Eam urbem præterfluit fluuius nomine Tor-
mes, ponte lapideo non ualde longo stratus. Ibi Episcopus habitat, qui nos comiter ac benignè accepit. Eius urbis Nobiles consuetudinem obseruant, ut die diuo Iacobo sacro, boues indomitos in foro uenentur. Quod etiam spectauimus: nam die Iacobi nobis ibi esse contigit. Inter eos boues unus, qui tertius ordine emissus fuerat, duos homines interemit, octoq; alios leuit, & unum equum. Salmantica Bouedum octo sunt miliaria. Nullo antea in loco plures ciconias conflexi, quàm in eo pago, numerum millenarium eas superasse arbitror. Nec locustarum mihi maior multitudo uisa est, quarum tanta uis erat, ut regiunculam

ITER DOMINI

aliquam cooperire possent. Bouedo Rodricum uen-
 tum est, nonem milliarium itinere, urbs arci coniuncta
 est, non admodum ampla, in qua Episcopalis sedes est.
 Ea in confinio Portugallie posita est, circa quam des-
 lubra et canobia quatuordecim uisuntur, iacetq; inter
 mōtes loco plano. In ea urbe Dñs honorificè tracta-
 tus est, si in ulla Castiliæ urbe, uel alio eius peregrin-
 ationis loco. Ea nullis suburbijs circumdatur, præter
 tribus cassis, quæ ante portam urbis conspiciuntur.
 Rodrico s. sunt milliaria ad Sanctum Felicem, pagum
 amplum, & partim sepibus, partim muro cinctum. In
 eo pago arx est, eximia pulcritudine & magnitudine.
 Eius pagi causa lis est exorta inter Regem Castiliæ
 & fratrem ipsius, ijs temporibus, cum nos in illis locis
 essemus, idè, quod Rex cum pagum cum arce occupa-
 tum, dederit Episcopo Rodricensi. Eius regni proce-
 rum nobilitatisq; pars à Rege stabant, pars fratrem
 eius studijs suis fonebant, ita, ut maior pars Duci fra-
 tri regio, adhereret. Sanctofelice Hinoxiozam 30
 milliaria, is pagus est amplus, adibus lapideis, tegulis
 lateritijs contectis, exornatus, eiusdem Episcopi do-
 minio subiectus. Hinxioza ad amnem Durium unius
 milliariis iter est, is magnam aquarum molem trahit,
 ita, ut eo in Castilia fluuius maior non sit. Hic Casti-
 liam à Portugallia dirimit, ita, ut altera eius ripa Cas-
 tilie, altera Portugallie adnumeretur. Id flumen per-
 tentibus, occurrunt montes altissimi, difficilia itinera
 præbentes. Vbi eò uentum est, id bini semper equi &
 bini homines transmissimus, nam tum ratis plurimum

capax non erat. Ab eo flumine Frexium trium miliarium distat intervallo, pagus est, & arx elegans & ampla, prima arcium Regis Portugallie à sinibus Castilicis peregrinantibus obuia, in montanis sita. Eum pagū arcemq; uincta pulchra & frequentia circumiacent. Frezio Turrim montis corni sex miliarium minus dimidio intervallo est. Vrbs hæc in montanis posita, aspero & impedito itinere aditur, li montes varias arbores producant, quas nec ego, nec ullus nostrum unquam uidit. Turri montis corni Alebram sex sunt miliaria, pagus est in monte excelsso admodū situs, ut eques ad eum euadere nequeat, cum uix pedes ardua superare possit. Sub eo pago amnis defluit nomine Tua. Ad eum pagum impeditæ sunt uie & difficiles. In circumiacentibus montibus magna est copia serpentum, scorpionum, & lacertarum. Serpentes sunt breues, sed crassi, alas uespertilionum similes habentes, & capita cuspidibus aduncis armata. Ii conspecto homine uel pecude, uolatu eum insequuntur, & adunca illa cuspidē sese applicantes morsus infigūt, solentq; uolare per duo stadia uel ulterius. Scorpiones sunt canis uenatorij mediocris magnitudine, tergo uaricato & picto, quales nullus unquam nostrum conspexit. Lacertæ sunt non multò sefe minores, capite quoq; iisdem non dissimiles, colore uiridi. Bos montes transire uolentes, æstu quam maximo iter ut faciant necesse est, & Theriacam in promptu habeant, alioquin transire propter ea uenenosa insecta non poterūt. Nam si Theriacæ subsidio in tali morsu uenenato

ITER DOMINI

non uterentur, statim expirarent, nisi totum locū morsu
venenato infectum excinderent. Per eos montes decem
milliarium spacio, uel ulterius iter est, per quos, ut
dixi, calore quam intensissimo iter facere transeuntes
oportet. Ea siquidem infecta tunc temporis intra saxa
et specus abdita quiescunt. Sed calore remittente
egrediuntur, et saxis uel terræ incubant. Ea monta-
na celerius transissemus, uerū aestu abscedente, ex
templo in diuersoria, metu illorum insectorum, diuer-
tere cogebamur. Magna quæ esset in ijs montibus
ferarum copia, ni ab illis infectis interimerentur, mō-
tes enim sunt excelsi et lapidosi. In urbibus uel pa-
gis in ijs montanis sitis, nullam pecus ali potest, pro-
pter eorundem insectorum impedimentum. Namque ijs
serpentes aliæ admodum uolant et longè sese iaculan-
tur. In ijs montibus arbores quedam crescunt, quales
in nostris terris non inueniuntur, et folia piretro ber-
bæ similia producant, ferunt et fructum quandam,
qui si refringatur fortem emittit odorem. Aliæ quoque
arbores non admodum altæ ibi uisuntur, quarum fo-
lia suauis sunt odoris. Quercuum sunt tria genera in
ijs montibus. Primum habet folia carduo similia. Al-
terum producit folia albertia, et inferius tanugine
quadam obducta. Tertium est, ijs, quæ in nostris re-
gionibus crescunt, quod ad folia, simile, præterquam
quod illæ in extremitatibus plures rimulas uel lacinias
habeant. Conspiciuntur et aliæ arbores ac herbæ
plurimæ in istis montibus, quæ in alijs regionibus non
crescunt. His montibus superatis, Portugalliam tum

primum attigimus. Statim sub ipsis montibus, magna
 est copia arborum fraga quædam ferentium, quæ fra-
 ga marina nuncupatur. Ea æstate, qua nos ibi uersa-
 bamur, magnus eorum prouentus fuit. Et quivis ea
 decerpere, nemine prohibente, potestatem habet. Ea
 regio, ficibus, amygdalis, uino passo uel arefacto,
 quod apud nos uinum Græcum appellatur, maximè
 abundat. Et quamuis nullas auri uel argenti secluras
 habeat: aliarum tamen rerum ditissima est, pro qua-
 bus affatim auri uel argenti ab externis in eam impor-
 tatur. Alebra Paucam septem sunt milliaria, is pa-
 gus est inter montes situs, ad quem iter est per mag-
 nos montes & sylvas, quæ raras alias arbores, præter
 Castaneas producant. Pauca Varcodebonle sex milli-
 arium uia est: hic itidem pagus est casæ studio inter
 se distantes habens. Ad eum iter est per maximos &
 altissimos montes, si qui alij, hac in re, quos nobis su-
 perare contigit, ijs comparandi sunt. Inter eos mons
 tes amnis defluit nomine Tameca, qui ponte lapideo
 ualdè excelso iungitur. Infra eius pontem alius fluminis
 sine nomine huic miscetur, etiam ponte stratus. Intra
 sex milliarium spaciū, denauigantes, sexaginta duos
 riuos in hunc amnem influentes, qui aquas purissimas
 uolunt, & trutis piscibus abundant, recensuimus.
Varcodebonle Lanusam sex sunt milliaria, pagus hic
 arci desolata subiectus est. In ijs montanis aliquot
 arces deserte conspiciuntur, ab agrestibus tantum in-
 habitate, qui circa eas fodiendo & serendo fruges,
 uitam sustentant. Nam nulli per aliquot milliaria sunt

ITER DOMINI

campi, idcirco difficilem & laboriosam vitam, per eos montes, homines exercent. Ab eo pago discedentibus, templū à latere inter montes apparet, in quo S. Dominicus sepultus est, ubi sacrū eius corpus uidimus. Hinc Lanusa pagus quatuor miliaribus distat, quem Aua fluius præterlabitur. Lanusa Bragam 2. sunt miliaria. Vrbs est & arx inter mōtes sita, à qua triginta miliarium non magnorum itinere diuus Iacobus abesse dicitur. In ea urbe Archiepiscopus Portugaliæ domiciliū suum habet. Arbores, quæ paradyssacæ, aurantia, Limonia, granatæq; poma ferunt, aliasq; diuersi generis, tum etiam herbas, à me antea non uisas, nullibi plures, quàm apud eam urbem conspeximus. In menibus urbis huius bædera circumquaq; crescit. A Braga tribus abest miliaribus oppidum Gimarantiū nomine satis amplum. Id & Braga montuoso difficilisq; itinere aditur: circa uias Salnia minor & pulegiū herbe undiq; crescunt. Bragæ offendimus Regem Portugaliæ, qui Dominum, omnemq; eius comitatum honorificè excepit: Attulerat enim Dominus literas ad Regem à germana ipsius sorore, coniuge Imperatoris, manu ipsius propria scriptas. In ea urbe otiosum commorati sumus. Cumq; inde discessuri Regiq; ualedicturi essemus, Rex admodum humane cum Domino collocutus est, primum ipse, deinde per Heroldū, his uerbis: Intelligo te inquit amplissimo genere natū esse, itaq; à te peto, ut id propter nostrum regniq; nostri honorem facias, & à nobis quippiam, quodæcunq; placuerit, postules, eius per nos compos fies.

Et sermone audito Dominus magnas Regi agebat gratias, pro honore & beneuolentia sibi exhibita, rogabatq; regem, ut sibi donaret duos Æthyopes. Quā postulationem frater regis astans, cum audisset, in cachinnum effusus dixit: Amice, illud quod poscis nullius est momenti, postula ampliora honestioraq; quā istos Æthyopes. Sed quoniam id tantummodò expetis, rogo, adiunge his tertium à me donum, Simiam uidelicet, atq; ita egregiè donatus in patriam tuam reuerteris. Forſan, inquit, in ueſtris regionibus Æthyopibus & Simijs caretis, quòd eas potiſſimum res expetiueris. Cum Dominus raros conſpici diceret: Aſt apud nos, reſpondit Dux, abundè earum rerum eſt. Hic Rex frater meus tres urbes in Africa poſidet, in quam regionem quotannis exercitum ducere ſolet, à nullaq; expeditione, quantumuis leui, tam inanis redit, quin, omnis ætatis & ſexus, ad centum milia, uel amplius Æthyopum adducat. Et id, quod adductum fuerit omne diuenditur tanquam pecus. Nam ea eſt conſuetudo, ut ex alijs regionibus homines ad eorum mercatum conueniant, & eos coemant. Ex quorum pretio Rex plus fructus capit, quam ex totius regni ſui ueſtigalibus. Paruulus ſiquidem Æthyops, duodecim uel tredecim aureis nummis Portuſgalicis uenit, maior uerò multò cariori pretio. Iſq; mos eſt, ſi quis Æthyopem robuſtum & labori aptum naſtus fuerit, ut eum baptizari curet, eumq; non uendat, uel à ſe alienet, niſi eum amico dono dederit: Sed quoad baptiſmate initiatus non fuerit,

ITER DOMINI

quanti potest cum uendere potestatem habet. Cum ex
 Regia digressi essemus, Rex Domino duos equos ele-
 gantes, quos lanettos cognominant, quibus celeritate
 & pernicitate, uix ulla Christianorum provincia pa-
 res procreat, in diuersorium dono misit, & omnia in
 diuersorio pro nobis exoluit. Braga profecti Pon-
 tem Limæ uenimus. Quinq; miliaribus inde distat ea
 urbs, estq; inter montes sita. Quam petentibus trans-
 eundum est flumen Cauadum, quod non procul Braga
 ponte lapideo non adeo longo iunctum defluit. Ille
 uero amnis, qui Pontem limæ præterlabitur, Limia
 uocatur, is etiam ponte lapideo bene longo sternitur.
 Vrbs ea muro, ex saxo quadrato constructio, circum-
 datur, turesq; omnes ex eiusmodi lapide, forma qua-
 drangulari erectas habet. Pontelimæ Valentia 5.
 miliarium itinere distat. Ea urbs non admodum am-
 pla, in colle inter montes sita eminet, amniq; Minio
 præterlabente irrigatur. Hic fluuius Portugalliam à
 Gallitia, in qua regione diuus Iacobus sepultus iacet,
 disternat, atq; inde fluens in mare conditur. Hunc
 traiecimus ad diuum Iacobum eundo & redendo. In
 aduersa ripa, iacet arx & urbs nomine Tuium, Equi-
 tis cuiusdam dominio subiecta, à quo ii, qui diui Iacobi
 limina uisitare cupiunt commeatum, uel saluum
 conductum quem uocant, petere coguntur. Valentiam
 tendentibus mons altissimus & saxosus superandus est,
 equi impermeabilis, cum pediti eius ardua uix sine
 peruia. Quapropter equos circa montem per duo mil-
 liaria ducere cogebamur, ubi tam difficilis & aspera
 uia est,

uia est, ut peior esse nequeat. Tuij sepultus est Sanctus Petrus de Sala, qui plurimum miraculis olim claruit, multumq; ijs hominibus, qui iter, eius sepulchri inuifendi gratia suscepissent, auxilij tulit. Tuij Redundela quinq; milliarij spacio distat, id est oppidum non magnum intermontes situm, ad mare. Cum Redundela proficisceremur monstrabatur nobis, à dextra Regnum Scotiæ, quod mari adiacet, contra Angliam situm. Scoti continenter cum Anglis bella gerunt, à multis annis. Ea terra regem non habet, sed Ducem, cui paret & obsequitur, quem & nos uidimus. Ad Redundelam monasterium est diuo Simoni dedicatum, quod in loco mari circumfluo positum est. Pontebedram, quod oppidum uia Iacobeæ adiacet, petentibus, pons per sinum maris non ualde longus, ex lapide constructus, occurrit. Inter Redundelam & Pontebedram trium milliarij spaciū interiacet. Hoc oppidum est ualidum & amplum, quod palus marina, ponte saxeo longo, strata, ab uno latere latè amplectitur. Ab eo loco ad diuum Iacobum decem milliariū uia est. Inde duodecim nostrum ad diui Iacobi urbem pedes iuimus, Domino aliquando equo, aliquando pedibus nobiscum iter faciente. In eo itinere cum nemora castaneas ferentia attingissemus, puer Domini, præparata quadam uirgula, lapides per ea nemora iaculabatur, ut ab indigenis fieri uiderat, qui longè & altè admodum eos lapillos librare consueuerunt. Id ille emulari cupiens hac illac istos lapillos euibrabat, cum ecce imprudens hominem quendam, qui fortè nobis

liber-
niam in
qua olim
etiā Sco-
ti habi-
tabāt in-
telligit.

Al. Redundela situm

ITER DOMINI

inscientibus post uirgulta iacebat, usq; ad sanguinem
 sauciauit. Qui admodum iracundè per Heroldum no-
 biscum loquebatur, minitans penitentiam eius rei ani-
 mos nostros subituram. Cui Heroldus: Mi homo, ne
 hoc factum tam indignè feras, cum intelligas, puerum
 id, cum te non uideret, inscientem fecisse, his dictis,
 abiimus. Iuxta eam uiam taberna cauponaria erat, in
 qua peregrinantes potus uel cibi sumendi causa dñer-
 tere consueuerunt, nam intra quinque milliaria nullum
 castellum aut uicus occurrit. In reditu igitur à S. Ia-
 cobo, quibusdam nostrum equis, quibusdam pedibus,
 iter facientibus, cum ad hanc tabernam uentum esset,
 offendimus ibi circiter centum homines, ensibus, hastis,
 balistis, arcuferreis armatos, qui congregati, illum à
 puero uulneratum, ulcisci, & nos adoriri uolebant.
 Tum Heroldus noster eos compellabat lingua Galliti-
 ca, dicens: Propter ne tam leue uulnus uindicandum,
 nobis uniuersis exitium struitis: ignari hunc Dominum
 amplissimo & clarissimo genere natum esse, qui il-
 lustrium principum & regum aulas uisendi gratia in
 his regionibus peregrinatur, ut tali uiro competit.
 Quapropter scitote, si nos occideritis, id uos, ut ar-
 bitramini, impunè non laturos. Eo audito, circiter
 quinquaginta ex ijs seorsim secedentes, hac de re con-
 sultabant, reliquis nos circumstantibus. At Dominus
 suos compellens dicebat: Amici charissimi, uide-
 tis eos nostri exitij gratia conuenisse. Quapropter si
 eò deuenerit fortiter eis resistamus & nos tueamur,
 nam precibus apud eos locus nullus erit. Me igitur in

eos nadentem, si necessitas postulabit intuemini & se-
 quimini. Si ab illis trucidati fuerimus, nomen tamen
 nostrum, & uirtutis in ultimum conseruata gloria,
 manebit perennis. Caterum illi inter se collocuti, con-
 uerso ad Heroldum sermone: Denuncia, inquit,
 uero illi eximio, nos nec ei, nec comitatui ipsius ullam
 uim inferre uelle, remq; illam omnem, quæ accidit, ex
 animo mittere, & si Dominus cupit nos ad deducen-
 dum cum usq; in diuersorium, paratos esse. Hoc modo
 ab ijs discessimus, nulla iniuria affecti. Pontebedra
 Padronem sex sunt milliaria. Hæc urbs duobus flumi-
 nibus ex diuersis partibus alluitur, quorum alterum
 ponte iunctum est lapideo, & Vlla dicitur: alterum
 nec pontem nec nomen habet. Hoc navigari potest Pa-
 drone usq; ad diuum Iacobum. Huic urbi arx immi-
 net Rotyaplanta nomine, quam Regina Ethnica Lupa
 dicta, eo tempore, quo diuus Iacobus in Galicia Chris-
 tum predicabat, incoluisse fertur. Ea seuisma erat,
 ut ex crudelitate facile Ethnicā agnosceres. In ea ur-
 be concionatus est diuus Iacobus integrum annum, sed
 nullum præter duos homines, ad fidem Christi conuer-
 tere potuit. Supra urbem templum in monte situm est,
 in quo S. Iacobus predicabat, ei rupes ingens adiun-
 cta est, quæ speluncam arctas fauces habentem, conti-
 net. Hæc dicitur, rupes diui Iacobi, ideo, quod in eo
 templo & rupe concionari sit solitus. Qui eam spe-
 luncam religioso animo ingreditur multorum pecca-
 torum ueniam consequitur. In ea & ego fui, Buria-
 nus, Kmeschius cum fratre, Petipescensis, Miroßius:

L n

ITER DOMINI

Iohannes Zebrouiensis in eam sese demittens, totus exanguis & nigrefactus defecit, ut cum uix extraheremus, namq; foramen erat admodum arctum. Quod Dominus, qui etiam ingredi uolebat, animaduertens, à proposito discessit. Eam speluncam ingredientibus multorum delictorum remissio à summo Pontifice conceditur. Nam S. Iacobus cum concionans ab Ethnicis lapidibus impeteretur in illud antrum se recipere consueuerat. Illi monti, in quo concionatus erat, templum Beatae Mariae Magdalene sacrum, impositum est. Quondam Diuus Iacobus cum ab Ethnicis lapidibus & fustibus uerberatus esset, admodum ijs uerberibus debilitatus, sitiq; ardentè correptus, orabat Deum dicent: Mi Deus tu benè nosti me isthac omnia pro causa tua patienter tolerare, aspice me igitur, & humorem, quo linguam meam humectem mibi demitte. Hæc ubi dixit, accepto baculo suo, terram ferijt, & extemplo ex eo loco, qui percussus erat, riuus aquae purissimæ exiijt, quo una rota molaris agi posset, in eo loco fons elegantissimus extructus est, ex quo peregrinatores, qui ea loca adeunt, bibere solent. Verum Diuus Iacobus cum in Gallitia, multis aduersis rebus pressus, diutius perdurare non posset, in alias regiones secessit, nempe Hierosolimam. Ibi Christum prædicans, & Iudeos ad Christianam fidem adducere cōtendens (Actor: 12.) ab Herode comprehensus est, cui caput falce messoria defectum est. Quæ falx, apud Diuum Iacobum, ubi eius sacratum corpus conditum est, adhuc altari affixa uisitur. Caterum corpus ipsius

à discipulis eius furtim ablatum & navi cuidam, quæ
 in littore stabat, impositum est. Eius navis cursum An-
 gelus ad eos accedens regebat, confestimq; stella super
 eos emicuit, quæ refulgens viam illis monstrabat usq;
 ad urbem Padronensem, ubi antea concionatus erat,
 quæ quatuor miliaribus distat ab eo loco, ubi nunc se-
 pulchrum est. Cum igitur ad eam urbem flumine, qui Sar-
uocatur, subissent, corpus eius sacrum in littus expo-
 fuerunt, in saxum quoddam, quod nos omnes vidimus,
 in quo adhuc uestigia corporis impressa manent, atq;
 ita apparent, ac si hodie facta essent. Quod saxum,
 cum peregrinatores undiq; circumfringere Pontifex
 maximus audiret, in aquam illud deuolui, & gradus
 lapideos, quibus adiri & ab hominibus spectari pos-
 set, extrui curauit. Id satis profundè in aquis positum
 est, sed benè ex ijs gradibus, aqua purissima interce-
 dente, conspici potest. Ministri Regine Lupæ, cum
 hæc navis appulisset, aderant, & in arcem ad Reginā
 euntes, ei Iacobum, qui prius in his locis concionatus
 esset, & populum seduxisset, aduectum esse renuncia-
 uerant. Secundum ea, discipuli Iacobi, Regina in ar-
 ce conuenta, eam rogarunt, ut sibi boues uel mulos uide-
 daret, quibus corpus Sancti Iacobi, in eum locum,
 quem stella sit monstratura, deucherent. Ea Regina,
 quæ inhumanitate crudelitategq; præsertim in Chri-
 stianos, cunctos mortales anteibat, aiebat Draconem
 quendam seuū & truce, cui, quos interimere uolebat,
 obijciebat, à quo statim oēs discerpebantur: Habebat
 etiam tanros duos admodum efferatos, quibus similiter

L in

ITER DOMINI

illos, quorum internecionem machinabatur, obiecta-
 bat, ij confestim, quemcunq; nati essent, occidebant,
 ita ut ad eos nemo accedere auderet. Hos itaq; discipu-
 los Iacobi ad Dracōnem primū Duci mandauit,
 ut eos dilaceraret: Ille eō, inquit, ibiq; iumenta,
 quibus eum deuehatis, assumite. Qui cum ad Dracō-
 nem, ut ab illo interimerentur, demissi essent, non so-
 lum nihil ab eo incommodi acceperunt, sed quod mirū
 est, ab illo uenerabundo, & coram ipsis sese submit-
 tente, honore quodam affecti sunt, quod supra stantia-
 bus, magnam peperit admirationem. Hæc cum regis-
 na accepisset, itidem supra modum mirabatur, qui id
 fieret, quoniam antea, quicunq; illi obiectus fuisset,
 extemplo ab eo uoratus fuerit. Cum igitur illud non
 successisset, ad tauros eos deduci iussit, quos nemo a-
 dire audebat, ij, discipulis conspectis, conterriti sunt.
 Illi uerò qui despectabant, id miraculum uidentes, iter-
 rum Regina rem, ut gesta erat, denunciauerunt. Quo-
 bis territa & commota miraculis, cum omnibus suis,
 fidem Christi amplexa est. Postea iussit, ut illi tauri
 discipulis diui Iacobi darentur, qui his acceptis, cor-
 pus illud sacrum eō deuexerunt, quo stella antecedens
 ducebat. Eò postquam uentum esset, stella immota cō-
 sistente, tauris quoq; sua sponte subsistentibus, corpus
 sacrum deposuerunt eo in loco, ubi ad hodiernā diem
 sepultum iacet. Ibi à diuo Iacobo Eibnici, plurima
 et maxima miracula edita uidentes, ad religionē Chri-
 stianam, in nōmine Diui Iacobi conuertebantur, tem-
 plumq; ibi fundarunt, ipsius nomini dicatum, quod ita

iaculavit, ut etiam urbs monti illi subiecta, antiquo
 Compostelle nomine relicto, Divi Iacobi cognomen
 5
 to gaudeat. Padrone ad diuum Iacobum quatuor
 miliarium est intervalum. Eô uia est montosa, iux-
 ta quam, sub tilia arbore pulchritudine & proceritas
 te conspicua, fons scaturit, ex quo ipse Divus, sub ar-
 bore quiescens, bibere solitus erat, is uno miliari ab
 urbe D. Iacobi disiungitur. Sub illa arbore & nos
 quicimus, atq; ex fonte bibimus. Ea; opinio est,
 qui ex eo fonte potauerint, eos totum illum annum
 à febris pericula, diuino, & Sancti Iacobi præsidio,
 immunes esse. Inde ad diuum Iacobum profecti sum-
 1
 mus. Ea urbs est sita inter montes magnos, estq;
 bene ampla, unico tantum muro cincta. In eius mæ-
 nibus ab altera parte magna copia uiole luteæ pro-
 uenit, ut procul conspiciatur, ab altera hedera in mu-
 ris crescit, ut eos tanquam sylua cooperiat. Fossa
 urbem circumdat admodum exilis. Turresq; qua-
 drate, antiquo opere extructæ, paruo inter se inter-
 nallo distantes, muros undiq; coronant. Ad Dio-
 num Iacobum, die Martis, precedenti festum, Beata
 uirginis in celum assumptione celebre, uenimus. Eo
 tempore urbe capta, templum, in quo Divus Iacobus
 sepultus est, oppugnabatur. Eius templi Archie-
 piscopus, captus erat antea cum sacerdotibus qui-
 busdam, uiginti tribus numero. Mater autem ipsius
 & frater, portis clausis, obsidionem in eo templo sus-
 tinebant. Illi uerò qui urbem expugnauit, uniuersiq;
 illis, qui templam obsidebant, omnibus item Galicia

ITER DOMINI

Sacerdotibus, sacris à Pontifice Maximo interdictum erat, ideò quod Archyepiscopum cum Canonicis in custodia tenerent. Hanc ob causam nulla in tota provincia Missa administrabatur: infantes nulli baptisabantur: corpora defunctorum inhumata iacebant. Tota etenim regio ab eius Domini, qui templum obsidebat, partibus erat. Cum eò uenissemus, propter illud bellum & discordiam, templum adire non poteramus, usq; ad diem tertiam, quoad potestatem ab eo Barone qui templum obsidebat, impetrassemus. Dominus enim ipse eo conuento, hac de re illum compellabat, orans, ne impediret, si ab ijs, qui templum obtinebant, impetrari posset, quo minus ad eum locum ubi diuus Iacobus sepultus esset, admitteretur. Nam se aulas regum, principumq; Christianorum uisitantem, multasq; regiones, etiam Ethnicas, peragrantem, pio studio eò deflexisse, ut eum sacrum locum, ubi diui Iacobi ossa tumultata essent, inuiseret. Magno siquidem desiderio se, comitesq; suos omnes, eius loci oculis perlustrandi, iam dudum arsisse. Cui ille respondit: Amice intelligo & uideo te uirum esse prestantem & eximium, principemq; alicuius regionis, nam de te fama accepi, priusquam huc appelleres. Quod autem rogas, an impetrari possit, ut in id templum intromittaris? hoc scito, te quidem intromissum iri: Sed an egrediendi tibi rursus facultas dabitur, incertum est. Obtinent enim templum illud mater mulier scelerata, cum filio sibi haud dissimili, qui nullum uirum bonum fortemq; qui nominis sui, famæq; memor esset, penes se habent.

Quapropter tibi non suaserim, ut ad eos introeas. Verum enim uero is hac de causa eam rem Domino dissuadebat, quod prospiceret, si Dominus intromissus esset, se à matre & fratre Archiepiscopi accusatū iri, quod sceleratè & contra ius Archiepiscopum dominum suum, cui subiectus erat, cepisset, & urbem ipsius, aliasq; arces complures occupasset. Cum intromissi essemus, primum nobis obuiam uiri aliquot militares pacerunt, qui Dominum, & omnem eius comitatum, humane exceperunt. Deinde & mater cum filio progressa, Domino comitibusq; saluum aduentum gratulata est, incusans eum, qui Archiepiscopum cepisset, & illum celebrem locū oppugnaret, tamq; sacras reliquias pessundare uellet. Postea ad Dominum dixit: Amice scis nē te excommunicatum esse, nam, qui cum istis hominibus conuersantur, cum ijs potum & cibum capiunt, eiusdem criminis sunt rei, ut ij, qui illis auxilio sunt. Sed ea res non clam erat. Secundū ea, ducti sumus ad arcem quandam, contra ostium templi sitam, in quam subiectam aqua ex tubis per siphones profluere solebat, sed tunc aqua uacua, nam ab hostibus intercepta erat. Ibi cum omnes calceamenta deponere, & iuxta illam ordine in genua procumbere iussi essemus, legatus cum Sacerdotum & Scholasticorum choro, praelata nigra cruce, templo exiit: qui consistentes ante templū in suggestu, qui pro ostio templi ex lapide extractus erat, gradibusq; lapideis adibatur, canebant. Centionibus, quas, expiantes nos, & ab anathemate absoluentes diu peragebant, abso-

ITER DOMINI

lati, legatus descendit, assumptaq; zona, primò Dominum, deinde nos omnes, quenq; semel ea cecidit. Postea, cum Dominum ipse erexisset, & nos consurgere iussisset, templum nobis, nudis pedibus intrare mandavit. Illic Domino & nobis univèrsis, flamines cum honoris exhibitione, omnes reliquias, quæ in eo templo. habebantur, ostenderunt. Primum monstratū est nobis sepulchrum diui Iacobi, in quo conditus est, in ipso altari extructum. Ad hanc aram conspicitur falx qua sancto Iacobo caput amputatum est, catenula ferrea ab altari dependens. Supra id sepulchrum quotidiò sacra celebrantur. Sacerdotes eius templi sunt ex ordine Canonicorum, quos vocant, ut in templo S. Venceslai in arce Pragensi. Postea nobis est ostensus baculus, quo diuus innitens orbem terrarum peragrarè solebat, qui plumbo circum illito altari affixus est. Peregrinatores enim frustulatim eum abscindebant, ita ut totus ab illis disceptus esset, nisi à summo Pontifice, ut plumbo circumdaretur maturò procuratum fuisset. De eo nihil conspici potest, præter clauum ferreum, qui infima eius parti infixus, manibus attritas vi potest. Postea nobis monstratum est caput Iacobi minoris cognomento Alphei, & spina de corona Christi, frustumq; Sanctæ crucis. Contemplati sumus etiam alias sanctorum reliquias plurimas, quæ non nominantur, neq; ostendantur, nisi anno Iubileo. Postea oculis perlustravimus vexillum diui Iacobi, quo Christiani prælium cum Etbnicis inuicem nsi sunt, id

est coloris rubei, in quo depicta est imago, equo insidens candido, & uestibus induta candidis, in equo & pileo equitis picta uisuntur conchae uel squamae, quas peregrinatores in pileis gestare consueuerunt. Sed uexillum illud iam uetustate ferè consumptum est, Narrabant Sacerdotes, cum primum bellum cum eo uexillo initum esset, tredecim millia Christianorum sub signis tantum fuisse, qui post mortem diui Iacobi ad Christianam religionem conuersi fuerant. Ethnicorum uerò centum millia, qui tamen auxilio diuino & Sancti Iacobi fusi fugatiq; sunt. Apparuisseq; in eo praelio diuum Iacobum uestimentis albis amictum, & equo insidentem albo, ita, ut in eo uexillo expressum esset. Idq; accidisse post obitum diui Iacobi. Deinde monstrata est nobis catena, qua Diuus constrictus erat, ea affixa est columna, quae eborum lapideum ingredientibus occurrit. Templum autem illud est magnum, sed interius obscurum & tenebrosum, quod sex turribus cingitur, quatuor rotunda, duabus quadrata forma extructis. Vna earum erecta est in angulo non procul ab ostio, quo templum intratur, iuxta dictum suggestum lapideum. Extra urbem in colle templum Sancto Dominico dedicatum, uisitur. Est & alterum templum extra urbem, ipsis manibus adhaerens, in quo peregrinatores, si quibus ibi uitam finire contigerit, aut homines egeni ex Nosocomio, tumulantur. Circa eam urbem intra dimidium millitare 3. Cenobia conspiciuntur. A Diuo Iacobo ad Stellam.

ITER DOMINI

N
cc
dd
pe
ff
 obscuram quatuordecim miliarium uia est, sed pa-
 norum, quæ medio die confici possunt. Verum ille
 locus aliter ab indigenis appellatur, nempe Finis ter-
 ra. Eum locum petentibus medio ferme uia naui cum
 remis, rudentibus, et alio nauali apparatu in saxum
 durata, stans in littore conspicitur. Ita perbibent, ea
 naui uelut esse Deum cū matre sua, ex qua egressos,
 montem illū, qui stella obscura dicitur, ascendisse, ibiq;
 templum Deiparae uirgini sacrum, fundauisse, quod
 ad hunc diem extat. Sub eo templo est pagus amplus,
 qui uocatur finis terræ, nam ultra eum nihil aliud est,
 quam aqua et pelagus, cuius terminos nemo nouit,
 præter ipsum Deū. Id uerò in annalibus eorū memo-
 riæ p̄ditum est. Regū Portugalliæ quendam, naues
 tres fabricari curasse, easq; omnibus rebus necessarijs
 impleuisse, et cuiq; naui scribas duodenos imposuisse,
 eosq; cōmeatu in quadrienniū instructos, ut ab eo lo-
 co, quā longissimè 4. annorum spacio possent, nauis
 garent, et in unaquaq; naui, quid uisuri, ad quas deser-
 tas regiones. appulsuri, quid deniq; in mari aduersi
 experturi forent, conscriberent, iussisse. Ii igitur, ut
 nobis referebatur, cū 2. annos integros maria sulcass-
 sent, in tenebras quasdam deuenerunt, ex quibus, duas
 rum septimanarū tempore in ijs consumto, cum emer-
 sissent, ad insulam quandam appulerunt: Ibi, littori
 nauibus applicatis, cum egressi essent, domos sub ter-
 ra extructas inuenerunt, auro et argento abundantes,
 quarum rerum tamen nihil auferre ausi sunt. Supra
 eas domos horti, et uineæ constæ erant (quod etiam

in Gallia conspiceret licet, quod supra edes hortos & vineas excultas habeant.) Ceterum cum ex ijs edibus exiissent, circiter tres horas in Insula sunt commorati, consultantes inter se, quid esset faciendum? auferrandum ne aliquid, uel non? Quorum unus, mea est, inquit, sententia, ne hinc quicquam auferamus, nam quid posthac accidere posset incertum est. Consensu itaq; uicissim nauibus, cum haud breue tempus iterum nauigassent, è longinquo conspexerunt mare in ingentes fluctus, tanquam petras uel montes, exurgere, qui usq; ad nubes extolli uidebantur, ex quo omnes pauor ingens occupauit, ac si nouissima iudicii dies adesset. Quapropter omnium trium nauium cursu inhibito, constiterunt, & consultantes inter se dixerunt: Iam uidemus quo peruenerimus, potentiaq; diuina manifestata est, consilium igitur capiamus, quid facere praestet, an in illam fluctuum fremitum ingredi? uel retrocedere? Tum quidam eorum dixerunt, qualis hic noster reditus esset? quae, qualiaq; miracula Regi nostro, qui nos exploratum misit, referremus? Exploremus potius, qui sit undarum iste fremitus. Decreto igitur duabus id nauibus tentare, tertiam in eo loco consistere iusserant, dicentes: nos in illos fluctus immittentes, uos hic consistite, si quarta uel quinta die ad uos non fuerimus reuersi, nos interiisse certò arbitramini. Hec locuti, duabus nauibus eos fluctus sunt inuecti. Illi uerò in tertia naui, eorum reditum usq; ad sedecimam diem operiebantur, qui cum non reuerterentur, ignari quid illis accidisset, magno cū timore,

ITER DOMINI

biennio Lisbonam, quæ est urbs primaria & amplis-
 sima regni Portugallie, reuerſi ſunt. Cum portum
 intraſſent, obuiam illis homines ex urbe ſunt egreſſi,
 rogantes, qui nam & ex quibus regionibus eſſent?
 Illi reſpondebant ſe eſſe eos, quos rex fines pelagi ex-
 ploratum miſiſſet, ut, quæ ibi miracula conſpicerent,
 annotarent. Tum quidam dicebant: Amici diler-
 cti, imò & nos aderamus, cum Rex eas naues emit-
 teret, eiſmodi uerò homines, eoq; corporis habitu,
 eo non miſiſt, ut uos eſtis ſimul cani, ſed iuuenes annos
 uiginti ſex natos. Idq; erat magnum Dei miracu-
 lum, nam ij conſanguineos in urbe & circa urbem ha-
 bebant, à nemine tamen eorum agnoſcebantur, tam
 enim cani erant, ut arbores hyberno tempore pruiâ
 conlectæ. Hæc cum Regi Portugallie nunciata eſ-
 ſent, magnopere mirabatur eos tantopere conſenſiſſe,
 cum non multum amplius biennio in mari egiſſent, di-
 cebatq;: Omnia quidem probabilia & ueriſſimilia
 prædicant, de dimiſſione ſua & reliquis rebus: Sed
 forſan, naſti naues, noſtros trucidarunt: percontami-
 ni eos, an iuxta mandata, quæ illis dedimus, egerint?
 Præcepimus enim eis, cum à Stella obſcura ſoluerint,
 ut quæcunq; inſulas aut deſerta adierint, uel quæcunq;
 discrimina in mari ſubierint, hæc omnia conſcriber-
 rent & annotarent. Ob id namq; triginta ſex nota-
 rios, in ſingulas naues duodenos, ijs attribuiſimus.
 Cum ad regem accerſiti ueniſſent, tum Rex ſic inquit:
 Amici dilecti, quæ factum eſt, quod cum tres naues

emiserimus, una tantum reuersa sit? Tum illi responderant: Clementissime Rex omnia uerè Tua Mageſtati enarrabimus: Cum acceptis à T. M. in ſingulas naues duodenis notarijs, qui omnia, quæ in mari uisuri eſſemus, conſcriberent, à littore ſoliſſemus, maria ſulcauimus totos quinq; menses, intra quod tempus, ut putamus, ſex millia Leucæum emenſi ſumus, nullis enim impedimentis uel obſtaculis retardati fuimus, uentoſq; ſecundiſſimos habuimus. Deinde poſt annum & ſemestre ferme tempus, à diſceſſu hinc noſtro, ad loca maris tenebroſa & obſcura peruenimus, quibus duarum ſeptimanarum ſpatio ſuperatis, ad inſulam quandam, tria milliaria in longitudinem & latitudinem patentem, appulimus. Vbi deſcenſione ex nauibus facta, eam tribus horis perlustrauiſus. Illic elegantes edes ſub terra reperimus, auro & argento diſtiſſimas, ſed hominibus uacuas, inde tamen nihil abſtulimus. Supra eas domos horti & uineæ amænæ excoltæ uiſuntur. Hæc uidentes, in unum congregati, dicebamus inter nos: Iam magnas & inauditas opes inuenimus, ſed ſi quid inde abſtulerimus, quid deinceps futurum ſit ignoramus. Tum quidam noſtrum dicebant: Noſtrum eſt conſilium, ut nihil accipiamus, ſed celeriter conſcenſis nauibus hinc nauigemus, nam nix periculum aliquod euitabimus. Atq; ita repetitis nauibus ab ea inſula ſoluimus, nihil aduerſi experti.

ITER DOMINI

Hinc digressi longum rursum tempus Pontum secantes, ad easdem tenebras deuenimus, ibi cum constitissemus, consultabamus, an ea tenebrae nobis intranda, uel retrò eundem esse? Quidam diserebant, retrò eundem non esse, eam etenim ob causam nos à Rege missos esse, ut quousq; nauibus ire licuerit, & quid nobis uidere contigerit, annotaremus. Constitutum igitur ut audacter in eas tenebras inueheremur. Eas itaq; intrantes, aliquot tempora in istis uicissim nauiganimus, donec in apertum & lucidum oceanum delati essemus. Eò cum uentum esset, ab aliquot milliaribus fluctus ingentes uolui conspeximus, quorum uertices usq; ad cœlum pertingere uidebantur, ijq; tanto fremitu & mugitu reboabant, ut nos omnes pauore ingenti consternati, extremam diem adesse opinaremur. Tum uicissim consultauimus, num in eos fluctus nos immittere, uel retrò reuerti satius esset? His in medium propositis, ij, qui in reliquis duabus nauibus erant, dixerunt nobis: Vos hic cum tertia naui consistite, & nos, quid rei sit, proprius exploratum euntes, operimini, usq; ad diem quartam, si tum reuersi non fuerimus, nos perijisse certò credite. Hæc ubi dicta, in eum undarum fremitum sese immiserunt. Nos autem eos, in illo loco, in quo nos reliquerant, dies sedecim præstolati, cum non redirent, ulterius præ metu progredi ausi non fuimus, sed uelis retrò conuersi, Lisbonam, unde solueramus, repetimus. In hanc sententiam & non aliter, isthæc Regi Portugalliæ ab illis narrata & conscripta sunt, ut hic referuntur.

A Fine terræ, quæ
Stella

Stella obscura dicitur, rursus eodem itinere Bragam redijmus, ubi antea Regem Portugallie offenderamus. Braga Gimarantem tria sunt milliaria, hæc urbs in montanis sita est, duas arces in se continens, ditioni comitis cuiusdam subdita, qui locuples est admodum, & primarius procerum Portugallie habetur. Is honorifice Dominum & comites eius tractauit. Ibi uisum, quopasto Etbnici Sarraceni choreas agitent.

LITERÆ FERNANDI

Comitis Filij Ducis Bragantiæ.

VNIVERsis & singulis
Regibus, Principibus
tam spiritualibus, quã
secularibus, Ducibus,
Marchionib⁹, Comi-
tibus, Baronibus, Proceribus, No-
bilibus, Militibus, Clientibus, Recto-
ribus, Potestatibus, Vicarijs, Offici-
alibus, Iudicibus, & vniuersitatibus
communitatum, oppidorum, villarũ,
neq; non cæteris, ad quos præsentem
hæc peruenerint.

Fernandus co

M

LITERÆ FERNANDI COMI:
mes, primogenitus Domini mei Du-
cis Bragantiæ, Marchionisq; villę de-
lectabilis, Comitis de Bartelos, & de
Orem, & de Rayolos, & de Neina,
Domini Petræ fidelis, ac montis for-
tis, cum promptitudine famulandi,
complacendi, voluntatē, affectū syn-
cerum, salutem & omne bonum. Ser-
renissimi, Illustres, Preclari, Magnifi-
ci, Generosi, Nobiles, & Famosi, Do-
mini & amici charissimi, cæteri quoq;
sincerè dilecti : Quia Nobilis Leo
de Rosmital, & de Blatna, mihi præci-
puè dilect⁹, maioris experientiæ gra-
tia, & vt ex moribus diuersorum re-
gnorum, meliorem vitæ frugem pro-
bationemq; militarem sibi comparare
valeat, ad aliqua Domini mei Regis
loca, & ad diuersa alia Regna profi-
cisci conatur; Et hoc suum militare in-
stitutum magnoperè probando, &

✓
COM: FILII DVC: BRAG: 90.

cupiendo memoratum Leonem in sui
progressu itineris plena securitate gau
dere, vobis ipsum syncero recōmen
do affectu. Serenitates, Dilectiones,
& amicitias vestras ac quemlibet ve
strum affectuosè obsecrando : meis
verò subditis districtè præcipiendo,
quatenus, cum eundem Leonem, ad
vos, terras vestras, & loca, declinare
contigerit, suo transitu, mei contem
plationis intuitu, recommissum susci
pere, fauorabiliter tractare, atq; in his,
quæ securitatem sui concernunt itine
ris, promotiuam & gratuitam velit
ostendere et exhibere voluntatem, ip
sumq; vnà cum familia, equis, rebus,
& bonis suis vniuersis, per quoscunq;
passus, portus, pontes, terras, castra,
& regna, dominia, districtus, castela,
a, villas, ciuitates, & quælibet alia ve
stræ Iurisdictionis loca, tam per ter

M ij

ITER DOMINI

rā, quā per aquas absq; aliqua sol
 lutione telonij, pedagij, pontiuegij,
 gabellæ, gustumæ, siue alterius cuius
 cunq; exactionis onere, impedimento
 & molestia quibusuis semotis, transi
 re, stare, morari, & redire securè &
 liberè permittatis, & permitti faciatis,
 sibi, familiæ, equis, & rebus suis dum
 & vbi opus fuerit, atq; pro parte ipso
 rum desuper adhortati fueritis et re
 quisiti de securo & saluo conductu
 prouidendo. In quo nobis gratam
 exhibebitis complacentiam, erga vos
 & vestrum quemlibet loco & tempore
 se offerentibus, per nos deseruiens
 dam, atq; paratas voluntates semper
 promerendam. Datum ex villa nos
 tra Anno M. CD. LXVI.

hh
 ▼ Urbium Portugallie princeps est *Lisbona*, cir
 ca eam intra quinq; milliaria, frater regis maximus
 habet uetigal ex uino, quod illi die Iohannis Baptista

LEONIS.

216

exolui solet bonum & defecatum. Si uinum non datur, pecunia ingens eius loco penditur. Gimerante Por-
tus octo miliaribus distat, ibi Episcopus ades habet
loco alto extructas. Vrbs autem inter montes ad ma-
re sita est, cuius latus unum sinus maris amplectitur,
quem transmissimus. Ad nullam aliam urbem iuxta
mare sitam plures naues cōspeximus, quàm apud eam.
Nam eò multa mercimonia aliunde mari comportan-
tur. Multiq; sunt Ethnici in ea urbe, qui à Christianis
diuendantur. Nam quotannis multa eorum millia
captiua adducuntur, atq; ita uenduntur & emuntur:
li nunquam in patrias regiones reuertuntur, nisi ab al-
liquo eò uenditi fuerint. Qui baptismo sacro lu-
strati fuerint, à Dominis suis non uenduntur, præter
cum ab ijs dono amicis dati fuerint, alioquin usq; ad
extremum uite finem ab illis retinentur. Talis quiuis
ex barba coloribus illita, qui nunquam ablui pos-
sunt, cognosci potest. Sed alij Ethnici, qui ex Bar-
baria adducuntur, corpora habent picturata, eorum
aliorumq; magnus est in Portugallia numerus. Rex
enim Portugallie in eorum regionem cum exercitu
impetu facto, multa millia, uirorum, mulierum, in-
fantium inde abducit, quod singulis annis facere con-
suevit, & quicquid feminarum aut infantium addu-
ctum fuerit, id per urbes suas ciuibus distribuit, qui
eos suo sumptu alere coguntur. Eos adultos quæsto-
res regij in seruitutem diuendunt, ex quibus multa au-
reorum millia rediguntur, & in fiscum referuntur.
Et quodcūq; serui liberos procreauerint, eos ad adul-

M iij

ITER DOMINI

ll
277
00
 tiorem etatem alere coguntur, tū demum & ij diuenerunt. Portu Rifanam quinq; miliarium itinere peruenimus, is pagus in montanis non procul à mari iacet. Ex illa urbe ad hunc pagum, iter est perpetuum non longè à mari, quod à dextra nobis erat. Et ab ea parte nullus est Christianorum Rex uel Princeps, sed Sarraceni habitant, qui sunt duplices, Nigri & Albi. Rifana sex miliaribus Aquada distat, itidem pagus, quem lambit amnis Aquada, qui à pago nomen habet, ponte lapideo iunctus. Aquada Anneladum quatuor miliaria, & is pagus inter mōtes situs, non magnus, quatuor castis tantummodò constans. Annelado Coimbram trium miliarium uia est. Urbs haec & arx flumine Monda præterfluente irrigatur, quod ponte lapideo non longo iunctum est. Estq; inter montes sita in colle decliui. Non est magna, sed elegans & munita. Infra urbem secundo flumine, planities est amenissima. Iter ad eam urbem est per montes, qui Anisum ferunt. Et inde non procul, alij conspiciuntur montes, qui oleas producunt, inter quas sunt uineta, & alia uarij generis arbores. Apud eam urbem ex aduersa fluminis parte canobium est elegantissimum. Ibi quoq; plurimæ uisuntur cupressi arbores, horti item elegantissimi. In eam urbem nos ingressi non sumus, nam tum ibi aer pestilens erat, sed circa urbem transeuimus, pernoctauimusq; in pago quodam quatuor miliaribus inde distante, nomine Rabazala, qui in montanis situs est, in quo quatuor tantum edes uisuntur. Rabazala Aluayazerum quatuor sunt milia

liaria, is locus in montanis est. Inde Tomaram 4. est milliarium iter, id oppidum apertum est, sed amplum, & inter montes situm, torrente quodam anony-
 nymo irrigatur, cui arx ualida imminet. In eo loco uidimus quopacto sacrifici recens sacris initiati, primitiam suam Missam celebrantes saltent. Namq; Missa peracta eo die & insequenti cum tubicinibus per oppidum obambulant. Ibiq; saltu & cantu, uirorum, mulierum, sacerdotumq; omnia perstrepunt. illo recens inaugurato Sacerdote chorum ducente, reliquis autem insequentibus.

Et hac ibi cōsuetudo est, in exequijs alicuius demortui: Vita aliquo defuncto, adfertur in templum uinum, caro, panis, aliaq; cibaria, & cognati illius demortui funus sequuntur, alba ueste funebri induti, cui sunt affuti eum culli, in modum Monachorum, ea ueste sese mirabiliter obuoluunt. Ii uero, qui ad eum deplorandū mercede conducuntur, nigra ueste amicti incedunt, ciulatumq; mirabilem, qualis apud nos laticia gestientium, uel pоторum uox est, edunt.

Tomara Punctum tria sunt milliaria, pagus est in montanis situs, supra quem arx deserta iacet. Eum pagum duo flumina ex diuersis partibus rigant, quae infra pagum in unum cōflunt. Id quod in alterum euoluitur Dura uocatur, & in Portugallia fontes suos habet. Alterum, quod Duram recipit Tagus appellatur, id in Castilia exoratum, per Portugalliam fluens, ad Lisbonam in mare sese exonerat. Puncto Montragilum septem sunt milliaria, is pagus inter montes loco edito situs est.

M iij

ITER DOMINI

ad eum uia est per deserta & Oliueta. Intra id septem miliarium interuallum, quod intra Punctum et Montragilum intertacet, nullus est pagus. Circa hunc pagum maxima est copia leporum & cuniculorum, ut non uerisimile uideatur ei, qui non ipse conspexerit, quanta eorum uis in eum pagum adferatur. Pro nostro nobis narrabatur, una uice ducentos uel trecentos, capi & afferri posse, & id quotiescunq; placitum fuerit. Venandi potestatem habent non solum eius pagi, sed etiam finitimae regionis incolae, nam horum animalium ubiq; maxima est copia. Montragilo Realum septem miliaribus abest, id est castellum in monte situm, cui arx supernè imminet. Ad id castellum uia est difficilis per deserta. Realo Ebora tribus miliaribus disiuncta est. Haec altera est urbs Regni Portugalliae primaria, ubi Regem cum aula offendimus. Haec urbs nullam habet arcem, sed domus Episcopalis tantum, & altera Ducalis, qui frater est Regis, insignes in ea conspiciuntur. Episcopalis Domus templo est uicina, cui & porticus lapideae eleganter extructa, & hortulus amenus uarijs herbis & arboribus excultus, contiguus est. Urbs ipsa in plano sita est, uinetis frequentibus circumiectis, quae uina fortia admodum & austera producunt, ut ea aqua dilui sit necesse, alioquin bibi non possent. In hac urbe sunt multi Sarraceni, & Aethiopum Aethiopissarumq; ex Barbaria ad tria millia. Et id addere operae pretium erit, quod uerissimum est: In ijs locis triticum uel fliginem tribus mensibus, postquam sata fuerint,

LEONIS.

234

maturefcere & demeti. Ille tractus quatuordecim
milliaribus à Liſibona diſtat, Santarin nomine, qui
rerum omnium eſt feraciſſimus. Nec abs re fuerit hoc
loco memorare, quibus urbibus Rex Portugallie in
Africa potiatur: Vna earum nuncupatur Alkacer,
hanc expugnauit annis ab hinc octo, idem Rex, qui
tunc rerū potiebatur. Alteram urbem occupauit auus
ipſius ante annos quadraginta. Apud regem Portu-
gallie conſpexi animalia, ſuauī odore fragantia, qua
cati Alcaliæ uocantur,

LITERÆ ALFONSI

Regis Portugallie.

LFONSVS DEI
gratia Portugallie &
Algarbij Rex, Scep-
tæq; & Alcaſaris in
Africa Dominus.

Vniuerſis & ſingulis Regibus fratris
bus noſtris chariſſimis, plurimas cum
recommendatione ſalutes. Nec non
Principibus Eccleſiaſticis & Sæculari-
bus, Ducibus, Marchionibus, Co-
mitibus, Baronibus, Nobilibus, Cli-

M v

147
LITERÆ ALFONSI
entibus, Officialibus quibuscunq̃, Ca
pitaneis, Burggrauis, Vicariis, Ge
neralibus, Potestatib⁹, Ancianis, Gu
bernatoribus, Præsidibus, Iudicibus,
Telonariis, Tributariis, passuū Cu
stodibus, ciuitatū, opidorum, villarū,
& locorum, cæterisq̃ nostris dilectis,
cuiuscunq̃ dignitatis & præminentie
fuerint, status, gradus, & conditionis,
ad quos præsentēs peruenerint, Sa
lutem et synceræ dilectionis affectum.
Serenissimi, Venerabiles, Illustres,
Magnifici, Nobiles, & cæteri circū
specti: Quia nobilis Leo de Rosan
dala de Platna, maioris experientiæ
gratia, & ut ex moribus diuersorum
regnorum meliorem vitæ frugē pro
babilioremq̃ militarem normam sibi
cōparare valeat, ad varias orbis par
tes & regna proficisci conatus est, o
peræq̃ iam partem impleuit. Nos au

REGIS PORTVGALLIÆ 94.

tem hoc illius propositum magnopere commendant et cupientes in omni progressu sui itineris plena securitate gaudere, uobis ipsum sincero recommendationis affectu, vos exhortando, nostris verò regnicolis & prouinciis libus, & terrarum nostrarum subditis strictè precipientes, quatenus, cū eundem Dominum Leonem ad uos teratq; vestras declinare contigerit, in huiusmodi suo transitu recommitsum fauorabiliter suscipere & tractare, atq; in his, quæ securitatem sui concernunt itineris promotiuam et gratuitam uelitis ostendere et exhibere voluntatē, ipsumq; vnā cū familia, equis, rebus, bonisq; suis vniuersis, per quoscunq; passus, portus, pontes, terras, regna, dominia, districtus, ciuitates, oppida, castella, villas, et quælibet alia, nostre et vestræ Iurisdictionis loca, tam per

LITERÆ FERDINANDI
terram, quàm per aquas, absq; aliqua
solutione telonij, pedagij, pontiuegij,
gabellæ, siue alterius cuiuscunq; exa
ctionis onere impedimento, et mole
stia quibusuis semotis, transire, stare,
morari, et redire securè et liberè per
mittatis et permitti faciatis, sibi, fami
liæ, equis, et rebus suis, dum et vbi
opus fuerit atq; pro parte ipsorū de
super cohortati fueritis et requisiti, de
seculo & saluo conductu prouidentes
ad nostram complacentiam. Datum
Ex ciuitate nostra Eborensi, XIII.
die Septembris. Anno Domini
M. CCCC. LXVI.

El Rey.

Epūs Colūbriē.

V y Doctor y
D.

LITERÆ FERDINANDI
Visiensis Begiæq; Ducis.

INFANS Dominus
Ferdinandus Visien-
sis Regiæq; Dux, ac
Ceuilhaa et Mauræ
Dominus, necnon or-
dinum militiæ Domini nostri IESV

Christi, et Beati Iacobi Gubernator in
Regnis Portugalliæ et Algarbii, equi-
tum præfectus. Vniuersis et singulis
Regibus paratū. et obsequiosum ani-
mum. Ducibus, Marchionibus, Co-
mitibus, et alijs Principibus charitatē
syncerā. Baronibus verò, Militibus,
Scutiferis et alijs Nobilib⁹, Cōmuni-
tatibusq; necnon patriarum, terrarū,
et locorum dominis beneuolentiam
meam: Connestabularijs, Marescas-
lis, Admiraldis, Capitaneis, gentiū,
armorum, et alijs guerram in terra uel
mari frequentatibus, Senescallis, Bail-
liuis, Prepositis, Scultetis, Maiorib⁹,

LITERÆ FERDINANDI
Scabinis, Gubernatorib⁹, Rectorib⁹,
Capitaneis et loca tenētib⁹, oppido-
rum, villarum, ciuitatum, castrorum,
fortalicio⁹rum, pontium, portuum, dis-
trictuum et locorum custodibus : Ius-
ticiarijs, Officiarijs, subditis, amicis,
confæderatis et beneuolis, Domini
mei regis, atq^{ue} meis, vbilibet constitutis,
ac ceteris omnibus, quibus nostrę
præsentes ostensę fuerint literę, dilec-
ctionem et salutem. Quia Illustris et
Magnificus Dominus Leo de Ros-
smital alias de Blatna et Frimperg, de
Regno Bohemię, pridem apud me
descendens, mihi exposuit, quod tum
deuotionis et peregrinationis causa,
tumq^{ue}, vt more illustrium nobiliumq^{ue}
virorum, nobilitates, proprietates,
conditiones, ac mores diuersorum
regnorum, prouinciarum, patriarum,
principatum, dominiorum et locos

rum scrutetur et cognoscat, imò verius animum suum in actibus virtuosis amplius exerceat, ad diuersas tam remotas, quam propinquas mundi regiones ac partes transferre se disponat, postulans etiã per patentes apices meos commendari. Cuius tam fauorabili petitioni, nobilitatis intuitu, duximus non abnuendum. Ea propter me, qui commendaticia tam Imperialis maiestatis, quam aliorum diuersorum Germaniæ nationis principum scripta, sui fauore suscepi, tum aspectu personæ, tum multiplicium suarum experimento virtutum comprobata. Vos excellentissimos Dominos Reges obsecro ; Duces verò, Marchiones, Comites aliosque Principes rogo, cæterosque omnes alios et singulos hortor et requiro ; Meis tamen vasallis, seruatoribus ac subditis

LITERÆ FERDINANDI
districtius præcipiendo pariter et mādando : Quatenus præfatum Dominum Leonem, dum penes vos declinauerit, tum nobilitatis intuitu, tumq̃ meritorum suorum probatissimorum consideratione, ac mei contemplatione et fauore recommissum suscipere et habere, fauorabiliterq̃ tractare. Nec non ipsum unā cum quadraginta personis proceribus et nobilibus, alijsq̃ familiaribus suis, et de comitua sua, et totidem equis aut inferius, et cum eorum equis, literis, auro, argento, balisjs, bulgjs, fardelis, rebus et bonis quibusuis ad eos pertinentibus, in et per regna vestra, per prouincias atq̃ patrias, ditiones, iurisdictiones, ciuitates, districtus, passus et loca tam uestra, quā mea, et alia etiā vobis credita et commissa, vbilibet, venire, pertransire, stare, pernoctare, morari, ac inde

ac inde abire, reuerti & redire, per
mittere velitis saluos, tutos, pacificos,
liberos & quietos, in corporibus, re
bus, & bonis suis huiusmodi quibus
cunq; nocte dieq;, in terra mariq; vel
fluuiio, totiens quotiens, ac vbi, quo et
pro, ut eis accōmodum fuerit, vel ui
debitur expedire. Cessantibus distur
bio & impedimento quibuscunq; &
absq; alicuius telonij, dacij, pedagij,
gabelæ, fundinauis, siue alterius de
biti uel tributi solutione uel exactione.
Quinimò de securo & saluo cōductu,
guidis, victualibus, & alijs rebus eis
necessarijs sibi prouideatis, & faciatis
per alios, quorū intererit, prouideri.
In præmissis faciendo vos Domini
Reges, Principes & alij supradicti,
quantum pro vobis, et pro vestris in
simili vel maiori casu fieri me cupere
tis, quod animo vtiq; libenti facere

N

14
ITER DOMINI
mus. Vos verò mei seruitores ac subdi-
diti eatenus de bona & prompta peti-
tes mea obedientia veniatis cōmens-
dandi, & non de inobedientia puni-
endi. Præsentibus vsq; ad vnum an-
num à die Datæ, ipsarum computan-
do duntaxat, & non amplius in suo
robore permāsuris. Ex Ciuitate Ebo-
rensi, decima sexta die Septembris.
Anno Domini, M. CD. LXVI.

65. **▼** Eborensi urbe à Rege Portugallie digressi, nos-
sem transegimus Euoramonte, quæ urbs quatuor mila-
liaribus inde distat, in montanis editissimo loco posita,
non adeò ampla, in qua nullus est fons vel puteus,
sed aquam infra urbem incolæ petere coguntur. Mos-
lendina ibi, quæ equis aguntur, habent. Euoramonte
Estremossum duo sunt miliaria, hoc oppidum &
arx, itidem in montanis excelso in loco situm est, oli-
uetis plurimis id circumdantibus. Estremosso Elua-
sum sex miliaribus distat, urbs est magna arci cons-
tructa, inter montes loco alto extructa, hinc campe-
stris, hinc montana prospectans. Ea à finibus Casti-
liæ quatuor miliaribus paruis abest. In hanc intro-
missi non sumus, nisi iuramento prius præstito. Blac-

LEONIS.

98.

o Badaios 3. sunt milliaria, urbs est & arx, in mō-
 nis editiori loco imposita. Eam præterlabitur amnis
 omine Guadiana (Anas olim dictus.) Hæc urbs iacet
 finibus Portugalliæ à Bastilia distinantibus. Ba-
aijs Lobona 5. distat lapide, pagus est in colle cam-
 is undiq; circumdato situs, eodem flumine Guadiana
 ollis radices lambente. Lobona Meridam 4. nume-
 antur milliaria. Urbs est destructa in conualle inter
 montes sita. Eam urbem deleuerunt quondã Romani,
 uæ tanta amplitudine fuisse apparet, ut cuius earum,
 uas nobis huc usq; magnas intueri licuit, comparari
 ossit. Hæc uicissim Romam destruxit. Eam irrigat,
Guadiana amnis, qui specu montis excelss, urbi impens-
 entis, septem milliarium intervallo, conditus, ad Me-
ridam iterum erumpit. Merida proficiscentibus, iter
 st quinq; miliaribus per deserta, quæ nihil aliud fer-
 unt, quam Anisum & Pulegium herbas. Merida
Medelinum quinq; distat miliaribus, urbs est arci sub-
 ecta, non admodum ampla, quam undiq; planities
 ingit, præterquam ab uno latere, quod montes occupa-
 ant. Hæc ab arce per decliua collis sese extendens,
 planitie desinit. Medelino Macricelegum sexto
 best lapide, pagus est in plano situs, ad quem uia est
 er nemora amenissima, quæ uarij generis feris abun-
 ant, ut pote ceruis, damis, & alijs. In illo pago
 des sunt elegantes, quæ alias in eo pago præcellunt,
 e ad cænobium quoddam, de quo infra dicturi su-
 us, pertinent. In eas ades diuertere solent homi-
 es nobiles, sed quæ absumpserint, ea soluere coguntur.

N ij

ITER DOMINI

In ijs stabulari possunt circiter centum equi, uel plures
 nam domus est planè regia. Macricali go Guada
 lupam octo milliarium iter est, Pagus est, & cano
 bium Deiparae uirgini dedicatum. Id inter montes
 maximos & altissimos iacet, itineraq; ad id ferenda
 sunt admodum aspera & difficilia. Fama est, in nulli
 Christianorum prouincia, maiorem hominum concurren
 tiam pro & deuoto studio susceptum esse solere, quam
 ibi. In eo canobio sepultus est Rex Portugalliae cum
 uxore, parens eius, quem nos regnantem adiungimus. Id
 Rex Portugalliae multis muneribus & donarijs, alijs
 quot millium pretio, id canobium ditauit, quod &
 filius patrem emulatus fecit, multisq; illud millibus lo
 cupletauit. Ea dona, quae pater & quae filius dede
 rant, omnia nobis monstrata sunt, ut inferius dicetur
 cum alijs compluribus reliquijs, & muneribus aureis
 argenteis, & gemmeis, quibus paria nunquam uidi
 ram. Monasterium est omnium rerum locuples, &
 bundans, si unquam ei simile conspexerim. A sacer
 dotibus eius loci nobis narratū est, quopaçto primū
 illud monasterium fundatum sit: Pastores nempe gra
 ges pascentes inuenisse imaginem Deiparae uirginis,
 eo loco, ubi monasterium conditum est, quae huc usque
 in eo monasterio obseruatur, quam & nos, qui in Do
 mini comitatu fuimus, uidimus. Eam imaginem cum
 multa miracula edere in illo canobio reges & prince
 pes rescuiissent, largis id muneribus ornarum. Id
 affirmabatur, eius monasterij prouentus annuos esse
 quadraginta millia, trecentos, uiginti & quatuor

Dublos, ij sunt nummi Portugallici aurei, in Castilia
 tiam vulgares, Ducati Hungarici pretium equantes.
 Monasterium illud edificatum est à sacerdotibus, qui
 tiam pagum monasterio adiacentem adeò magnifice
 ornarunt, ut adium structura urbi alicui adequari
 possit. Cenobium ipsum est amplum & elegans, in
 quo triginta duo sunt siphones aquam euomentes, ut
 lures in nullo cenobio uiderim. A prima Monacho
 um in illud collegium inductione, anni sunt, mille tres
 centi octoginta nouem. Nam ibi antea Eremitæ habi
 tabant, præcipuè nobili genere orti. In eo cenobio
 alis est Lex: Si quis militiam sectans, uel locorum
 incursorum inuisendorū gratia peregrinans, ad eos de
 uenerit, & apud eos in morbum inciderit, cum obno
 ij sunt ij sacerdotes in cenobium recipere, & omnes
 res necessarias suppeditare. Si uitam ibi finierit, fu
 re honesto iusta persolvere: Sin autem ex morbo
 conualuerit, in quascunq; regiones uel prouincias
 proficisci uoluerit, tenentur eū rogati, proprio sum
 tu per totam regionem usq; ad fines, deduci curare.
 In suis statutis habent. In eo cenobio morbo est cora
 ptus Burianus à Schuanberg, quem ibi morbo de
 ntum, ad Regem Arragonia proficiscentes, reliquit
 us. Qui postea confirmatus & in patriam reuersus,
 rum humanitatem predicabat, quemadmodum eum
 afluauerint, atq; per totam Hispaniam usq; ad Gallie
 nites deduci curauerint. Hoc cenobium iacet in fi
 bus Hispania, Gallie, Nauarre & Portugallie.
 id nobis relatu fuit: Eo in loco habitasse Eremitam

N in

ITER DOMINI

quendam atq; sacellum quoddam ligneum extruxisse.
 Apud quod, cum magna edi miracula innotuisset, bo-
 mines ad eum locum frequentes cōmeasse, pecuniamq;
 contribuisse, ut magnificentius templum instauraretur.
 Eo mortuo alium in ipsius locū Eremitam successisse
 qui sacellum vel templum lapideum edificauit. Idq;
 addebant Sacerdotes eiusdem canobij, annales suo
 memoriae prodere. Cum id monasterium sandari ce-
 ptum est, Genitricem Dei, lapides suppeditantem, in
 forma uirginis, manifeste laboratoribus apparuisse.
 In eo canobio hæc spectauimus. Primum monstrata
 sunt nobis uariæ Sanctorum reliquiae: Deinde calix
 ex puro auro conflatus, & gemmis adornatus, quem
 ex dono Regis Portugalliae habebant, eo maiorem
 nunquam conspexi. Vidimus & loculum, in quo cor-
 pus Dominicum consecratum asseruari solet, (quem
 Monstrantiam quoq; nuncupant,) totum aureum, &
 gemmis interlucentibus determinatum, tanta magni-
 tudine, ut ab uno homine alleuari nequeat. Contem-
 plati sumus & spinam roseam, frondes uel uirgulas ex
 puro auro habentem, quæ bene magna erat. Hæc om-
 nia Rex Portugalliae, qui tunc regno præerat, apud
 quem nos fuimus, donauerat. Namq; ibi pater &
 mater ipsius conditi iacent: Et ipse cum uita defunctus
 fuerit, ibi sepeliendus est, sepulchrum enim iam præ-
 paratum habet. Ei regi Alphonso nomen est. Illud
 canobium urbem aliquam amplitudine representat,
 in quo singulis diebus missæ, minimam centum pera-
 guntur, diebus, ultima Cœnæ Christi, & altero Pas-

Leonis eiusdem memoria insignibus, sabbathoq; insequenti, exceptis. Hoc monasterium est opulentum, resq; necessariae in eo, ut in urbe nonnulla, inueniri possunt. Guadalupa Bedrosum septem miliarium intervallo disiunctum est, hic pagus inter montes magnos iacet. Bedroso Pontem Archiepiscopi, duorum miliarium itinere peruenimus, pagus est amplius quem praeterfluit Tagus amnis, ponte lapideo iunctus, cui impositae sunt turree duae elegantis structurae, ibi uicissim montibus superatis, plana attigimus. Pontem Archiepiscopi Talaueram sex sunt miliaria, urbs est arcis coniuncta, in campestri loco posita, quam idem Tagus irrigat. Ad eam iter est per uineta & oliuetas, quae à duobus lateribus urbem circumdant. Talauera Buruionum octo miliaribus adest, pagus est in conualle positus. Buruiono Toletum quarto lapide disiungitur. Urbs est arcem habens, colli planissime circumdato, imposita, quae, quod ad munitionem, nix ulli Castiliae urbi secunda est. In ea templum est pulcherrimum, in quo multae sanctorum reliquiae asseruantur. Fama est, cum quondam hanc urbem Aethnici cepissent, templo huic eos propter elegantiam pepercisse. Sed haec urbs ab Ethnicis uicissim recuperata est, cum Alphonsus eius templi Archiepiscopum ageret. Tempore quodam cum die Natalitiorum Christi diuus Alphonsus primitium suum sacrum celebraret, ferunt, apparuisse ei genitricem Dei, uestem missalem offerentem, qua ille tantum ipse, & non alius in administranda missa uteretur. Toletum Tagus fluius praeterlabitur.

N iij

ITER DOMINI

Inde Cabaniasum tribus miliaribus abest, pagus est in plano, colli impositus. Hinc Xetasm septem miliarium iter est, hic pagus quoq; est campestris. Xetasma Madridum duobus miliaribus disiunctum est. Id oppidum locis campestribus in colle iacet, non admodum amplum. Madrido Alcala de Henares sex miliaribus distat, oppidum est & arx, ab altera parte planitiem, ab altera montem altissimum prospectans. Inde Guadalajara quarto abest milliari. Urbs est, quā incolit Marchio quidam, nomine Iacobus, procerum regni Castiliae haud postremus, ubi aedes habet magnifice exedificata. Urbs hac in conualle inter montes sita est. Guadalajara Hitam quatuor sunt miliaria. Urbs est arci supposita, ipsa iacet in declivi montis, arcem impendentem loco alto habet. Hita Siguentiam septem miliarium iter est, hac urbs arci adiuncta & in conualle sita inter montes Episcopi Siguentiani ditioni paret, quae munitione & amplitudine cuius urbium Castiliae comparari potest. Siguencia Medinam celi quatuor miliaria numerantur. Ea urbs & arx in montanis loco altissimo imposita est: ibi habitabat Comes quidā: hac quatuor miliaribus abest à finibus Aragoniae. Ab ea urbe iter est per terram Ethnicorum, qui magnam regionem obtinent, nullumq; Christianum inter se patiuntur habitare. In eo itinere tres arces in finibus sitae conspiciuntur. Medina celi Monrealum quinq; distat miliaribus, pagus est, cui arx imminet, inter montes iam in Aragonia situs. Ultra eum pagum saxa ingentia, limites Ara

gonia & Castilia designant. Eum pagum ingressi, primum terram Aragoniam attingimus. Monreale Bubiencam uenimus quatuor milliarium itinere, is pagus, arci impendenti subiectus, inter eosdem montes iacet, quem praterfluit torrens nomine Sabalon, primus ab eo Aragoniae latere. Bubiencia olim Bilbialis, nunc Calatayud tribus distat milliariibus. Oppidum est in montanis situm, cui duae arces impendent. In eius suburbia complures ades in rupe excise cōspiciuntur. Ab ea urbe digressi montibus rursus superatis, per quos quatrimum uia difficili iter fecimus, in plana deuenimus. Calataiudo Almuniam, quinq; milliariū interuallo superato, progressi sumus, id oppidum non admodum amplum, in campestri loco situm est. Almunia Muelam, iidem quinq; sunt milliaria, pagus est in monte situs. Sarracenorum Granatensium hi sunt mores: Vnus eorum septem uxores habere, & si qua non placuerit, eam repudiare, aliamq; ducere potestatem habet. Inter eos multi Iudaei habitant, cum quibus unanimiter uiuunt. Regi suo, si eis non probatur imperium abrogant, uel occidunt, aliamq; ei sufficiant, quae res frequenti apud eos in usu est. In ea regione feminae sunt elegantissimae & formosissimae, sed uiri ualde deformes. Terra est bona & frugum ferax. Delubra suo more, elegantia habent. Verum depropositum. Muela Saracensam (Caesaraugustam Latini uocant) quatuor sunt milliaria. Haec caput est Aragoniae, in planitie sita, ab una parte uinetis elegantibus, ab altera locis palustribus & uliginosis cingitur.

N V

ITER DOMINI

Eam flumen magnum praterlabitur, nomine Iberus,
 quod cum inundauerit, urbi aliquot millium detrio-
 mentum affert. Id ponte lapideo longo constratum est.
 In ea urbe offendimus Regem Aragoniæ cum filio.
 Posteaquam in diuersorium uentum, & ab equis de-
 scensum esset, Rex extemplo eò misit Barones & No-
 biles, ministros suos, qui Dominum & comitatum ip-
 sus honorificis humanisq; uerbis, regis, & suo nomi-
 ne exceperunt. Secundum ea consurgentes Dominum
 orabant, ne graueretur exponere, ex qua provincia
 uel Regno esset? Ex familia etiam nostra sciscitaban-
 tur, quis? an princeps uel Rex alicunde esset? quod
 tam honorificè in aulam Aragonicam aduenisset? Tū
 uero Dominus literas, quas ab alijs Regibus & Prin-
 cibus, priusquam in Aragoniam uenisset, acceperat
 ijs commonstrauit: Quibus illi perlectis, magnum
 Domino honorem exhibebant, quod tam magnificas
 à Regibus & Principibus haberet commendationes,
 dicebantq; ad Dominum: Si literas à Rege suo, uel
 aurum, uel argentum expetierit, nullam eius preces
 repulsam laturas. Tum Dominus consurgens, ma-
 ximas illis & Regi agebat gratias, quod tam propen-
 so & beneuolo animo in se essent. His dictis, illi à
 Domino petebant, ut literas eas, quarum antea copi-
 am fecisset, sibi committeret, se illas Regi commo-
 straturos, eam rem admodum gratam Regi futuram
 esse, fidemq; dabant eas integras atq; inuiolatas ab se
 relatas & restitutas iri. Quod se Dominus perlubē-
 tem facturum respondit, atq; extemplo illis eas tradidit.

dit. Postera die iſdem ipſi omnes ad Dominum redierant, literasq; relatas cum honoris exhibitione in menſa depoſuerunt, gratias agentes, quod tantum Dominus iſs tribuerit, & literas crediderit. Simulq; munera Domino attulerant, dicentes ſe à Rege Domino ſuo mitti, qui denunciarent, quodcunq; Dominus à Rege petiturus eſſet, eius rei compotem futurum. Ad hæc Dominus reſpondit: Amici chariſſimi: In primis regi domino uestro, gratias ingentes ego, deinde & nobis, quod me cū comitatu meo, tantis honoribus dignum duxeritis: Ego quidem quantum ad me attinet, à Regia Maieſtate nullum aurū nec argentiū expoſco, ſed R. M. meo & comitum meorum nomine, id tantū ſubmiſſe oro, ut nobis R. M. ſymbolū ſuum attribuat, quemadmodū illud & ab alijs regibus ac principibus conceſſum eſt. Namq; ego cum hiſce meis comitibus, non ea de cauſa ex patria mea proſectus ſum, ut dona acciperem, ſed ut aſſas Regū Principūq; inuiſerem & perlustrarem. Die tertia uenerūt ad Dñum, rogantes, ne agrè ferret, quod ipſi tādī accēſſus ad Regem nō pateat, Regē enim grauib; negocijs nunc diſtineri. Magni tū in eo regno, cū nos ibi eſſemus, motus erant. Et regni pceres per inſiurandū in fidem et obſequium filij regis adigebantur, ut ei, ſi Regi longiorē uitā fata denegarent, parerent, nā multi certas ob cauſas cōtra regem rebellabant. Saragoſa domus eſt eleganter & magnificē exedificata, in qua Iudiciū regni haberi ſolet. Ea urbs eſt antiquiſſima, ita ut inter oēs Chriſtiani orbis ciuitates, nulla ea antiquior eſſe exiſtimetur.

ITER DOMINI

quæ recepta est ab Eibnicis per Regem Gallie, ad quem multi principes & gentes originem suam referunt. Ibi captus erat Rex Eibnicorum, & postea supplicio affectus. In ea urbe quoq; uersatus est diuus Iacobus Apostolus, Christi nomen Eibnicis prædicans, sed eius conciones nihil proficiebant, conuerti enim ad Christi fidem nemo poterat. Concessum est tamen illi, ut sacellum Deiparæ uirginis extrueret, in quo ille ipse manu propria imaginem eius delineauit, quæ cum templo in hodiernâ diem integra & inuiolata extat. Perhibent nullum sanum in ulla Christianorû prouincia, quod Beatæ uirginis sacrum esset, eo uetustius resperiri. In ea urbe ad ignis alimenta utuntur lignis cupresseis, oleagnis, & Rosmarino frutice, nam ibi agri ubiq; Rosmarini & saluie sunt feraces. Eam enim regionem per quadraginta & duo milliaria peragrantes nihil aliud ibi, quam Rosmarinum & saluam crescentem uidimus. Ea tempestate Regina cum exercitu urbes nonnullas obsidebat, quæ Regi rebellauerant. Die quarta aduenerunt ad Dominum, de Baronum & equitum ordine nonnulli, qui ipsum cum comitatu ad Regem deduxerunt. Cum in regiam uenatum esset, Rex Domino obuiam progressus est in palatium quoddam, cumq; honorificè excepit cum omni comitatu. Tum Dominus Regem, omnium Regum et principum, quos adierat nomine, per Heroldû, ut mos est, salutauit. Deinde dixit Rex ad Dominum: Scimus & audiuimus te aulæ regum uisitare & perlarare, ut uirum nobilem decet: Quapropter amice

dilecte, quaecumq; rem à nobis postulaueris, eius cō-
pot fies. Tum Dominus submisſe Regem orabat, ut ſe
comiteſq; ſuos, ſymbolo regio cohonestare non gra-
uaretur. Id ſe Rex libenti animo præſtiturum promi-
ſit. & ſi quid ampliꝯ munerum auri vel argenti de-
poſceret, promptiſſimè largiturum. Ad hæc Domi-
nus reſpondit: Sereniſſime Rex, non ideo patrios pe-
rates reliqui, ut ad eos muneribus locupletatus reuer-
terer, ſed, ut aulis Regum & principum perluſtratiſ,
prudentiꝯ factuſ eos reuiſerem. Id tantum modo à
T. M. poſtulaui & adhuc poſtulo meo & comitum
meorum nomine, ut ſymbolum T. M. nobiſ conſequi
liceat. Eo Rex audito, ſtatim ea adferri iuſſit, iam
omnia præparata. Quæ manu capientiſ, omniũ pri-
mum Domino illud ſua manu impoſuit, deinde & ali-
oſ comiteſ, qui cum Domino erant, ſinguloſ ſeoriſim
iſ ornavit, ſubiungenſ: Hoc ſymbolo, quod nunc tibi
& tuiſ comitibꝯ à nobiſ attributum eſt, plenam tibi
facultatem concedimus, ornandi viroſ bonoſ, & non
bili ſanguine prognatoſ, ea autoritate, ac ſi noſ ipſi,
in regio ſolio ſedenteſ, id illiſ attribueremꝯ, & id
uſq; ad vitæ tuæ finem. Tum ingenteſ Dominuſ Re-
gi gratiaſ agebat, cum magno bonore, ſuo & comi-
tum nomine, quod eo munere dignoſ iudicaſſet. Se-
cundum ea Rex dixit: Hoc autem ſymbolum ad hunc
modum conſervare debetiſ: Primũ frequenteſ preceſ
ad Deum effundite, deinde ieiunio corpora veſtra do-
mate, pauperibꝯq; ſtipem liberaliter largimini. Hiſ
peractiſ Dominuſ & aliꝯ comiteſ, cum regi ualedic-

LITERÆ IOHANNIS

xissent, in hospitium reuersi sunt. Postea quinta die
Saragosa discessimus, comitantibus nos ductoribus à
rege attributis, usq; ad fines Cataloniae.

LITERÆ IOHANNIS

Regis Aragonum.

REuerentissimis & po-
tentissimis Principi-
bus quibuscumque Regi-
bus, Fratribus, Con-
sanguineis & Amicis
nobis charissimis. IOANNES
Dei gratia Rex Aragonum, Nauar-
rae, Siciliae, Valentiae, Maioricarum,
Sardiniae, Corsicae, Comes Barehne,
Dux Athenarum & Neopaterae, ac
etiã Comes Rossihoms & Ceritame,
Salutem & prosperos ad vota successus;
Nec non Illustribus, Reueren-
dis, Venerandis, Ecclesiasticis & se-
cularibus Principibus, Ducib⁹, Mar-
chionibus, Comitibus, Vicecomiti-

bus, Baronibus, Nobilibus, Militibus, Capitaneis, Senescallis, Gubernatoribus, cæterisque omnibus cuiuscunque status conditionis aut præemiæ existant, deuotis nobis plurimum sincereque dilectis, Salutem integram ac dilectionem & omne bonum: Officialibus verò & subditis nostris quibuscunque ad quos præsentis peruenerint, Salutem & dilectionem.

Quia nobilis Leo de Rosental de Platana, affinis Illustrissimi Regis Bohemiae, maioris experientiae gratia, & ut ex moribus diuersorum regnorum meliorem vitae frugem, probatiorēque militarem normā sibi comparare valeat, per diuersa mundi loca proficiscendo, ad Maiestatem nostram venit: Nos autem hoc suum militare institutum magnopere probantes et cupientes memoratum Leonem, in sui

LITERÆ IOHANNIS

progressu itineris, plenā securitate gaudere. Vobis ipsum sincero commendamus affectu, uos ex animo deprecantes, nostris verò officialibus et subditis, districtè præcipiendo mandamus, quatenus, cum eundem Leonem ad uos, terras vestras, & loca declinare contigerit, in huiusmodi suo transitu nostræ considerationis intuitu recommitsum suscipere, fauorabiliter tractare, atq; in his, quæ securitatem & celeritatem sui cōcernunt itineris promotiuam & gratuitam velitis ostendere et exhibere voluntatem, ipsumq; vnā cum familia, equis, rebus & bonis suis vniuersis, per quoscunq; passus, portus, pontes, terras, regna, dominia, districtus, ciuitates, oppida, castra, castella, villas, & quælibet alia nostræ & vestræ Iurisdictionis loca, tam per terram, quā per aquas, absq; aliqua

aliqua solutione telonij, pedagij, pontagij, gabellæ, gustumæ, siue alterius cuiuscunq; exactionis, onere, impedimento & molestia, quibusuis semotis, stare, morari, & redire securè & liberè permittatis, & permitti faciauis, sibi, familiæ, equis, & rebus suis, dum & opus fuerit, atq; pro parte ipsorum desuper adhortati fueritis & requisiti, de securo et saluo conductu provideari, pro nostra maxima complacentia, grata per nos vicissitudine compensanda. Datum Cæsaraugustæ vicesima die Octobris. Anno à natiuitate Domini: Millesimo, Quadringentesimo, Sexagesimo Sexto.

Dominus Rex mandauit mihi
Philippo Clementis.

▼ Saragosa Offeram sex sunt milliaria, castellum est, cuius incolæ omnes sunt Eibnici & Mauri, præter tres, qui Christum Deū colunt, ibi Eibnici Dño

ITER DOMINI

contemplari permiserunt eadem, in qua orare consue-
 nerunt. In eo tractu multa oppida, castella, pagosq;
 Ethnici possident, qui Ethnici & Mauri sunt coloris
 candidi. Circa uiet quæ transtiuimus, crescunt iuniperi
 duplices, uulgares & rubee, hæ trunqum habent
 admodum crassum, ut uix duorum hominum brachijs
 extensis circumdari possit, in eamq; altitudinem ex-
 crescunt, ut apud nos pinas maxima, frondes in latitu-
 dinem extendunt in modum piri arboris. Iter illac est
 per deserta, quæ nihil aliud quam Rosmarinum, sala-
 niam, absynthiumq; generant: Sed absynthium alio
 modo ibi crescit, quàm apud nos, nã illic est exile, quod
 annis bis florem emittens, tempore scilicet uerno, circa
 quadragesimale ieiunium, & in Autumno circa
 festum Martini, regio etenim est calida. Offera Piz-
 naluam septem miliaria numerantur, super hunc pa-
 gum in conualle situm, arx eminet ampla sed deserta,
 loco alto posita. A Pinalua 4. milliari Fraga distat,
 oppidũ est supra fluium in decliui montis situm. Plus
 nio Cinga nomen est, qui ponte ligneo exili iungitur,
 sed alueũ habet pfundũ. Fraga Alcares 2. abest mil:
 Vrbs est quæ determinat Aragoniam à Catalonia.
 Inde uno milliari distat urbs nomine Lerida, quæ pri-
 ma ex Aragonia proficiscentibus Catalonia urbiũ oc-
 currit Estq; ampla & sub monte sita. Eius mania ab
 altero latere præterfluit, fluius nomine Sexgra, ab
 altero uero campis patentibus cingitur. Ea regio cir-
 cumiacens est matorum granatorum feracissima. Ler-
 ida Tarracam 6. mill: nia est, id oppidum campestre

est, ex altera parte locis palustribus, ex altera uineis circumdata. Tarraca Cernuaria 1. milli: dissuncta est. hæc urbs monti imposita, Cardinalis cuiusdā domicilii est insignis. Cernuaria Mommanen 3. lapide distiacet. Pagus est arci subiectus. Inde Iqualadam 3. miliarium itinere peruenimus, hæc urbs in plano ad radices montium sita est. Iqualada Pieram 2. sunt milli: Oppidum est loco edito, sub montanis positum. Piera Martorelum 3. abest milli: & id oppidum est, ab uno latere montem, ab altero campos spectans. Supra hoc oppidum arx eminet loco ualde excelso extracta. Id diuersis partibus irrigant 2. amnes, alter maior, alter minor: Maior dicitur Rubricatum, minor nullo nomine insignitus est. Martorelo Molindaregium duo sunt miliaria. Urbs est quam flumen iam dictum lambit. Eam urbem petentibus iter facere necesse est, iuxta paulindem marinam, semita quadam duo miliaria a mari distanti, quæ est admodum arcta, ut pediti uel equitum tantum pateat, ei mons excelsus, & rupes prærupta impendit. Ea semita cum nos iter faceremus, exilierunt ex anfractibus duo prædones martigni, & comprehenderunt Schaschonem, qui, reliquis ex comitatu ultra ea saxa progressis, paulo lentius incedebat. Tum respiciens Iohannes zebrouiensis ad suos conclamauit, ut illi opem ferrent, neque eum abduci pateremur. Qui eum liberare uolentes, sub uentrem equorum sese submittere cogebantur, quo ad eum peruenire, citius posset, nam semita admodum erat angusta. Prædones uero conficati, quod eum e manibus suis eripere uellent,

ITER DOMINI

in aquas eum deirudere conabantur, sed celeri socio-
rum aduentu oppressi, illo relicto, ueloci gressu in ea
saxa sese receperunt, ita, ut eos nemo assequi posset.
Cum Molindaregium uenissemus, accessit ad nos in di-
uersorium Catalonius quidam homo ualidus & robu-
stus, qui nostros more militari ad luctam inuitabat.
Eum D. Iohannes Zebrouiensis, certamine inito, ui-
cit & prostrauit. Qui uictus ad secundum eum cer-
tamen prouocauit, nempe, ut uestri ferro iaciendo in
platea secum certaret, in quo certamine, longè D. Io-
hannem post se reliquit, namq; illi sunt in eo certamis
nis genere exercitatissimi. Postea, tertia fermè hora
noctis, magnus est tumultus in urbe exortus: clamor
& sonitus campani eris undiq; exaudiebatur. Cum
ecce magna hominum turba ad diuersorium nostrum
concurrit, uarijs telis armata, iamq; ades oppugnare
incepit. Nos quid rei esset inscijs, necem omnium no-
strum, animo prameditabamur. Tum Dominus con-
firmans suos dixit: Amici dilecti, isti homines nihil
boni in animo habent, ades nostras oppugnant, tela in
manibus habent: Ego nihil aliud opinor, quam quod
internecionem nostram moliantur. Agite ergo, resi-
stamus ijs, ut bonos & fortes uiros decet, quousq; ui-
res suffecerint. Ego, quamuis & mihi eiusmodi exi-
tus timori sit, ut uestrum cuilibet, tamen uobis uel ui-
uis uel mortuis comes adesse non recuso. Eo sermone
confirmati, arreptis armis ad scalas, quibus nostram
conclauē adibatur, accessimus, ibi cuiq; Dominus lo-
cum suum tueri mandauit, eumq; quoad uita maneret,

nos deferere. Tum illi Heroldum nostrum ad colloquium prouocabant, admonentes ut equo essemus animo. Quibus Dominus Heroldum respondere iussit, nos equo ista animo ferre non posse, cum uideamus in ades nostras impetum fieri, & tantam multitudinem armatam circumstare: Quam, se non aliter, arbitrari, nisi ad nos omnes trucidandos concurrisse, sed sperare nos non inultos casuros, si quid ab ea tentatum fuerit. Hæc illis postquam renunciata fuerant, quatuor ex illa multitudine uiri nobiles grandes natu processerunt, dicentes ad Heroldum: Denuncia Domino & alijs bonis uiris, ut nos ad se intromittant, nos causam huius tumultus ijs enarraturos, pollicemurq; eos ab omni periculo tutos fore, si quid à reliquis susceptum fuerit imò nos obsidum loco in potestate sua habebunt. His auditis Dominus suos consulebat, quid esset faciendum? ij censebant, illos quatuor ad colloquium admittendos esse, sed non plures. Qui in atrium intromissi, ita locuti sunt: Domine ne hic motus animi tuum terreat, uel turbet, qui hæc ob causam exortus est. Vir ille militaris, qui interdum apud nos fuerat, & cum uestro, lucæ & uectis ferrei certamen inierat, is hac nocte cum uxore cuiusdam in adulterio deprehensus, à marito ipsius occisus est. Quæ de causa homicidam illū in diuersorio uestro uestigauimus, arbitrati eum ad uos confugisse. Cum autem non intromitteremur, impetum fecimus. Quibus Dominus respondit: Ideo uos admittere nolimus, quod uos armatos, & ad necem nostram paratos, accurrentes uie-

O iij

ITER DOMINI

71
bb
12
aa
bb
H7
cc
 deremus. Ii postea Dominum orabant, ne id factum indigne ferret, hanc enim ob causam, quæ memorata esset, id accidisse. Quorum dilectis tamen non multum credebamus. Cataloniæ enim sunt homines perfidi & scelerati, Christianæ quidem professionis, uerum quibusuis Ethnicis deteriores. Ab ijs Borzita captus erat. Molinda regio Barcellona (Barchio Latinis) uentimus, duorum miliarium itinere. Hæc urbs est ampla & elegans, celebrisq; in Catalonia, iuxta mare sita, in qua multe merces mari importantur. In nulla regione quas peragrauimus plures arces uidi, quam in Catalonia, nullibiq; maiorem palmarum copiam conspexi, quam circa hanc urbem. Ea tempestate, cum nos ibi essemus, obierat eius regionis Rex, qui filium superstitem reliquit præstantem forma puerum, quem & nos in diuersorium ad Dominum adductum, uidimus. Eratq; magna dissensio, tempore interregni, quidam rerum summam ad Ducem Calabriae irabebant, quidam ad Aragonium, nam ille Rex defunctus filius erat Regis Aragoniæ: Quidam censebant filio regis demorætui, qui heres legitimus esset, regnum conseruandum esse. Dum in ea urbe uersaremur hospes nos admonuit, ne bini uel terni tantum ex diuersorio egrederemur, sed si expatiari uellemus, ut omnes simul iremus, multos enim aiebat, prædones maritimos ibi obuersari, qui homines furtim præbendant & capiant, eosq; diuendant. Cum quem ceperint in nani eum constringunt & alligant, ne aufugere possit, atq; eum postea in seruitutem uendunt. A litore nauim soluentes, ninculis eum exis

erant, nullo enim modo, cum mare tantum & cœlum
 in conspectu sit, effugere potest. Sed cum ad terram
 applicuerint, rursus eū astringunt ne discedere possit,
 ac ita homines pecudum modo uenales elocant. Aliud
 quod de hac prouincia narrem nescio, præter quod
 homines ferat mortalium sceleratissimos & perfidios-
 sissimos, si ulla Christianorum terra, Tres Ethnicorū
 prouincias peragrauimus, nempe: Barbaros, Sarm-
 racenos, & Granacerenos, inter quos multo tutiores
 fuimus, quàm inter Catalonios. Eo anno, quo nos ibi
 fuimus, Rex eorū uita decesserat, nomine Petrus, qui
 à summo Pontifice in diuorum numerum relatus est, ob
 multa eo tempore edita miracula. Eius corpus uidim⁹
 in eo templo ubi sepultus est. Barcellona est urbs ama-
 pla & pulchra. Eius plateæ ita sunt puræ, ut, si ma-
 ximus imber decidat, pedes tamen luto non sedentur,
 nam omnes lapide constrate sunt. Imbre siquidem can-
 dente omnes sordes abluuntur, & in mare deferuntur,
 nam urbs in ipso maris littore iacet. Iuxta mare uicus
 est, ubi negotiatores aduenientes merces suas expos-
 nunt. Circa eam urbem magna est copia palmarum
 arborum quæ Dactylos ferunt, eæ fructum non prius
 ostendunt quàm centesimo anno. Fructus earum simi-
 lis est ficibus, sed dulcior ijs & commodior: Hæc
 in magnam altitudinem excresecunt: ab inferiore para-
 te usq; ad summum squamoso cortice truncum ob-
 ductum habent. In summitate frondes & fructum
 emittunt. Iste sunt eæ, quarum frondibus Christo
 Hierosolymas inuehenti, uia sternebantur.

ITER D. LEONIS.

Vh Id etiam hoc loco addere non abs re fuerit, de viro quodā huius regionis, ex cuius stemmate Comites ortos in Gallia uidimus. Cum quidam ex antiquis regibus Gallie, diui Dominici uisitandi gratia peregrinationem suscepisset, iter faciens per Cataloniam, uirū quempiam magnum natu, palmam serentem conspexit, quem compellauit dicens: Amice quid hoc plantas? Cui cum ille palmam se serere dixisset, Rex addidit: Cur hoc facis? nam centesimo demum anno fructum ferre dicitur. Ad hac ille: Serenissime Rex, multas uides eius generis arbores, non à me, sed ab alio quopiam plantatas, quarum tamen fructibus ego fruor. Quom ob causam & ego nunc facio, ut me mortuo, qui superstes erit, ex hac fructum capiat. Rex his auditis, inquit: Iam intelligo te non solum tui ipsius, uerum etiam posteritatis, curam agere: Itaq; tuæ istius iuste sollicitudinis gratia, te mecum ducam, & in altiorem locum eueham. Ad hunc originem suam reuerunt ij Comites quos in Gallia à nobis uisos esse dixi,

LITERÆ HISPANICÆ

Os deputats del General del principat de Cathalunya residents en Barcelona, Als nobles magnífichs e ho

norabls tots e sengles Capitans axi
 generals com particulars gents d'ar-
 mes, cauallers de la geneta les armes
 exercints per lo dic principat, iurats,
 consols, regidors e phomens de Ci-
 utats, viles, castells e lochs de obedi-
 entia del Serenissimo Senyr nostre lo
 senyor Rey.e añres. deliberations ad-
 herents salut. Com lo Egregi e gran
 baro lo Senyor don Leo de a rosita e
 blanna, de la Illustrissima Regina de
 Boemia germano ab sa companyia
 precant lo mon, sic arribat en la pre-
 sent ciutat de Barcelona se pertine de
 aquilla vulle e entene anar la uia de
 perpenya. Per co considerants la grã
 casa don es, e que ab si aporte la diuis-
 sa o empsa. del Serenissimo Senyor
 don Iohan primogenit nostre Duch-
 de Calabria, e encara va ab ell per
 conduhir lo hun araud del Illustriss-

O v

ITER DOMINI

mo monsr de Charloys, al qual molt
desijani cōplaure, ab tenor deles pres
sents, vos pregā e encarregam quant
mes podem, que lo dic don Leo ab
tota sa companyia lexeu passar libera
ment, fahent li bona companyia, se ne
contradiccio alguam. Datum en Bar
celona a dos de Nohembre lay de la
natiuitate de nostro Senyor, M. CD.
LXVI.

F. Celom Ardiā.

▼ Barcelona Mammolũ tribus miliaribus distat,
pagus est, partim locis palustribus et nemorosis cir
cundatis, partim montibus excelsis. Mamolen Cas
telricum sex disiungitur miliaribus, urbs est in mon
te sita, arci subiecta. Eam præterlabitur Tardera flu
minis. Castelfrico (Starlic in mappa) Gironam (Geo
rund olim) quinque sunt miliaria, hæc urbs arcem hæ
bet, et ab altero latere planitie circumdatur, ab al
tero montibus, inter quos altera arx conspicitur. Men
tia eius duo flumina lambunt, unum maius, alterum
minus: Maius nomine Ther, ponte lapideo breni iun
gitur: Minus Flauina dicitur. Ea ex diuersis partibus
decurrentia urbem irrigant. Girona Figaras quinque

milliarium iter est, ea urbs in plano iacet, amenisq;
 hortis, & nemoribus paludosis cingitur. Figaris
 Perpennianum nouem miliaribus Italicis distat, urbs
 est arci iuncta, quam rigat Ther amnis, ponte lapideo
 non longo iunctus. Circa eam urbem quatuor miliaribus
 finitur Catalonia, & incipit prouincia, quae
 Rosilionis nuncupatur: Ea Regi Galliae subiecta est:
 Sed illam Rex Angliae trecentis millibus Coronatorum
 oppignoratam obtinet. Haec prouincia non est ampla,
 Galliae, Cataloniae, Castiliaeque confinis. Perapenniano
 Siga septem miliarium itinere distat. Urbs est non
 admodum ampla, ad mare in planitie sita:
 Ex qua Rex Galliae sex millia coronatorum annua,
 ex salis uestigali, fractus capit. Coronatus autem eiusdem
 est pretij sicut Ducatus uel aureus Hungaricus.
 Siga Narbonem uenimus trium miliarium itinere, urbs
 est in campestri loco posita, quam alluit fluvius nomine
 Libron. Narbona Santyberium 7. milli: distat,
 haec urbs in plano sita est, in qua Sanctus Tyberius, S.
 Modestus, & beata Florentia, sepulti iacent. In uia
 Narbonensi lacus est ponte constratus, in quo uestigal
 Regi Galliae exigitur. Hic lacus determinat Galliam à
 prouincia Rosilionis. Eam urbem praeterfluit flumen
 magnus, quod in mare euoluitur, Herut nomine. Qua
 nos transiimus, prouincia est opulenta, & arcibus urbibusque
 frequentibus exulta. Multae quoque arces & urbes,
 monasteriaque elegantia, in Insulis, contra ea litto-
 ra iacentibus spectantur. Santyberio Montem pessulas
 num octo miliaribus processum est, haec urbs in plano.

T. 173

VIII

a

Claviger
P. 173

b

ITER DOMINI

non longè à mari iacet. Non procul inde amnis defluit, nomine Rems, qui ponte lapideo non longo sternitur. In hac urbe S. Urbanus Papa sepultus est. Montepesulano Nemausum octo miliaria numerantur. Hac urbs arcem habet, & in plano sita est, eius latus unum montes occupant. Supra urbem in monte turris est desolata, quam Rex quidam Ethnicus Vzes nomine, edificasse fertur, qui & in urbe amphitheatrum amplum & elegans extrui curavit, in quo, ubi idola Ethnica constituta erant, magnifice exornatum erat.

d Nemauso septem sunt miliaria Auenionem, quæ urbs est amplitudine & pulchritudine eximia, muris, quadrato saxo constructis, quaternis, fossisq; item aqua plenis, quaternis, undiq; cincta. Muros, turres omnes ex quadrato lapide erectæ, coronant. Ea urbs in plano posita est, Galliam à regione, quæ insula Ventis nuncupatur, & summo Pontifici cum omni circumiecta prouincia, paret, determinans, arcemq; habet elegantissimam & magnificentissimè extructam. Hanc urbem alluit Rhodanus amnis profundus & latus, qui ponte lapideo longissimo iungitur. In eo toto itinere pontem eo magnificentiorem non uidimus. Eius pontis pars dimidia ad Regem Gallie pertinet, dimidia ad Papam, hinc Papa, illinc Rege Gallie negligat exigente. In aduersa ripa fluminis, urbs in monte flumini imminente sita est, Auenioni obiecta nomine Nonauilla. Aueniona Carpentoractam quatuor miliaribus abest, ibi habitat Cardinalis, qui Pontificis Maximi nomine, regioni illi, Insula Venetie, præest. Ea

LEONIS.

III.

urbs iacet loco campestri, in radicibus montium. Ad eam urbem iter faciendo, urbes circumiacentes quæ conspiciebantur, sexdecim numeravi, arces tredecim, nam is tractus quàm maximè edificijs excultus est.

Duobus ab ea urbe miliaribus montana intraimus, quæ per quinque miliaria iter habuimus, ij montes sunt magni & excelsi. Carpentoracio Egofemina octo miliarium intervallo distat, castellum est muro circumdatum, in montanis situm, quod alluit amnis Quisdis.

Egofemina Beopera quatuor abest miliaribus. Urbs est ampla in montanis sita, arci subiecta, quam torrens irrigat. Ultra eam urbem duobus miliaribus incipit regio quæ Delphinatus nuncupatur, & desinit Insula Venecia. Beopera Tallartum sex miliarium intervallo est, hæc urbs in montibus sita est, non admodum ampla, arcem habens, cui altera arx in monte imminet.

Tallarto Eburodunum septem distat miliaribus, urbs est & arx, domicilio Episcopi Delphinatus in signis, loco alto sita, montibus maximis & altissimis circumiacentibus, qui niuib. nunquam liquefcentibus semper albescunt. Inter illos montes sunt urbes, arces, pagique frequentes. Hanc urbem Druentia amnis præterfluit. Eburoduno Brigantiam septem miliarium itinere pervenimus, urbs loco edito in montanis sita, cui supernè arx imminet. Brigantio Lusannam quatuor sunt miliaria, hic pagus in montanis iacet, quem irrigat fluvius magnus, sine nomine.

Lusanna Susa sex miliaribus distat, urbs est & arx monti, alijs montibus circumiectis, imposita: hæc in

ITER DOMINI

finibus quæ terminant Delphinatum iacet. Eaq; est consuetudo: Nullus Rex Gallie sceptris potiri potest, nisi ab infantia in Delphinatu sit educatus. Semper autem maximus natu filius eò mittitur, qui est hæres regni, patri demortuo successurus. Eo rege creato, frater natu proximus in Delphinatu subrogatur, regni successor, si eueniret, futurus. Hac consuetudine uetusta & diuturna observatione confirmata, effectum est, ut regnum Gallie nunquam Rege caruerit. Hæc prouincia non est magna, sed montium, undiq; eam claudentiũ, munimento firmissima, ita, ut ad eam unico tantum loco aditus pateat, similiter & exitus, quæ loca, cum sint quasi portæ regionis, clausæ appellantur. Eæ clausæ tam sunt firmæ, ut, si omnes Christiani Reges eam regionem oppugnatum uenirent, ab ijs nihil periculi pertimescant, semper enim sunt ualidissimis præsidijs permunitæ. Tormentorum bellicorum nullibi maiorem numerum confluximus, quam apud eam clausam, alioquin centena fuisse arbitror. Regio ista est fertilis, uineis, pomarijs, hortis, & alijs rebus necessarijs abundans. Ex Delphinatu egressi primâ noctem egimus in finibus regionis, quæ Pedemontium appellatur, ea Ducibus Sabaudie, quorum sororem Rex Gallie in matrimonio habet, subdita est. Susa primâ urbium Pedemontij, eos montes transgredientibus obuia est. Per hos montes quadraginta & tria miliaria emensi sumus, qui nullum aliud fermè lignum produciunt, præter buxum, quo inconle ignem alunt, nam alia ligna non habent. Susa cas-

nobis est pulcherrimū, in quo tres Sancti conditi iace-
 cent, S. Mauritius, S. Iustus, & S. Hugo, qui primus
 in eo canobio Abbatis munere functus est. ibi postea
 nobis monstratum est crux S. Antonij, & frustū de S.
 cruce, & aliæ plurimæ sanctorum reliquiæ, quæ hoc
 loco assignatæ non sunt. Ab ea urbe numerari incipi-
 unt miliaria parua Italica. Inter eos montes circa ur-
 bem planities est amenissima. Susa Viglianā 10. nus-
 merantur passuū millia, duæ sunt urbes, altera in mō-
 te, altera sub monte sita, ea quæ editior est arcem ima-
 minentem habet. Circa eas urbes loca sunt campestria.
 Vigliana Riuiolos 4. mill. passuū processimus, urbs et
 arx non longè à montibus sita. Riuius Taurinum 6.
 mill. passuū distat. Hæc urbs est ampla, in plano sita,
 quam Duria amnis, ponte ligneo non ualde longo iun-
 ctus, præterfluit. Taurino Salugiā 15 sunt passuum
 millia, hic pagus in monte situs, fluuiio Duria quoq;
 dicto alluitur, quem transmissimus. Salugia Vercellæ
 20. passuū mill. absunt. Vrbs hæc est magna in campe-
 stribus sita, quam fluiuius Sestis, ponte ligneo duo
 stadia in longitudinem patenti, iunctus irrigat. Is flu-
 uius diuidit Pedemontiū à regione, quæ Mazenta uo-
 catur. Eius regionis pars ad Ducem Mediolanensem,
 pars ad Marchionem Montisferrati pertinet, quem
 cum ad Ducem Mediolanensem uenissimus, uidimus.
 A latere Pedemontij, iacet quedam provincia campe-
 stris, pulcherrimis uineis exalta, inter quas uarij ge-
 neris arbores sunt constiæ, quibus uites alligantur, ut
 palis opus non sit. Secundū earū arborū magnitudinem

ITER DOMINI

& latitudinem, uites palmites suos extendunt. Subter
 ijs uitibus & arboribus frumenta feruntur, ubi tam
 lata proueniunt, ut mirum sit. Atq; ita ex uno loco
 triplicem fructum capiunt, uinum, poma, & frumen-
 ta. Agri in ea regione sunt uberes, urbes pulchræ,
 arces frequentes, pagi; innumeri, ijq; ut plurimum
 muris cincti. Est & altera iuxta Pedemontium regio.
 trans montes sita, quæ Monsferratus appellatur. Mara-
 chioni, cui, Gulielmo nomen est, subiecta. Ille Mar-
 chio diuitijs & opibus clarus est, in ijsq; regionibus
 haud postremus. Regio uerò, quam Dux Mediolani
 obtinet Mazenta dicitur. Vercellis Novaria decem
 millium intervallo disiacet. Vrbs est ampla, arcu iun-
 cta, in campestri loco posita, uinetis & hortis pul-
 cherrimis cincta. Novaria Mazantam duodecim
 millia passuum, pagus est, ultra quem quatuor millia-
 ribus, defluit amnis Ticinus, quem traiecimus. Is in
 mare decurrens, nauibus aditum præbet Venetias usq;
 ei fluuio mixtus, in quo, Bohemi quondam ad Medi-
 olanum belligerantes, uadum repperant. Ex eo pago
 misit Dominus Heroldum suum ad Ducem Mediola-
 nensem, quem, donec rediret, biduum ibi expectauit
 mus. Cum eo postea aduenerunt duo Heroldi Ducis
 Mediolanensis excipientes & salutantes Dominum
 Ducis sui nomine, dicentesq; : Duci suo admodum rem
 gratam esse, quod Dominus, tacitus præterire noluis-
 set, sed aulam ipse inuisere, animo proposuisset.
 Acceptam item esse Duci beneuolentiam Domini, quã
 per Heroldum declarasset. Orare igitur ut in urbem
 suam

suam Mediolanensem Dominus ueniret. Nam noticia contrahenda cum Domino, Ducem magno teneri desiderio: nec non omnis erga Dominum humanitatis declaranda cupidissimum esse, diuersoriumq; iam p Domino honestum conductu Mediolani esse, quod ad fontem dicitur. Mazenta digressi Mediolanum uenimus quindecim millibus passuum. Milliari ferme uno ab urbe occurrit nobis frater Ducis cum nobilitate & tubicinibus, à Duce nobis obuiam missus, qui honorificè Dominum cum omni comitatu excepit, & ad diuersorium usq; deduxit. Cum eò uentum esset, Dux extemplo suos coquos & obsonatores in diuersorium misit, qui dicebant ad nostrum coquinae magistrum, ut ex Domino quæreretur, quos nam cibos uel potus habere uellet, ea se cuncta preparaturos, ut à Duce suo in mandatis haberent. Nobis autem non esse opus quicquam coëmere, omnium enim rerum copiam ex aula affore, quod & factum est, nam omnibus rebus necessarijs abundauimus, ac si Dominus in domo sua propria esset. In ea urbe octiduum commorati sumus. Tertia die Dominus ad templum Deiparae uirginis profectus est, quod contra aulam Ducalem situm est. Ab eo, cum iam Dominus cum comitatu discedens, diuersorium peteret, obuiam est factus Duci, in aulam contendenti, qui Dominum honorificè excepit, eumq; per Heroldos, tum suum, tum nostrum humanè compellauit. Postea uolebat Dñum ad diuersorium deducere, quod Dominus renuebat, rogans ne id faceret, opus enim non esse, gratiasq; ingentes agebat

P

ITER DOMINI

pro eo honore, qui sibi ab ipsius celsitudine exhiberetur & declararetur. Id se ubiq; predicaturum & laudibus celebraturum. His peractis iussit Dux consiliarios suos, ut Dominum ad diuersorium comitarentur. Die sexta misit Dux ad Dominum in diuersorium, rogans ut ad se ueniret. Cum in aulam uenissemus, obuiam nobis processit Dux cū matre & fratre in palatiū quoddam admodū elegans, ibiq; Dominum ipse & omnis nobilitas eius humanissimè excepit. Postea Dominus medius inter Ducem & matrem ipse incedens, in conclaue quoddā deductus est. Quem Dux compellens dixit: Amice charissime, nobis omnibus, mihi, matri, fratriq; acceptissimus es hospes, gratiamq; tibi quam maximā habemus, quod nos cum his bonis uiris, comitibus tuis inuiseris, & nos, Regum & Principum aulas, ut uirum nobili pergenitum sanguine decet, perlustrans, in aliquo inter eos loco posueris. Quapropter quodecūq; à nobis postulaueris, impetrabis. Rogamus itaq; idq; pro singulari honore, nobis & aulæ nostræ, exhibito ducemus, ut rem quampiam à nobis exposcas. Ad hæc Dominus respondit: Illustrissime princeps, pro hac animi erga me beneuolentia & promptitudine, tuæ Celsitudini gratias ingentes ago. Sed ut munus aliquod à tua Celsitudine postulem, in animum meum inducere non possum: nam non eam ob causam domo sum profectus, sed potius ut aulas regum & principum peragrarem, & oculis perlustrarem, sicut uiro nobili conuenit. Cum aliquandiu collocuti essent, Dñs diuers-

LEONIS.

114.

foriū repetijt, quē Dux fratri suo deducere mandavit. Mediolanū est urbs amplissima, ita ut inter maximas Christiani orbis civitates merito censerī possit, in plano iacet, & Ticino amni irrigatur. Arcem habet elegantissimā & amplissimā, in qua atriū amplū vīsttur, quod centū viginti meos passus, & 23. pedes patet. Ipsa extructa est ex lapide quadrato, & marmore candido. In ea templū magnū & elegans spectatur, quod tunc temporis cum nos adessemus nondū totū extructū erat. In illo & in reliquis missa nō administratur Romana Ecclesie more, sed ex præscripto Canonis Divi Ambrosij. Deinceps ducti sumus in sanum D. Ambrosio sacrū, ibi contemplati sumus sepulchrum ipsius: Id est affabre auro & argento gemisq; exornatū. In eo sepulchro prater Ambrosiū 2. Equites sepulti iacent, quod hac ratione accidit. Equites illi naticinati fuerant, vita sua et Ambrosij adhuc incolumi, Ambrosiū cū ex hac vita decesserit, mediū inter se tumulatū iri. Quibus mortuis D. Ambrosius multos annos supernis vivens, tandem etiā ē vivis excessit. Cum corpus eius ad eū locū, in quo illi conditi fuerant, delatū esset sepulchrum statim sua sponte apertū est, & ij duo equites moventes sese, locū diuo Ambrosio mediū inter se concesserūt. Ab obitu D. Ambrosij anni 1085. sunt elapsi. In eo templo Sigismūdu Imperator: item primus Bohemiae Rex, coronati sunt, quorum uestimenta, quibus sub tempus coronationis induti fuerant, nobis sunt monstrata. In eodē templo sepulchrū S. Marcellinae, quae soror erat D. Ambrosij, vīdimus. Spectatur etiam adhuc

P. ij

LITERÆ GVLIELMI MAR=

in eo templo Idolum Ethnicum, nam illam urbem antea
Ethnici incoluerant. E regione aliud est delubrum S.
Francisco sacrum, in eo duorum puerorum ab Herode
occisorum corpora, & sacellum elegantissimè extru-
ctum uidimus. Deinde ducti sumus in arcem, quæ in
urbe est, ea tum edificabatur, monstrataq; sunt nobis
omnia eius conclauiæ. Arx est ampla in plano sita,
urbi quinq; pontibus iuncta, adeoq; munita, ut ei nulla
Christiani orbis, hac in re equiparari queat. Quæ in
re omnes quicumq; eam uiderint, mihi assentientur.
Sed sub id tempus cum nos ibi essemus, nondum tota
extructa erat. Hanc nouena fossæ aquis plenæ circū-
dant, quarum ora muro sunt undiq; firmata, & quæq;
interiecto aggere supra fornices erecto distinctæ, ita,
ut sub ijs fornicibus tota arx circumiri possit. Intra
illos aggeres magna telorum copia recondita asserva-
tur. Qui eam arcem conspexerit, & eam circumierit,
fieri non potest, quin eius structuram magnopere ad-
miretur. Eam urbem, cum ibi Ambrosius Præsulem
ageret Christiani simul & Ethnici incolebant. Medi-
olano distat uiginti millibus passuum Pauiæ urbs, in
qua sepultus est Diuus Augustinus. Octaua die inter-
ijt Domino equus gradarius, quem ei D. Zdenco
dono dederat.

LITERÆ GVLIELMI Marchionis Montisferrati.

VLElmus Marchio
Montisferrati, &c.

Sacri Romani Imperij
Princeps, Vicariusq;
perpetuus. Vlysem,

qui Græcorum omnium prudentissimus atq; disertissimus existimatus est, post captam Troiam, atq; solo equa- tam, tempestatibus, & maritimis erroribus actum multorum urbes adij- se, plurimorum mores vidisse ferunt.

Qua ex re, licet illi uiro nihil addi posse videretur, nihilq; amplius in eo desiderari, multum tamen & rerum experientia, & facundia, & consilij accessisse postea cognitum est. Eius exemplo (vt multis) sic hac tempestate R, & Illustri Domino Leoni de Rosental, Platne, &c. Domino, de regno Bohemię, plærosq; principes, regna, nationes, & loca, petendi cupido

P iij

110
LITERÆ GVLIELMI MAR:
incessit. Quem nos cum his diebus apud nos fuerit, nō minus ob eius domini dignitatem, sanguinis nobilitatem, humanitatem, cæterasq; & animi & corporis dotes, quam ob eam, qua Serenissimum & Serenissimam Regē & Reginam Bohemiæ, quibus consanguinitate iunctus est, deuotionem, & animi affectionem obseruamus, & vidimus non ingrata fronte, et honorifice excepimus, quantum vires, et ea in quæ incidimus tempora patiuntur. In quibus omnibus si facultas, certè animus atq; voluntas nequaquā defuere. Delectati insuper in mirandum modum eius præsentia, ex his quæ ex eo cognouimus, nihil æquè cupimus, quam ei, & commodo, & honori esse posse: Et cum nobis desit occasio, hunc saltem animum nostrum testari non alienum ab officio, & desiderio

CHIONIS MONTISFERRATI. 116.
 nostro, arbitrati sumus. Quas ob res
 cum iter et profectiōem suam profes
 qui, & quæ animum induxit exequi
 paret, atq; constituerit : optemusq;
 vbiq; locorum quam maxime liberū
 & expeditum iter ei præberi, grateq;
 etiam cum res poscit suscipi, cum omni
 eius comitiua, aliquidq; officiū, & ho
 noris, nostra etiam causa in eum con
 ferri, & si quid ei præstitimus per a
 micos nostros cumulari; Rogamus ex
 animo Serenissimos, Illustrissimos &
 Illustres quoscunq; Principes, Domi
 nos, Republicas, Amicos, & Bene
 uolos nostros. Officialibus verò, gē
 tibus armigeris et subditis quibuscūq;
 nostris strictè præcipiendo, manda
 mus, quatenus præfatū Illustrem D.
 Leonem, cum omni eius comitiua,
 cumq; omnib⁹ suis armis, carriagīs,
 capsis, valixīs, fardellis, & rebus omē

P iij

14
LITERÆ GV LIELMI MAR-
nibus per omnes passus, portus, pon-
tes, flumina, loca, & oppida, tamq̃
nostræ & alienæ ditionis, ire, transi-
re, stare, morari, redire & pernocta-
ri, totiens, quotiens opus fuerit, & si
bi libuerit, permittant, & omnino pa-
tiantur, tutè, liberè, & impunè, ac si-
ne solutione alicuius dacij, pedagij,
gabellæ, transuersus et fundinauis,
omniq̃ alio impedimento prorsus et
omnino cessantibus. Quin potius eū-
dem, si nobis gratificari cupiunt in
omnibus benignè colligāt, et gratio-
sè pertractent, eiq̃ provideāt de gui-
dis, saluis conductibus, et viarum du-
cibus, si opus fuerit, et requirendum
duxerit. Id enim adeò nobis gratum
atq̃ iocundum futurum est, vt nihil
gratius nobis, neq̃ acceptius præstari
aut exhiberi posset, mutuas vices pro
eo, si dabitur, libenti animo repensu-

CHIONIS MONTISFERRATI. 117.
ris. Datū Mediolani sub fide nostri
Sigilli, die quarto Decembris. Anno
M. CCCC. LXVI.

▼ Hinc ea die egredientes comitatus est nos frater
Ducis per duo milliaria, cum magno famulatu, tubi-
cinibus, & alijs eiusmodi generis hominibus. Inter
eundum narrabat Domino, singulis diebus Ducem ex
solius urbis Mediolanensis uestigalibus, millenos au-
reos fructum capere. Qui posteaquam Domino uale-
dixisset, retrō Mediolanum reuersus est, duce itineris,
qui nos Veronam Theodorici uiri illius fortissimi
deduceret, attributo. Mediolano Casianum septem
millibus passuum distat. Hic pagus in plano situs, &
arci subiectus est, quæ flumio maximo nomine Abdua
imminet, quem transmisiimus. Casiano Chosaium
uiginti quinque millibus passuum distat, & hic pagus
in campestribus situs est, ab uno latere montibus excel-
sis impendentibus. Huic pago imminet canobium,
duoq; templa, & uineta pulchra. Ultra eum finitur
prouincia Ducis Mediolanensis, & incipit terra di-
tionis Venetorum, quæ uocatur Brises. Ea regio for-
mosas feminas & puellas habet, ut uix formosiores in
ulla regionum quas peragrauimus, uiderimus. Ea prouincia
est pars Longobardiae, nam ea regio longè &
late patet, in multasq; diuiditur prouincias, diuersa
sortitas nomina. Veronam petentes à dextra reliqui-
mus Marchionatū Montisferrati; Ille Marchio habet

P v

ITER DOMINI

in matrimonio sororem Ducum Monachensem. Inde etiam non procul ditionem suam habet Princeps Ferraria, qui non Ducis sed Marchionis titulo appellatur. Chocao Brixia duodecim millia passuum abest. Ea urbs in planitie montibus subiacet, arce loco altissimo posita impendente. Hæc est pulchra & ampla uicinis amenis & frequentibus cincta. Inde proficiscentes, magnam hominum multitudinem in monte quodam choreas agitantem uidimus, in quem quotannis ab aliquot miliaribus ij homines, ad choreas istas peragendas conuenire coguntur, & ab ortu solis usq; ad occasum, sine intermissione saltare. Ea saltatione ita fatigantur & debilitantur, ut eos die sequenti planis inde auehi ad domicilia cuiusq; necesse sit. Nobis, num templi alicuius encenia, uel nuptiale sacrum celebraretur, quod tantopere hilaritati & saltationi dediti essent, percontantibus, responsum est: Se ad id singulari pena diuina cogi. Nam maiorum memoria, cum Sacerdos Corpus Dominicum gestaret, ex magna congregata multitudine hominū, pars, quæ in altera fluminis ripa stabat, uenerabunda ingenua penbuit. Reliqui uerò eorum, qui in hoc monte saltabant non procubuerunt. Quapropter omnes qui sunt ex eorum progenie, eo die in hunc montem, ab aliquot miliaribus conuenire coguntur. Sed quæ id die fieri consueuerit, non quaesiuimus. Brixia Lunam 15. milliū intervalum est. Vrbs hæc arci subiecta, & in ipsis radicibus mōtis sita est. Ab ea Veronā Theodorici petentes, iter fecimus iuxta lacū quendā, à sinistra nobis positū.

& Venetorū ditioni subiectum. Is 32. millia passuum
 in longitudinem, & aliquot in latitudinem patet, de-
 finitq; apud oppidum quoddam, cuius incolæ uniuersī
 sunt piscatores, uetigal ex piscatione illius lacus Ve-
 netis pendentes. Luna Verona 25. passuum millibus
 distat. Urbis est ampla et elegans, in plano sita, mō-
 tes ab uno latere prospectans. Ea quatuor arcibus, binc
 binis, collibus impositis, illinc binis, in plano iacentis
 bus, munita est. Eam flumen latū nomine Atthesis, in-
 tersecat. Ibi fuimus in edibus Theodorici, quæ olim
 eleganter & magnificè extructæ fuerant, sed nunc sunt
 desolatæ et collapse. Eas nunc incolūt famine nobiles,
 interdum tamen tantū, nam noctu spectris quibusdā pul-
 sæ, in uicinis edibus agere coguntur. In media domo,
 eo in loco ubi atrium antea fuerat, patibulum erectum
 uisitur. Cum sciscitaremur, cur id patibulum eo in lo-
 co erectū esset? Respondebatur nobis. Eo id cōsilio fa-
 ctū esse, ut si quis Veronensis patria, eiusmodi quip-
 piam furaretur, quo tale supplicium meritis esset, in
 hanc furcam tolleretur, & ne tanta ignominia afficer-
 retur, si in uulgari patibulo inter externos suspensus
 esset. Postea etenim eum a furca demitti & in loco sen-
 pulturæ tumulari, quod externis fieri non soleat. Sub
 arce Veronensi, iuxta flumen balneū est, in quo Theo-
odoricus Veronensis lauare consueuerat. Fama tenet,
 Theodoricū cū in balneo lauaret, uisus quibusdā feris,
 extemplo equū cōscendisse, atq; eas insecutū esse, ex eo
 tempore postea nūquā apparuisse, ita ut quo deueniret
 in hanc usq; diem ignoretur. Ea de re cū quæreremus,

ITER DOMINI

quid illi arbitrarentur, quonam peruenisset? an terræ
hiatu absorptus? uel quopactio periisset? Hospes nos-
ter ad quem diuenteramus, uir grandi etate, dicebat,
se de parentibus suis, hac de re quondam narrantibus,
audiuisse, pro certo existimari, eum ab alijs heroibus,
qui ipsius uitæ sæpius insidiati fuissent, interemptum
esse. Nam cum circa eas arces montes sint excelsi, baud
disimile à uero esse, illum istas feras persequentem,
fauces conuallium intrasse, atq; ibi ab ijs comprehen-
sum, in lacum, qui non longè ab arce distat, coniectum
esse, lacus enim est magnus, & immense profunditas
tis. Perhibent aliquando homines eò commeare, &
in eum canes, uel alia animalia proijcere solere, qui
coniecti statim uoraginibus profundis hauriuntur, ut
quonam deuenierint, conspici nequeat. Hæc quidem,
quæ nunc memorantur, audita sunt tantummodo nobis
non re ipsa comprobata. Domus autem Theodoricæ
supra dicta, ex saxis ingentibus constructa est, quorū
uestigia ad hodiernam usq; diem apparent, rudera
enim adhuc spectantur, & scala, quæ in palatium fe-
rebant, in quo Theodoricus frequentissimè commo-
rari consueuerat. Visuntur etiam ualue fenestrarum
supra flumen, quod urbem interfluit. Scamna quoq;
super quæ cum alijs heroibus sedere solebat, admodum
alta in ijs fenestris conspiciuntur, unde conijci potest,
eum ingenti corporis statura uirum fuisse. Fertur et
tiam, eum cum alijs heroibus illas ades extruxisse,
quod non uidetur à uero dissentire, parietes enim in-
gentis magnitudinis lapidibus constant. Veronenses

sub Venetorum sunt imperio, quibus magna ueſtigalia ex omnibus rebus, quæ uenduntur uel emuntur, pendere coguntur. Ex uino uel alio potus genere, quodcumq; uenditum fuerit, tertia pars ijs tribuitur. Ita narrabatur, ex ſola tantum Veronenſi urbe, ſummam annui prouentus eſſe ducenta millia Ducatorum. Inde colligi poteſt, quantum Veneti aliorum ueſtigalium et reddituum habeant. Verona Vicentiam triginta milliarium Italicorum iter eſt. Hæc urbs uinetis cincta eſt, et arces habet duas, alijs tribus arcibus, circa eam in iugis montium eminentibus. Eam præterfluit Bachillio amnis, et alter urbem interſecat, nomine Veron, qui ambo infra urbem confluunt. Apud illam inchoatur regio, quæ Forum Iulij nuncupatur, Venetorum imperio ſubiecta. Vicentia Padua octodecim millium interuallo diſita eſt: Ea urbs eſt ampliffima, quæ Brenta anni irrigatur. Hinc nauibus Venetias, uiginti quinque millibus paſſuum inde diſtantes, nauigari poteſt. Padua miſit Dominus Heroldum ſuum ad Ducem Venetiarum, qui ab eo edoſus, quæ die Dominus Venetias eſſet appulſurus, obuiam ei miſit in naui prætoris cancellarium ſuum: Is Domino duobus ab urbe Veneta milliaribus obuius factus, Domino ſalutato, à Duce Venetiarum ſeſe ei obuiam miſſum aiebat, ut ipſius uerbis Dominum exciperet: Quæ propter ſe et Ducis et ſuo nomine gratulari Domino, quod ei ſaluo et incolumi eò deuenire contigerit. Simul Ducem excuſans, orabat, ne Dominus id ægrè ferret, quod Dux ipſe ei obuiam profeſſus non ſit. cū

ITER DOMINI

114
114
114
enim grauiſſimis negocijs publicis occupatum, id ex eo
qui non potuiſſe. Venetias deinde uentum eſt, qua-
tuor diebus antequam reliqua familia eo perueniret,
quam Dominus cum iumentis terra Teruiſſum premi-
ſerat, urbem duodecim millibus paſſuum à Venetijs di-
ſtanti. Caterum Padua curia eſt eleganter exadis-
ficata, & tota ſtanneis laminis conteſta, in ea uiſitur
atrium ampliſſimum affabre extructum, marmoreq;
conſtratum. In ea urbe plurimæ etiam ſanctorum re-
liquiæ aſſeruantur, quas non annotauimus. Eſt quoq;
ibi Gymnaſium ſtudijs uariarum artium florentiſſimū,
& ſtudioſorum adoleſcentum frequentia celeberrimū.
Padua Seruiſſum uiginti quinq; millium paſſuum in-
teruallo abeſt. Vrbs eſt quam præterfluit Syl amnis,
ſupra quem in urbe et circa urbem quadringentæ cir-
citer mole frumentariæ uiſuntur, quæ omnes Venetæ
urbi panem ſuppeditant, nam ita legibus cautum ba-
bent, ne ullum alium in locum quam Venetias eæ res
illinc exportarentur. Eo ſumine uſq; in mare, & in-
de Venetias perueniri poteſt. Teruiſſum terra à Pa-
dua adiuimus itinere impedito, & difficili. Per aquā
eundo ſunt triginta duo milliaria parua. Eo cum ue-
niſſemus, diuertimus in hoſpiciū quod ad Turrim
rubeam uocatur. Teruiſſo Venetias duodecim millia
paſſuum numerantur, & aqua triginta duo milliaria.
Venetias cum Domino inſecuti, ueniſſemus, Vene-
ti conuento Domino, cum Ducis nomine ſuoq; comiter
exceperunt, & honorarium munus attulerunt. Quod
poſtea ſingulis diebus, Franciſcus Cancellarius Ducis,

LEONIS.

120.

tum aliquot nobilibus Dominum uisitans, facere solitus erat. Venetijs sumus commorati octiduum. Tertia die monstrata est nobis S. Lucia, nam eo die memoria eius celebrabatur, quo omnibus conspiciere cupientibus, eius uidenda sit copia. Quarta die ducti sumus in eadem S. Marci, quæ est pulcherrimo opere extructa. In ea est Sacellum firmum & munitum, in quo Veneti omnes suos thesauros conditos habent, quos conspiciendi potestatem nobis fecerunt. Primum intuiti sumus duodecim coronas magnificè auro et gemmis adornatas, itidem duodecim pectoralia similiter aurea & gemmis splendentia. His coronis & pectoralibus ornantur uxores Senatorum ad id delectæ, diebus sacris, nempe die corporis Christi, die Natiuitatis uel Resurrectionis, aut diebus festis Deiparæ uirginis memoria insignibus, cum corporis Dominici gestationem prosequuntur. Eæ femine quibus ista portanda dantur, palas habent in anteriori parte, eo loco, quo pectus prominet, excisas, quem locum illis pectoralibus obtegent. Ostsense sunt nobis etiã gemmæ plurimæ auro incluse, & inter eas una, quæ Turcus uocatur, tanta magnitudine, ut Dño imposta caput eius tanquam pileus cõtingeret, ea fuerat olim D. Marci. Postea monstrata est nobis patera ex Pallasrubino confecta, benè magna, quæ etiã S. Marci fuerat. Deinde sumus contemplati cornu Monocerotis, quanta magnitudine nullum unquam uidimus, aliosq; thesauros innumerabiles. Sed nihil mirum est, eos tantam thesaurorum pretiosorum copiam possidere, namq; est ciuitas ditissima, quæ, ut nobis narrabatur,

ITER DOMINI

ee
nouem regna imperio suo subiecta habet, & alios pa-
uentus innumeros. Referebant etiam ij, qui hos the-
sauros monstrabant: Hominem quendam Venetijs ori-
undum omnes eos thesauros inde asportasse, posteaquā
muro, intra annum & quatuordecim septimanarum
tempus, perfosso, adiutum sibi ad eos fecisset. Id furtū
per longum tempus in occulto nemini cognitum per-
mansisset, etiam illis ipsis, quorum curā thesauri cō-
missi erant, nisi ille fur, qui eos abstulerat, eam rem
sub fide compatri suo aperuisset. Is hac re cognita,
illud ad Ducem deferre constituit, idcirco, palatium,
ubi Dux cum suis consilium habebat, ingressus, pula-
saut, Dux, quis tam audax esset, quod conclaue su-
um adiret, cum id ante eam diem nunquam factum es-
set, admiratus, quendam suorum egredi, ut hac ex-
ploraret, iussit. Ille egressus, homine conspecto, unde,
inquit, tantum tibi animi præsumis, quod conclaue
Ducis tanto cum impetu adoriri audeas? forsā igno-
ras, quod hic magnis de rebus consilium habeatur?
quapropter temeritatis tuæ capite pœnas lues. Ille
respondit: Hoc ne præmium ille, qui fideli & sollicito
animo, quæ ad Reipub. salutē pertinent, curat, feret?
Tum ille intelligens, eum aliquid ardui afferre, Duci
renunciat, rem esse grauem, ob quam ille intromitti
postulet. Qui cum iussu Ducis intromissus esset, hæc
ad Ducem & consiliarios locutus est: Domini cir-
cumspicite ubi uestros thesauros habeatis, an in loco
solito, vel alibi? Ea re audita, Dux è uestigio ad il-
los, qui thesaurorū curā agebāt, misit, ut explorarent

an

LEONIS.

121.

an thesauri essent in suo loco integri? Qui cum eò uenissent, ne uestigium quidem eorum reppererunt, quod statim Duci renunciarunt. Tum Dux confestim eum, qui antea se de thesauris admonuisset, uocari iussit. Quem, ubi uenit, interrogauit, quopactò thesauri, ex eo conclauis, ubi asseruabantur, ablati essent? Tum ille, Clementissime, inquit, princeps, compater meus (quem nominabat) mihi hanc rem concedidit & aperuit, quòd thesauros illos, qui ad diuum Marcum in conclauis seruabantur, abstulisset, quos mihi com-
monstrauit. Huius rei indicium & argumentum est hic annulus, quem mihi dono dedit. Eum simul in medium protulit dicens: agnoscitis eum? Cui Dux cum consiliarijs respondit: Quid non agnosceremus? hic annulus est, quem Diuus Marcus in pollice gestare cōsueuerat. Ille annulus ingentis erat pretij, qui etiam inter reliquos thesauros in illo conclauis obseruabatur. Postea Dux iussit quosdam suorum, ut cum indice, qui tanta cura, ne tanti thesauri à Republica alienarentur, prouidisset, irent, quo ille ipsos ducturus esset. Qui ad furem deducti, illum thesauros eos manibus uolutantem, & inspicientem, offenderunt, is iam ex una corona exemerat tres gemmas, quæ aliquot milium pretio constabant, thesauris reliquis adhuc integris, quos iam in utrem quendam composuerat, & inter paleas abdiderat, mari cum ijs fugam arrepturus, ni compatriis proditione prauentus fuisset. Hoc cum omnibus ijs rebus comprehenso, & custodiæ tradito, consilium est habitum, quonam supplicio affi-

Q

ITER DOMINI

ciendus esset? quidam censebant, eum, cum tam magnas & pretiosas res furto abstulisset, tale supplicium meritum esse, cuius exemplum adhuc nunquam editum esset, nempe, ut in patibulo in mari erecto, catena aurea suspenderetur, in eam sententiam alij omnes iuerunt. Hoc patibulum cum Venetijs essemus, uidimus, sed fur ille, hinc ablatus, in camiterio ad Diuam Helenam sepultus erat. Eius sententiae Ducem penituisse ferunt, quod illum suspendi curauerit. Nam, cum ab exordio mundi, de nullo huiusmodi fure, qui tantum abstulisset, auditum sit, conseruandum & locupletandum potius fuisse, ut in perpetuam memoriam ea familia extaret, cuius autor tantum furto surripuisset, & si caluisset, abscondendi artem, obtinuisset: compatremque eius, qui illum prodiderat, digniorem ea poena fuisse. Cateram ex eo conclauis, ubi thesauri seruantur egressi, deducti sumus ad sepulchrum S. Marci, inde uero in Palatinum Ducis, quod huic templo proximum est. Supra fores templi, tres equi aurei, quos Veneti ab Ethnicis redemerunt, spectantur. Contra Palatinum Ducis patibulum lapideum è regione ianuae, qua palatium intratur, erectum est. Cum percontaremur, cur in eo loco aduersus palatium, id erectum esset, cum in alio loco poni potuisset? Respondebant: Ideò si quis Dux contra Rempublicam aliquid admitteret, ut in eo suspenderetur: hoc autem loco idcirco constitutum esse, ut esset monumentum & cautio cuique Duci. Sed non proditur memoriae, ullum unquam eorum Ducem, eo

supplicio affectum esse. Veneti nullum externum suum Imperatorem, siue Regem, qui sibi praeſt, admittunt, sed e medio sui Ducem creant. Et qui non est Venetus, etiam si esset opibus, & generis nobilitate clarissimus nec ad legum, nec ad consiliorum communionem admittitur. Palatium Ducale nobis ingreditibus, Dux obviam processit, & Dominum humanè & honorificè salutat, apprehensa eius dextra, in conclave suum deduxit, comiter cum illo sermones conferens, & de omnibus Regibus & Principibus, quos adierit, sciscitans. A Duce digressi si diversorium repetimus, comitantibus nos quibusdam Venetis Senatoribus, quibus aderant duodecim ex equestri ordine, & alij complures. Die Sexta misit Dux ad Dominum, ut, si cupidus esset videndi, quas consuetudines Veneti in Iudicijs servarent, quovè pacto praetores & alios regionum praefectos crearent, & quem locum Dux in senatu haberet, in palatium adveniret. Eius rei conspicienda se percupidum esse, Dominus respondit. Eò cum ventum esset, Dominus à dextra Ducis considere est iussus. Dux vero ipse in sella pulcherrima, & alias alitudine superante, sedebat: Alij Senatores ordine per longitudinem palatii, à lateribus & in medio, in subsellijs considebant. Existimo duo vel tria hominū millia ibi adfuisse. In eo comitio praefectus quidā est creatus, quod hoc sit modus. Contra tribunal Ducis stant 4. columnae lignae, super quas posita sunt quasi tympana interius excavata &

Q. ij

ITER DOMINI

Et in suprema parte foramina, non ampliora, quam quibus manus inferri posset, habentia. In ijs seruantur globuli partim inaurati, partim argentei, partim tenuissima tantum tela serica obducti. Primum igitur consurgunt uiginti quatuor uiri, singuli pixidem in manu habentes, ex quibus baccas illas uel globulos eximunt, et palatium circumeuntes, eas, cui uolunt distribuunt: Deinde et alij circumeunt, et itidem globulos illos, quibus uisum fuerit, diuidunt. Secundo dum eos adhuc alij uiginti quatuor palatium obeuntes globulos ab ijs, quibus dati fuerant, repetitos, colligunt, et alijs rursus, quibus placet, attribuunt. Deinde baccarum numero inito, exploratur quot quisque habuerit, et cui plurimae aureae attributae fuerint, is praefectus creatur, et in aliquam regionem, quo Dux et Senatus censuerint, mittitur, qui tamen suo magistratu, diutius annuo spacio non fungitur. Eo temporis spacio multorum millium accessione ditatur, ijs tamen uectigalibus, quae Reipublicae sunt, integris. Ad eum modum Veneti suos magistratus eligunt, quorum suffragia sorte colliguntur. Nam nemo, nec ipse Dux, amicitiae uel alicuius cognationis gratia adiutus, magistratum ullum assequi potest, nisi sorte. Quod ita sit, ut nunc memoratum est. Inde perducti sumus in eum locum ubi naues fabricantur, et alia eorum pertinentia, rudentes, uela et reliqua conficiuntur. Id opus nunquam intermittitur, sed continuo labore peragitur. Artificum ea fabricantium magna est multitudo. Aedes ad hanc rem destinatae, iuxta mare scorsim iae

cent, aliquot stadiorum longitudine, magno conclavi-
um, in quibus uela & rudentes continentur, numero
distinctæ. Et quæ, quo anno, naues fabricatæ fuerint,
eæ subduktæ reseruantur, ut si usus posceret, omnia
preparata in promptu adessent. Nam Veneti conti-
nenter cum Ethnicis bella gerunt, & singulis annis
multa militum millia alere coguntur, ut oras mariti-
mas, tueri, ubi necessitas postulat, possint. Postea
deducti sumus in armamentariū, ubi tormenta & mas-
china bellicæ, pulueres, tela, bombarde, & alij bel-
lici apparatus custodiuntur. Quas res nullo uspiam in
loco plures magisq; affabre & apparatus facias, con-
spicere nobis licuit, quam ibi. Die septima Domi-
nus Ducem conuenit, & ei ualedixit. Inde nauicula
conscensa cum aliquot Senatoribus Venetis in canobis-
um quoddam nauigauit, ubi erat legatus Pontificius,
qui delictorum ueniam & remissionem, quas indul-
gentias uocant, liberaliter hominibus, id expetenti-
bus, largiebatur. Hinc nauigio deuecti sumus, in æ-
des quasdam, quæ olim Ducis Mediolanensis fuerant,
sed tum eas mercator quidam qui Alexandria Vene-
tias commigrauerat obtinebat. Is cum illum locum se-
mi edificatum, septuaginta quatuor aureorum milli-
bus emisset, (fundamenta autem tunc tantum, quatuor
spitamas aquis prominentia erant) tanta eum postea
structuræ elegantia & magnificentia exornauit, ut
pulchrius edificium nunquam uiderimus. Nam omnes
porticus sunt extructæ ex candido Alabastro. In cu-
biculo, in quo mercator cum uxore cubare solebat,

Q in

ITER DOMINI

stragula erant ex argento contexta, & pavimenta cla-
 bo alabaistro constrata, & laquearia argentea inau-
 rata. In lecto duo conspiciuntur puluini unionibus or-
 nati, & unum cernical itidem margaritis & gemmis
 exornatum. Dependebat etiam ibi supra lectum aus-
 leum extensum, cuius textura, præter materiam, ex qua
 contextum erat, viginti quatuor millibus Ducatorum
 constare dicebatur. Ex eo conclavi ducti sumus in a-
 trium quoddam, in quo est fumarium calefaciendi cau-
 sa factum, ab eius structura tredecim millia ducatorum
 data esse feruntur. In ijs adibus est puteus aquæ dul-
 cis, uidelicet talis, quam nos in nostris fontibus habet-
 mus. Nam ad differentiam aquæ marinæ, quæ salsa
 est, hæc dulcis uocatur. His omnibus conspectis &
 perlustratis Dominus ad quosdam dicebat: Forsan hic
 mercator, omnia sua bona, quæ habebat, in structus-
 ram harum adium insumpsit? Tum illi querebant ex
 Domino, quid censeret, quantum in edificium illud
 collatum esset: eò, ultra centum millia in sumpta esse
 dicente, in risum effusi dicebant: Mercator iste coram
 Duce nostro iureiurando affirmavit, hæc ædes ei tre-
 centis et tribus millibus aureorū constare. Nobis iam
 egredientibus, mercator ille cū uxore naui uelut ad-
 uenit, nam cū uxore & liberis, animi gratia tunc tem-
 poris, cum nos ædes eius inuideremus, per mare exspa-
 tiatus fuerat. Is Dominū magnoperè orabat, ut pau-
 lisper regrederetur, ne, tanquam ex deserta domo, uac-
 uus abiret. Cum in atrium reuersi essemus, mandauit
 adferri Zaccaram confectum in tribus patinis argen-

teis, & uinum aliaq; potus genera in tribus scyphis aureis, & reliquis argenteis. Quibus rebus nos ita tractabat, ut rex quispiam uel princeps, quos adieramus. Vxorem habebat formosissimam, ac si principis alicuius coniunx esset, ea circa sese duodecim puellas pedissequas habebat. Liberos ex ea quinq; sustulerat, duos mares, & tres femellas. Cum iam inde abiremus, mercator, eundem lembum, quo Dominus cum Senatoribus uehebatur, conscendit, & eum in diuersoriū comitatus est. Eo abeunte sciscitabatur Dominus ex Francisco Cancellario Ducis, quid existimaret, quantum illi bonorum supra sumptus in ædificationem istius domus factos, permanisset? Ille arridens dixit: Quid tu Domine arbitraris, cum in harum ædium structuram, omnia sua bona impendisse? Ille uerè adhuc, præter edes, & eam impensam trecenta milia ducatorum possidet. Octaua die ducti sumus in domum, quæ uocatur Germanorum, in qua mercatores peregrini diuersari consueuerunt. In ea ex omnium Christianarum prouinciarum primarijs urbibus, suam mensam seorsim quisq; habere potest, ita, ut & cibum & potū, quem uoluerit, nanciscatur. Nam in ea omnium rerum necessariarum maxima habetur copia. Inde ducti sumus ad textores panni aurei, damasceni, holoferici, postea quoq; in tabernas mercatorias, ubi nobis inestimabiles opes ostendebantur.

LITERÆ CHRISTO

phori Mauro Ducis Venetiarum.

Q. iij.

CHRISTOPHorus
 Mauro, Dei gratia
 Dux Venetiarum &c.
 Vniuersis & singulis
 tam amicis, quā fide-
 libus ad quos præsentēs aduenerint,
 Salutem & synceræ dilectionis affe-
 ctum. Laudat Theophrastus incly-
 tus Philosophus ius hospitalitatis, &
 rectè quidem. Est enim humanitatis
 præcipuum argumentum, non modo
 priuatim, sed etiam publicè patere do-
 mus & ciuitates Illustres, cum omni-
 bus, tum præsertim illustribus hospi-
 tibus. Quo instituto laudatissimo,
 si qua unquam ciuitas claruit, nostra
 hæc meritò gloriari potest. Nam, vt
 est libertatis et securitatis sedes; ita cō-
 tinuè omnibus patuit, & in externos
 ius hospitalitatis comiter, officiosè, &
 amanter excoluit. Quemadmodum

DVCIS VENETIARVM. 125.
 nuper vſu uenit in perſonam Illuſtris
 Domini Leonis de Roſenthal, Blato-
 næ, &c. Domini de regno Bohe-
 miæ: Qui, dum pro magnorum vi-
 rorum heroumꝑ more, contempto
 domeſtico otio omniꝑ labore, & vi-
 arũ aſperitate poſthabita, orbem ter-
 rarum peragrarare pergit, Ad hanc vr-
 bem noſtram ſtudio eius viſendę no-
 ſtriꝑ adeundi diuertit: excepimus eũ
 perlibenter, vidimus, conuenimus.
 Nam præterquam, quod præſentia et
 ſpecies corporis non denegat, quin
 claro & inclyto ſanguine cretus ſit, aſ-
 finitate etiam tangit Sereniſſimũ do-
 minum Regem Bohemiæ, cui maxi-
 ma beneuolentia afficimur. Cupientes
 namꝑ vt ita Ex: ſuæ vbiꝑ terrarum
 eueniat, harum noſtrarum patentium
 literarum ſerie amicos rogamus: Fi-
 delibus autem & ſubditis noſtris præ-

Q v

AN
LITERÆ CHRISTOPHORI
cipiendo mandamus, vt præfatū Dos
minum cum omni comitiua sua, per
quascunq; ciuitates, oppida, castella,
pontes, passus, portus, aquas, flumina,
palatas, & quælibet alia loca vestra,
seu vobis cōmissa euntem, stantem,
& redeuntem, die noctuq; tām
per terram, quām per aquam, & tām
pedestrem, quām equestrem, simul et
diuisim tractare et expedire, tractas
riq; et expediri facere placeat et velitis,
tutè, secure, liberè, honorificè, cō
miter, fauorabiliter, et expeditè, sine
solutione alicuius dacij, pedagij, fune
dinauis, restariæ, transitus, vel gabel
læ, omniq; alio impedimento et mor
lestia cessante penitus et amota. Sicut
de amicorum beneuolentia, fideiūq;
ac subditorum plenè speramus, am
plissimèq; confidimus. Datæ in'no
stro Ducali palatio, die sextodecimo

VA

DVCIS VENETIARVM. 126.
 mensis Decembris. Indice XV.
 M. CCCC. LXVI.

Nona die conscensa naui Venetijs discessimus. m m
 Mestriam urbem, quæ duobus miliaribus à Venetijs
 distat, in littore quod Venetijs proximum est, sitam,
 peruenimus. Hinc nauibus relictis, omnes, & Domi-
 nus quoq;, pedibus Tervissum, quo equos, ut dictum
 est, præmiseramus, profecti sumus. Tervisto Sicxailū
 (Sacillum in mappa) 25. millibus passuum abest, op-
 pidum est in planitie positum, quod præterfluit Li-
 quentia amnis. Inde discedentes à latere uidimus urbem
 nomine Spembergam, eam præterlabitur fluminis no-
 mine Tiliauentum. Sicxailo Santalenam 25. millium
 iter est, id oppidum est exiguum muro circumdatum,
 sub montanis situm. Ab eo Clausam petentes, transui-
 mus urbem uia impostam nomine Peusedorsum, &
 alteram sub montibus sitam Clemam dictam, quæ etiā
 uia, qua transuiuimus adiacet. Santalena Clausa uiginti
 quinq; millibus passuum distat, castellum est par-
 uum, inter montes maximos positum, quod torrens
 quidam alluit. Ea clausa est Venetorum, admodum
 munita, nam montes, muris per conualles ductis, con-
 iuncti sunt, ita, ut nemo ex Venetorum ditone in Ces-
 saris prouincias, aut uicissim ex Cesarianis terris
 in Venetas, montibus altissimis obstantibus transire
 queat, nisi per illam clausam: Quæ adeo militum &
 tormentorum præsidio firmata est, ut illum, qui eam

ITER DOMINI

expugnare uoluerit, magnas opes & uires habere oporteat. Clausa Pontanum (Pont a fell in mappa) septem sunt millia passuum, uicus est inter eosdem montes, quem riuus ponte lapideo stratus alluit. Is uicus ab altera parte Forum Iulij, ab altera Carniolam, quae Episcopo Pambergenfi paret attingit. Pontanio Maluerco uno milliari Germanico distat. Ibi finiuntur miliaria Italica, & incipiunt Germanica. Is uicus montibus subiaceret. Maluerco Villacum quinque miliarium iter est. Urbs est in plano posita, quam à latere amnis Drauis alluit, ponte ligneo iunctus. Haec urbs uia, quae Venetias fert imposita est. In ijs montanis, quae transuimus, habitant maxima parte homines strumosi, inter quos rari sine strumis reperiuntur, nisi externi. Villaco Clagenfurtum proficiscentibus lacus occurrit duorum miliarium longitudine, & latitudine non exigua, qui aliquot Dominorum ditioni subiectus est. Eum à dextra, Gratium petentes, reliquimus. Villaco Clagenfurtum quatuor sunt miliaria. Oppidum est muro cinctum, in planitie situm, non adeo amplum, quod praeterfluit torrens nomine Glan, ponte ligneo non longo stratus. Clagenfurto Velcmarcum quatuor miliarium interuallo distat. Oppidum est in colle montibus subiaceret, non magnū, Domini Georgij ditioni subiectū. Velcmarco Tragenburgum quinque disiacet miliaribus. Vicus est inter montes positus, arci in monte impendenti subiectus, quem amnis haud exiguus praeterfluit nomine Draus, iuxta quem iter fecimus tamdiu, quoad ista montana

superdremus. Tragburgo Caienuurczualdum, quatuor miliarium intervallum est. Hic vicus montibus subiacet, citra quem, Gratium à Venetijs petentibus, arces duæ à sinistra & tres à dextra occurrunt. Caienuurczualdo Leibnicium quatuor miliarium spatium abest, id castellum in plano positum, torrente, qui Sosnum dicitur, irrigatur. Supra quod iacent quatuor arces, omnes uno munimento circumdatae, atq; in uno monte sitae, quæ trium Dominorum ditioni sunt subiectae, una est Episcopi Salisburgensis, altera Episcopi Secan, tertia Polheimij. Id castellum cum arcibus, quatuor miliaribus à Gratio abest. Leibnicio Gratium quatuor miliarium iter est. Urbs hac est ampla arcem habens, quam duo propugnacula ante eam erecta muniunt. Ea urbs ab altera parte montes, ab altera planitiem prospectat, & Mura amni, qui ponte ligneo iungitur, irrigatur. In huius amnis ulteriore ripa Stiria provincia inchoatur. Gratij Imperatorem, (Fridericum 3. intelligit) Principem Misnie, & Ducem Albertum offendimus spectaculis equestribus edendis intentos, in quibus deni aduersus denos concurrerunt. Ibi etiam Iohannes Zebrouiensis decurrit, cum quodam Germano, nomine Rimbergero, qui pro forti & ualido decursore existimabatur. Ad id spectaculum Dux Albertus suum equum concessit Iohanni Zebrouiensis. Eam pugnam spectauit Cæsar. Dux Albertus, & alij plurimi Barones & Nobiles. Cum decurreretur, Germanus ille, equum sub Domino Iohanne confodit, sed ipse præcipiti admodum ca-

ITER DOMINI

rr.
ss
H
 à suo equo deturbatus est, ut id magnæ admirationis
 Cesari & alijs esset, Iohanne tamen immoto in suo
 equo permanente. Die quarta Dominus cum princip
 pe Alberto, & Episcopo Patavienfi orarunt Casar
 rem, ut Schaschconem, equestribus insignibus ornaret,
 quod statim impetratum est. In arce Gracensi Cesar
 ut plurimum, commorari consuevit. Cum eò uenerit,
 paucos secum cubicularios in arcem assumit, reliqua
 familia in urbem relegata. In hac arce pretiosiores
 Caesaris thesauri custodiri dicuntur, sed ij non sunt nos
 bis commonstrati, uti apud alios Reges, præter unam
 uestem Damascenam rubeam, cuius oram mæandri ex
 anionibus & gemmis contexti, palmi latitudine cir
 cumibant. De ea ita consiliarij Caesaris prædicabant:
 Si Cesari pecunia opus esset, eam uestem oppignorari
 posse plusquam pro quingentis millibus aureorum, nã
 aliquot gemmas in ea ostendebant quæ uicenis aut tri
 cenis millibus constare dicebantur. An ita uerè sese res
 habeat ignoro, illi quidem ita referebant, sed nos par
 cè fidem huic rei adhibebamus. Quinta die Gratio
 discessimus, & quatuor miliarium itinere confecto
Frunlautenum uenimus, uicus est in montanis Stirie
 situs, & Mura fluuius alluitur. Ad eum Gratio ten
 dentes, à dextra conspeximus Phanbergam arcem,
 quæ Casariana ditionis est. Inde Brucam tria sunt
 miliaria. Oppidum est & arx in monte supra oppi
 dum sita. Id in montanis positum eodem Mura fluui
 o alluitur. Gratio usq; in id oppidum eo flumine pro
 fecti sumus. Brucam Coppenbergam uno miliarium

LEONIS.

128.

venimus, vicus est, quem Murcius fluvius irrigat. Eius
 uico due arces coniunctæ imminet, quæ Dño Stum-
bergero parent. Ille annis duobus pontibus ligneis nõ
 longis, iuxta dictum oppidum iungitur. Coppenber-
ga Merczenschlagum quinq; milliaribus distacet. Cas-
 tellum est in montibus Stiriacis, quod idem fluvius,
 qui Coppenbergam, alluit. Merczenschlagum Schot-
uinum sex milliaribus, Schotuino Neustadium quatuor
 milliaribus distat. Neustadij arx est, in qua Cæ-
sar sæpius commorari consuevit. Hæc urbs iacet in
 confinio Austriæ, Stiriæ, & Hungariæ. Ibi offendimus
 uxorem Cæsaris, ad quam literas habebat Domio-
nus à fratre eius Rege Portugalliæ. Ea Dominum
humanè excepit & omnium comitatum, blandeq; cum
Domino colloquebatur, de fratre suo perquirens, &
 quomodo Domino Portugalliæ placuerit, quamq;
 benignè à fratre suo tractatus sit, percontans. Cui
Dominus respondit: Se à fratre eius Rege Portu-
galliæ liberaliter & comiter habitum esse, atq; duobus
 equis elegantibus, quos sibi in diuersorium mis-
 sisset, & insuper binis Æthyopibus & Simia, qua
 tantum à Rege expetiuiisset, donatum. — Præterea
 per omnes regias provincias tutum & liberum com-
 meatum sibi concessum fuisse, usq; ad limites Hispa-
niæ. Hos sermones coniunx Cæsaris propenso & læ-
 to animo audiebat. Nam, cum eas regiones petituri
 essemus, eadem literas Domino, ad fratrem suum
Regem Portugalliæ dederat, propria manu exar-
 tas. Ex ea urbe Dominus discessurus præmisse

ITER DOMINI

W **Schafchonem ad Regem Georgium & Reginam Io-**
bannam sororem suam, qui denunciaret, se ex perez-
grinatione reuersum Neustadij apud Coniugem Imper-
ratoris esse. Cum Neustadij essemus, deducti sumus
in Monasterium nouam, quod Caesar sibi ad sepulturā
extrui curauerat: Iamq; eo tempore sepulchrum prae-
paratum erat. Lapis, quo sepulchrum claudi debebat,
mille & centum aureis constare dicebatur. Postea a-
scendimus turrim, & eam campanam, quae aureos
circulos habet, spectauimus. Qui hoc pacto ad eam
campanam deuenisse feruntur. Mercator quidam lo-
cuples adnexerat in eam urbem aurum, quod massae
aeris inclusum erat, idq; cuidam ciui custodiendū tra-
diderat. Sub id tempus in ea urbe conflabatur cam-
pana, ad cuius magnitudinem cum aliquantum aeris
desideraretur, ille ciuis, qui id aurum custodiebat, ig-
norans aurum aeri esse inclusum Senatum adiit, dicens:
Ego es conflationi campanae cōpetens domi meae ha-
beo, quod tamen non est meum, sed meae fidei commis-
sum. Eum illi rogabant, ut illud es sibi usui daret, quo
campana perfici posset, se cum mercatore, postquam
uenerit, rem composyturos, & pecuniam conuenien-
tem soluturos. Id, ut orabant, factum est. Deinde cum
mercator aduenisset, & es suum ab eo, cui asseruan-
dum tradiderat, repeteret, respondit ille, id amplius
penes se non esse, nam se illud ciuibus, rogatu eorum,
quos ad conflationem campanae, es tale deficiebat,
mutuo dedisse. Id tamen illi, pro ipsius placito, à ci-
nibus exolutum iri. Haec ille audiens, orabat hospitem
ut sibi

ITER D. LEONIS. 129.

ut sibi campanæ conspiciendæ copia fieret. Eô cum deductus esset, conspiciatus illos circulos aureos, interrogabat hospitem dicens: Quopacto hoc aurum ad campanam deuenit? quonam conuenienti pretio tibi ab hac Republica meum æs exolutum erit? nam uides aurum admixtum æri fuisse. Tum subiunxit: Sed cum iam factum sit, nullum pretium pro ære reosco, præter id tantum, ut in mei memoriam, tam pauperi, quàm diuiti, gratis hac campana exequiæ celebrentur.

Neustadio Therma quatuor milliaribus absunt. Inde Vienna itidem quatuor. Ea caput est Austriæ, in plano sita, quam alluit Danubius fluuius. Vienna Blatnam 27.

milliarium iter est, omnibus notissimum.

R

HIC DESCRIBITVR VISITATIO TOTIVS TERRÆ SANCTÆ,
 quam huius temporis peregrinatores
 perlustrant. Sciendum autem est, qui locus signo cruce
 tali + notatur, ibi esse remissionem & liberationem
 ab omni peccato & poenā. Sed quæ loca tale
 signum ascriptum non habent, eas indulgentias in septennium,
 quadraginta & septem dies concessas, obtinere.
 Eas indulgentias his locis sunt attributæ
 à beato Sylvestro Papa, rogatu Constantini
 Magni Imperatoris, & diuæ Helenæ
 matris ipsius.

Prima peregrinatio & visitatio incipit à Iapha Hierosolimam usq;.

Primo in urbe Ioppe vel Iapha Petrus Apostolus ad uitam reuocauit Tabitam ministrantem Apostolicam. Non procul ab ea urbe locus est, ubi diuus Petrus pisces capere erat solitus. Item in urbe Lidda, templum est S. Georgij, ubi excruciatu erat. Ibi etiam est locus ubi Petrus sanauit Æneam Paralyticum. Item urbs Bamula. Castellum Emaus. Ibi est locus in quo duo discipuli Christum ex fractione panis agnouerunt. Ibi est etiam sepulchrum S.

R ij

ITER DOMINI

Cleopha, qui istorum duorum discipulorum unus erat. Itidem urbs Ramatha, ex qua Iosephus nobilis ille, qui Christum de cruce deposuit, oriundus erat. Illic est templum & Sepulchrum Samuelis Prophetæ.

Visitatio Hierosolymorum,

ubi isthæc conspiciuntur.

IN sacra Hierosolymitana vrbe, templum est, quo continetur sepulchrum Domini, ubi est mons & locus supplicij, in quo Christus crucifixus est +. Itidem locus, ubi Christus linteis inuolutus, depositus, & unctus est +. Item sepulchrum sacrū in quo Christus tumulatus fuerat, unde à mortuis triumphans resurrexit +. Locus ubi Christus sese manifestauit Mariæ Magdalene in habitu hortulani. Sacellum Neiparæ uirginis, ubi Christus primum ei apparuit, in cuius fenestrarum una est columna, ad quā Christus deligatus in domo Pilati, flagris cæsus fuit. Carcer Christi. Locus ubi uestis confecta fuerat. Sacellum S. Helene. Templum ubi crux sacra, corona, clauis, & lancea Longini reperta est +. Item alia columna ad quam Christus alligatus erat, cum spinea corona coronaretur. Locus ubi inuentum est caput Adami, in medio orbis terrarum. Item extra templum sunt quatuor sacella, Primum beatæ uirginis & diui Iohannis Euangelistæ: Secundum Sanctorum Angelorum: Tertium S. Iohannis Baptistæ: Quartū S. Mariæ Magdalene.

LEONIS.131.
Visitatio totius vrbis Hieros
solymitane.

EXtra portam est templum in uico, ubi est saxum in quo Christus crucem gerens quieuit. Domus diuitis eius qui Lazaro micas mensa decidentem denegabat. Biuium ubi Iudei Simonem ad portandam crucem adegerunt, & ubi Christus deposite cruce, conuersus ad mulieres, dicebat: Nolite me de flere, sed uos & filios uestros. Locus ubi uirgo Maria stans manibus præ dolore gesticulabatur, cū Christum, crucem portantem conspiceret. Item duo saxa candida, in quibus Christus crucem portans paululum acquieuit. Item Ludus literarius, ubi Virgo Maria literas didicerat. Domus Pilati, in qua Christus condemnatus, flagris cæsus, coronatus, & morti adiudicatus fuit †. Domus Herodis, in quam Christus adductus ludibrio habitus, & contumeliæ causa, candida ueste indutus fuerat. Item, locus ubi Christus Mariæ Magdalene delicta remisit. Piscina probatica. Item, Templum Domini in quo Beata uirgo & Christus Deo consecrati sunt, & in quo Christus cum Doctoribus disputans, cum amissus esset, à parentibus repertus est †. Ædes sanctæ Annæ, ubi uirgo Maria nata est †. Porta Diui Stephani, qua ad mortem ductus est. Item aurea porta, qua Christus die Palmarum Hierosolymam inuectus est.

Visitatio vallis Iosaphat.

R in

ITER DOMINI

IN valle Iosaphat est locus ubi Diuus Stephanus lapidibus est obrutus. Item Cedron riuus cuius Euangelista mentionem facit, trans eum lignum sancte crucis, multos annos iter facientibus transitum prebebat. Item templum & sepulchrum Deiparae uirginis †. Locus ubi Christus ter parentem coelestem adorauit.

Visitatio Montis Oliuarum.

IN monte Oliuarū est hortus in quo Christus comprehensus & uinctus est. Item locus in quo discipulos commorari iussit, dicens: Manete hic & orate. Item locus ubi diuus Thomas funiculum à Maria uirgine in cœlum ascendente accepit. Locus ubi Christus Hierosolymam defleuit. Item locus in quo Angelus Domini attribuit uirgini Mariæ frondem palmeam dicens: Hac die in cœlum tolleris. Item locus, qui uocatur Galilea, ubi Christus undecim Apostolis apparuit. Item templum & locus ex quo Christus in cœlum ascendit. Templum & Sepulchrū S. Pelagiae uirginis. Bethphage. Item templum S. Mathei, ubi Apostoli symbolum suum composuerunt. Templum in quo Christus discipulos suos orare docuit. Item locus in quo uirgo Maria fessa quiescit, cum sacra loca inuiferet. Templum S. Iacobi minoris, ubi se Christus illi manifestauit die resurrectionis, & in quo postea idem Iacobus tumulatus est. Ibi

etiam Zacharias propheta sepultus est.

Visitatio vallis Siloë.

IN valle Siloë fons est, vbi virgo Maria linteas purgavit, cū Christū in templo consecraret. Item fons Siloë, ubi cæcus nifum recepit. Item locus ubi Esaias propheta à Iudeis dissectus est, unde non procul est locus sepulchri eiusdem. Item, Ager Dei qui triginta argenteis emptus est.

Visitatio Sacri montis Sion.

IN monte Sion est locus, ubi Iudæi corpus virginis Maria eripere volebant Apostolis, cum exequias eius celebrarent. Item locus in quo diuus Petrus lachrymabatur cum Christum abnegasset. Templum Sancti Angeli quod fuerat domicilium Anæ Summi sacerdotis, in quo Christus condemnatus, pulsatus, & verberatus fuit. Item Templū Saluatoris, ubi fuerat domus Caiphe principis sacerdotū. Ibi Christus accusatus, condemnatus, sputis sedatus, facie velata, in caput casus, & à Petro ter abnegatus est. Templum Deiparæ virginis, ubi Christo in cælum ablatō, duodecim annos vitā egit, & ibi mortua est. Locus ubi Iohannes Euangelista coram uirgine Maria missam administravit. Et ubi S. Mathias ad munus Apostolicum delectus est. Item, locus orationis, ubi

R iij.

ITER DOMINI

Beata uirgo orare consueuerat. Locus ubi secundò sepultus est S. Stephanus cum Gamaliele. Locus ubi Christus Apostolis concionatus est. Locus ubi Virgo Maria sedebat, filij sui concionem audiens. Item sepulchra Dauidis, Salomonis, & aliorum regum. Locus ubi agnus Paschalis assatus est. Item, Cœnæculum ubi Christus cum discipulis agnum paschalem manducauit, & Sacramentum altaris instituit, consecrauitq; †. Locus ubi Christus discipulis pedes lauit, dieq; ascensionis tarditatem fidei & duritiem cordis eorum increpauit. Item, Locus ubi Apostoli die Pentecostes Spiritum Sanctum acceperunt †. Item, Locus ubi Christus apparuit Apostolis & diuo Thomæ, penetrans ad eos per ianuam clausam. Item, Locus in quo Diuus Iacobus maior decollatus est. Locus ubi Christus tribus Marijs apparuit, saluere eas iubens.

Visitatio Bethlemiæ.

Bethlemiæ isthæc monumenta uisuntur. Primo diuersorium trium Regum. Locus in quo stella tribus Regibus apparuit. Item templum ubi natus est Elias Propheta. Sepulchrum Rachel. Templū Mariæ uirginis, in quo Christus natus est †. Præsepe Christi †. Locus ubi Christus circumcissus est. Locus ubi stella euannit. Sacellum Sanctorum adolescentum, & sepulchrum eorum. Templum S.

LEONIS.

133.

Nicolai, in quo est sepulchrum S. Pauli. Templum Deiparae uirginis, ubi Angelus Iosepho iter suscipiendum in Ægyptum mandauit. Templum sanctorum Angelorum ubi Pastoribus de natiuitate Christi annunciatum fuerat. Sepulchra duodecim uatum. Cænobium Sancti Sabæ.

Visitatio Betaniæ.

Betaniæ est sepulchrum Lazari, ex quo eum Christus euocatum uitæ restituit +. Domus Simonis Leprosi, in qua S. Maria Magdalena pedes Christi unxit. Locus ubi Martha ad Iesum dixerat: Domine si tu hic adfuisses, frater meus mortuus non esset. Domus S. Marthæ. Domus Mariæ, ubi habitabat, ad quam Martha dixit: Magister uenit & te uocat.

Visitatio fluij Iordanis.

Primum ibi spectatur Monasterium S. Iosachimi Patris Mariæ uirginis. Mons uel desertum ubi Christus quadraginta dies & quadraginta noctes ieiunauit +. In uertice eius montis, locus est ubi Christus à Diabolo tentatus est. Vrbs Hiericho ubi Christus in edibus Zachæi epulatus est. Item locus ubi Christus ceco uisum restituit. Cænobium S. Iohannis Baptiste. Fluius Iordanis, in quo Christus

R v

ITER DOMINI

baptizatus est. Canobium Diui Hieronimi in deserto. Mare mortuum, ubi quinque urbes subsidente terra undis hauste sunt. Trans flumen, desertum in quo degit S. Maria Aegyptiaca.

Visitatio montanorum Iudææ.

IN montanis Iudææ est Monasterium Sanctæ Crucis, ubi lignum illud crenit ex quo Crux fabricata est. Domus Simeonis Sacerdotis, qui Christum in templo suscepit. Templum diui Iohannis Baptiste, quò uirgo Maria ingressa Elizabetham salutauit, et dixit: Magnificat anima mea Dominum etc. Item locus ubi Iohannes Baptista natus est +. Domus Zachariæ, ubi tabellis acceptis scripsit: Iohannes est nomen eius, et dixit: Benedictus Dominus Deus. etc.

Visitatio Hebronis.

IN valle Mambre est vrbs, vbi Abraham tribus uiris conspectis unum eorum adorauit. Locus Hebron ubi sepultus est Adam, Abraham, Isaac, Iacob, et uxores eorum. Locus ubi Adam creatus est. Desertum in quo S. Iohannes habitauit.

Peregrinatio in Nazareth.

PRimo locus vbi Stephanus Martyr primò est sepultus. Albira arx in qua est templum

Maria virginis, ubi Christum amiserat. Pateus mulieris Samaritana. Locus Neapolaza vel Sicbar, ubi Iosephi ossa sepulta sunt, illius, qui menditus in Ægyptum fuerat. Locus Sebasten, in quo carceri inclusus & capite truncatus est Iohannes Baptista. Castellum Sebenin, ubi Christus decem leprosos sanauerat. Vrbs Nain ubi Christus filium uiduæ à morte reuocauerat. In urbe Nazareth est templum, in quo Virgo Maria ab Angelo salutata, filium Dei concepit +. Vrbs Capernaum frequentibus Christi miraculis insignis. Fons ex quo Christus matri suæ aquam haurire solitus fuit. Locus ubi Iudæi Christum de rupe præcipitare conabantur, ut cervicem frangeret, unde Iesus per eos medios abinit. Mons Thabor, transformatione Christi coram Discipulis celebris. Mare Galilee, miraculorum à Christo editorum multitudine celebratum. Vrbs Tyberias, ubi Christus Mathæum ad se sequendum euocauit. Item ubi Christus ad uitam reuocauit puellam defunctâ filiam principis Synagoge. Locus ubi Christus cum Mathæo conuiuatus est. Mons in quo Christus quinq; millia hominum quinq; panibus paut. Item Mons Sinai eiusmodi facto Christi clarus, nimirum ubi quatuor millia hominum septem panibus ab eo satiata sunt. Vrbs Sidon, ubi mulier exclamans ad eum dixit: Beatus uenter qui te portauit &c. Vrbs Tyrus ubi Christus sanauit filiam mulieris Cananæ. Et alia loca, quæ à peregrinatoribus non adeuntur.

ITER DOMINI

Visitatio Damasci.

Non procul à Damasco apparuit Christus S. Paulo dicens : Saule saule quid me persequeris & Item, In manibus Damasci est fenestra per quam Paulus in corbe demissus est. Item, in urbe templum est, & domus Pauli baptismo memorabilis. Item Ædes Ananiæ discipuli, qui Paulum baptizavit.

Visitatio Diuæ Catharinæ.

Primum in ea peregrinatione aditur vrbs Sezera, in qua Samson mortuus est. In monte Sinai est cenobium, quod uocatur Deipara uirginis in Dumeto, in eo conditum est corpus diuæ Catharinæ. Non procul ab eo templo, locus est, ubi DEVS Moysi apparuit in dumo ardenti. In medio montis Deus dedit Moysi duas tabulas lapideas in quibus insculpta erant decem præcepta ✝. Item, Locus gramine uirenti uestitus, ubi diuus Honofrius delictorum suorum poenitentiam egit. Aditur etiam alius mons diuæ Catharinæ, in quo corpus ipsius ab Angelis tumulatum est, Deinde & Mare rubrum.

Visitatio Ægypti.

Primum in vrbe Massara aut Cairra sunt

LEONIS.

1354

plurima Christianorum templa, inter quæ est unum
Deiparæ uirginis quod cognominatur de Columna,
ibi est corpus S. Barbaræ uirginis. Fluvius qui ex
Paradyso terrestri profluit. Hortus Balsaminus.

Canobium diui Antonij, & Pauli primi Eremitæ,
Macbarij & aliorum plurimum. Ab urbe Massara,
quantum trium dierum itinere expeditus pedes pro-
gredi posset, in interioribus Ægypti, iacet regio
nomine Monfeluta, in qua est canobium nomine Ele-
marach, quod sacellum habet, in quo Beata uirgo se-
ptem annos egit, cum Christo filio suo, & Iosepho.

Eius facti memoriam omnes Christiani qui Ægypte
inhabitant, die Palmarum recolebant. In urbe

Alexandrina excruciatæ est S. Catharina.

Ibi etiam uitam finiuit S. Iohannes Ele-
mosinarius. Ibidem tortus fuerat

Marcus Euangelista,

& sepultus.

Impressum Olomucij apud Fri-
dericum Millichtaler.

